

SLOVENSKI JADRAN

LETO II, ŠTEV. 8

Koper, petek 20. februarja 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

OB NALOGAH DRUŽBENEGA PLANA ZA LETO 1953

Za razliko od lanskega leta je bil letošnji družbeni plan sprejet pravočasno, tako da ni izgovora na ta račun. Sedaj preostaja osnovno vprašanje: kako izvršiti določeni program, odnosno obveznosti, katere zajema družbeni plan, — ne pa da se še vedno vrtimo okrog vprašanja, ali je stopnja akumulacije pravilna ali ne. Smatramo, da je ta obveznost, kot tudi ostale postavke bila pravočasno in dovolj prediskutirana in končno so bile tudi na osnovi tega izvršene gotove spremembe. Če pa se seveda ponekod kolektivi niso pravočasno dovolj poglabili v ta vprašanja, ko je bil čas za to, ali pa so prepustili obravnavo predloga plana le administraciji, potem je seveda krivda kolektiva samega, obenem pa šola za bodoče.

Čas teče in edino pravilno je, da delovni kolektivi vseh panog našega gospodarstva usmerijo svoje delo in diskusijo v izvršitev sprejetih družbenih obveznosti, kajti na ta način si bodo zagotovili plačilni fond in nemoteno poslovanje. Kakšna je potem taka nalog kolektivov, če hočejo izvršiti določeni program ali ga celo preseči? Kot prvo, se na žalost še vse preveč zapostavlja, moramo vedeti, da nobene naloge ni mogoče izvršiti dobro, če ne zainteresiramo celoten kolektiv in s tem slehernega člana. Ukoreninjeno mnenje, da bodo stvari rešili člani upravnega odbora, direktor ali pa celo administrativno-komercialno osebje, je popolnoma napačno. Star pregovor pravi: več ljudi več ve! In to moramo brez nadaljnjega upoštevati tudi pri upravljanju in izvrševanju nalog v našem gospodarstvu. Inicijativa ljudi mora priti do izraza, ker nam edino ta daje istočasno garancijo za izvedbo vseh pozitivnih predlogov in nalog. Ker je našim kolektivom poverjena velika in odgovorna naloga, zato je tudi potrebno, da se čimbolj poglobljajo v svojo proizvodnjo in poslovanje. Treba je koristiti izkušnje iz preteklih let, ter na osnovi maliz preudarno in čim hitreje ukrepati. Samo malo kolektivov odnosno delavskih svetov imamo, ki proučujejo in sledijo lastnemu razvoju proizvodnje in poslovanju. Nujno je že sedaj ob začetku leta zastaviti delo tako, da ne bo med letom prišlo do nepotrebnih problemov in težav. Zato je treba dobro proučiti vse zakonske predpise, ki regulirajo poslovanje ter delati uporno na njihovem izvajanju. Prav tako pa lahko tudi kolektivi tisto, kar jim je praksa prinesla dobrega, kar je preizkušenega in kar spada v njihovo kompetenco, sprejmejo kot predpis, katerega se mora držati sleherni član kolektiva (slično kot tarifni pravilnik).

Se prav posebno pa je treba pregledati in prediskutirati naslednja vprašanja: kakšen je proces dela? Ali se ne da še kaj izpopolniti, izboljšati? Ali so stroji pravilno izkoriščeni, vzdrževani in kakšno delovno silo rabimo na določenih mestih (kvalificirano, polkvalificirano, nekvalificirano). Pravilno je, da pregledamo, kakšna je storilnost v podjetju, v oddelku in kakšna je pri posamezniku ter če ta odgovarja njegovi kvalifikaciji in nagradi. Prav tako je treba proučiti vprašanje vzrokov obolenj. Skratka procesu, sistemu dela, storilnosti, ter nagrajevanju in pravilni razporeditvi ljudi je treba posvečati stalno skrb. Kot nadaljnje vprašanje za obdelavo je vprašanje proizvodnje. Današnji trg je vse bolj zahteven, lahko rečemo izbirčen, predvsem pa zunanji. Zato nam ne sme biti vseeno kako usmerjamo našo proizvodnjo, kakšna je kvaliteta in asortima in kakšne so cene. Danes je treba računati tudi na ostro konkurenco, ter da vake ali drugačne garancije s strani oblastnih organov odpadejo. Večkrat se da z manjšim trudom prilagoditi proizvodnjo potrebam tržišča, treba je le nekoliko več razmišljanja in upornosti.

Našim podjetjem odnosno kolektivom se postavlja naloga, da prav tako razmišljajo o razširitvi proizvodnje in izdelovanju novih artiklov. In te možnosti obstojajo, kar so že pokazala nekatera posvetovanja in poskusi. Dosedanja praksa je prav tako pokazala, da se komercialnemu poslovanju podjetij posveča premalo pozornosti. Večkrat je to oddelek podjetja, za katerega delo se zanima le direktor in morda še kakšen član upravnega odbora odnosno delavskega sveta. Toda, če stvarnosti pogledamo nekoliko globlje v oči, potem vidimo, da je od dobre komercialne v veliki meri odvisna tudi rentabiliteta podjetja. Saj ne sme biti vseeno, ali se blago prodaja pod kakršnimikoli pogoji in ceni in ali se signalizirajo potrebe in pripombe tržišča ali ne. In končno naši proizvajalci so dolžni, da dajo tržišču in s tem konzumentu čimboljše blago pod čimboljšimi pogoji. V zvezi s tem moramo omeniti, da je danes nujno, da kolektivi sami zahtevajo od časa do časa revizijo svojega finančnega poslovanja in to na svoje stroške, če hočejo vedeti pri čem so in ali podjetje prosperira ali ne.

Varčevanje je tisti del rezerve podjetja, kjer se še lahko mnogo stori. Marsikaj se moramo naučiti prav v tem pogledu tudi od inozemstva. Naši kolektivi večkrat ne upoštevajo takozvanih »malenkosti« v varčevanju, kar je seveda napačno. Ne bilo bi odveč če se tudi tukaj držimo pregovora: »rno do zrna pogača, kamen do kamna palača«. O varčevanju je bilo že dosti diskusij in tudi člankov. Pravilno bi bilo najti stimulans in s tem v večji meri zainteresirati proizvajalce.

Naši delovni kolektivi so v praksi že dokazali, da so sposobni upravljati to, kar jim je poverjeno. Toda svojim vse težjim nalogam bodo kos le tedaj, če bodo dosedanje ogromne izkušnje, dosežene v praksi, povezali tudi s potrebnim znanjem s področja naše družbene ekonomike. Treba je misliti na to, da se v okviru podjetij organizirajo tečaji, katerih namen bi bil, da bi se naši delavci in ostali kader seznanili z našim novim gospodarskim sistemom, z ekonomskimi zakoni, ki nevdržno delujejo, ter onimi principi naše socialistične ekonomike, ki osvetljujejo ne le našo perspektivo, temveč dajejo vsakemu delovnemu človeku tudi voljo in elan za premagovanja vseh težav, ki nastopajo na naši poti.

Mar — jan. —

PO NABREŽINSKI OBALI

Ljudje in imena so živ dokaz, da...

»Od nekdanj prebiva tukaj moj rod,

Zopet in zopet smo priče staremu imperialističnemu pohlepu rimskih samogoltničev, De Gasperi in njegovih, po naši zemlji. Nič novega pod soncem, pravi star pregovor.

Res je, nič novega za nas, ki živimo, kot so živeli naši davni predniki tu ob morju z zavestjo, da smo na svojem in da je to, kar imamo, pošteno naše, da je zemlja, ki jo obdelujemo pošteno naša, da je morje, ki umiva to obalo — pošteno naše, ter bo tudi ostalo naše, ker mora ostati, pa naj si De Gasperi in njegovi pomagači še tako razbijajo glave. Vajeni smo takega kričanja, vajeni smo izbruhov onemogle jeze in sovraštva vseh sovražnikov, ki so nekoč že hodili po naši zemlji, kradli, ropali, ubijali in požigali — in na račun bogastva naše zemlje in naših žuljev — dobro živeli.

Ko smo priče požrečnosti samogoltnosti ljudi z onstran našega Jadranskega morja, ki govorijo o nekaki »etnični črti«, nam kar sama sila na papir krepka in odločnana primerjava doživljaja zavednega Nabrežinca, lovca Pertota iz leta 1936.

Takrat sta se od nekdaj priključila velika beloglavca jastreba samec in samica in se usedla na skalovje nabrežinskega »rega«. Tam spodaj je pristanišče nabrežinskih ribičev Konovel. Tu so bili raztreseni ostanki ulovljenih tunov. Jastreba sta to opazila in se spuščala na morje, pograbila plen in se v spiralnem

Ostal je zvest svojemu morju in zemlji. Zdi se, da govori tistim onstran morja: Tujega nočemo, svojega ne damo!

dvigajočem letu vrnila v skalovje k »Možu« Lovca Pertota je na to opozoril sosed, katerega je jastreb hotel napasti. Lovce se je približal in pomeril v hipu, ko se je jastreb dvignil v zrak. Ostro je odjeknil strel v skalovju, jastreb pa je srfotal nazaj na skalovje — mrtev. Meril je z razpetimi perutnicami 2,55 m.

»Ropar je bil, zato sem mu posvetil«, je takrat dejal lovec »Gospodič«.

Prav tako kot je ta lovec pokazal roparski ptici, kje je njena »etnična črta«, so pokazali tudi naši ljudje, ki živijo tod že toliko stoletij in obdelujejo zemljo prav do morja, da je tu, prav tu ob morju čista »etnična črta«, ki sama govori: Tu je meja. Pa se še najdejo požrešni jastrebi v Rimu, ki bi radi zemljo, ki ni bila nikoli in tudi ne bo njihova.

Oni dan sem po dolgem času obiskal Nabrežino, rojstni kraj pesnika Iga Grudna. Nehote sem se ozrl, če res ne prihaja čez kamenite gmajne v vas, ki je na živem kraškem kamnu kot simbol trdovitosti in vztrajnosti naših ljudi tu ob morju, pesnik sam.

Bilo mi je toplo pri srcu, ko sem ugotavljal — trdnost in zvestobo teh ljudi njihovi kameniti zemlji in morju, trdnost in zvestobo hišnim imenom posameznih parcel in krajev nabrežinske obale, ki se razteza od »Dveh sester« pri Devinu do »Vira« pod stenami.

Mislil, da bo kar prav, če prepuštim besedo 81-letnemu Ivanu Pertotu — »Gospodiču«, ki mi je bil zgovoren spremljevalec vse do morja, kjer imajo Nabrežinci »grunte«. Mož je ribič, kmet in lovec in ima rad zemljo in morje. Njegova lastna sega na več krajih prav do morja. Nekeč je k njemu prišel tujec z namenom, da bi mu odstopil del zemlje ob morju:

»Nikoli! Moj nono je tu umrl, ko je obzidal te vinograde. Njegovega dela in njega ne bom izdal. Lahko se vrnete, odkoder ste prišli.«

Ko sva se spuščala po »Bregu« k morju, je pripovedoval:

»Moj nono je bil strašen ribič. Včasih ga ni bilo domov več mesecev. V našem portiču je bilo 29 bark »čupa«. Ženske so nosile po dvakrat na dan naložljene ribe v Trst. Danes je lov skoro popolnoma prenehal. Lovijo samo še štiri družine: (Nadaljevanje na 2. strani)

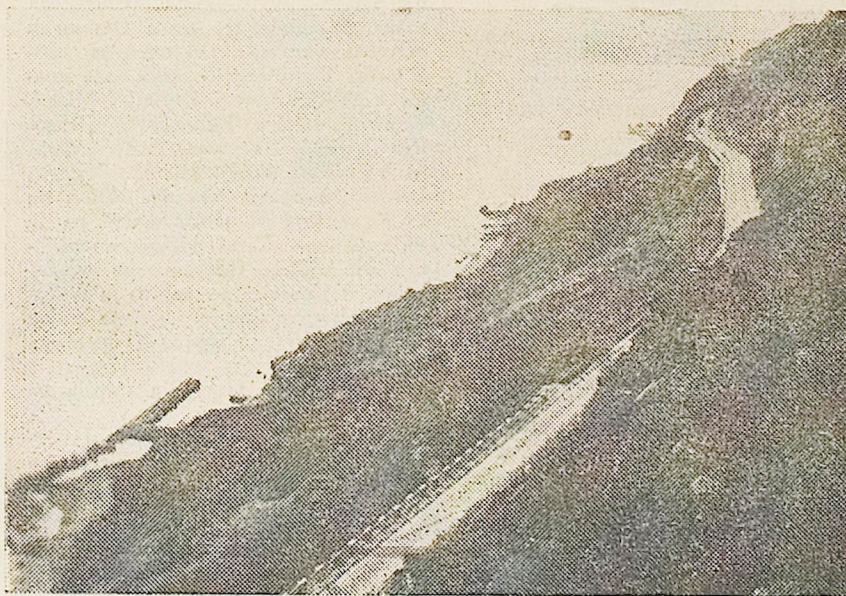
Pred kongresom Socialistične zveze

Te dni so bile v koprskem okraju prve občinske frontne konference, na katerih so izvoljeni delegati osnovnih frontnih organizacij razpravljali o delu organizacij na terenu ter podprli predlog o preimenovanju organizacije SIAU v Socialistično zvezo delovnih ljudi Jugoslavije. Na konferencah so delegati tudi izvolili iz svojih vrst najboljše frontovce, ki jih bodo zastopali na IV. kongresu Osvobodilne fronte Slovenije.

Občinske frontne konference v Izoli, ki je bila v petek zvečer, se je udeležilo okrog 90 izvoljenih delegatov. Na konferenci je tajnik mestnega frontnega odbora Bruno Stepančič govoril o razvoju in delu Osvobodilne fronte in o tesni povezavi tukajšnje organizacije z frontno organizacijo v matični domovini. Po referatu se je razvila diskusija, ki pa ni zajela raznih problemov mestne frontne organizacije.

V nedeljo sta bili občinski frontni konference tudi v Portorožu in v Šmarjah. Na obeh konferencah so izvolili delegate za četrti kongres OF Slovenije, ki bo marca v Ljubljani. V Šmarjah se je udeležilo konference 40 izvoljenih delegatov, ki so sprejeli resolucijo za kongres OF Slovenije in za okrajni odbor SIAU v Kopru. V njej pozdravljajo predlog

frontovcev koprškega okraja o preimenovanju Fronte. Na konferenci v Šmarjah so izvolili tudi kot delegata za kongres OF Slovenije Franca Kralja-Petka in Jožeta Degana.

Lepi košček slovenske obale z majhnimi vinogradi in pristaniščem, znan iz Askerčeve balade »Kameniti ribič«

Avstrijske volitve in Koroški Slovenci

Pojutrišnjem, 22. februarja, bodo v Avstriji volitve v državni zbor in v deželne zbore. Volilna kampanja, ki se je začela 6. januarja, je dosegla zadnje dni svoj višek. Težko je že sedaj soditi, katera stranka bo odnesla največ glasov, toda poznavalci avstrijskih razmer sodijo, da se za prvenstvo borita ljudska in socialistična stranka. Obe sta že do sedaj ustvarjali vladno koalicijo, toda najvažnejše položaje v vladi je imela ljudska stranka, ker je na volitvah leta 1949 odnesla največ glasov. Razen teh dveh strank kandidirajo po vseh volilnih okrožjih države še: Zveza neodvisnih, kominformovci pod imenom ljudske opozicije in tako imenovana Nadstrankarska zveza. Ostale stranke kandidirajo samo v nekaterih volilnih okrožjih.

Vse stranke in skupine so že prve dni volilne kampanje objavile svoje programe glede notranje in zunanje politike države, v katerih seveda vsaka proglašuje svoj program kot edino zveličaven za Avstrijo in Koroško. Toda nobena stranka ni v programu omenila vprašanja koroških Slovencev, razen socialistične. Ta je v svojem delovnem programu za dobo 1953-1957 poudarila kot svojo nalogo spoštovanje in upoštevanje narodnih pravic jezikovne manjšine na Koroškem. Socialistična stranka je tudi ob drugih priložnostih dokazala svojo odločnost. Zavzela je pravilno stališče v gonji proti dvojezičnim šolam na Koroškem, ki so jo sprožile ostale nemške stranke na čelu z Zvezo neodvisnih. Poudariti namreč moramo, da so vse stranke na Koroškem — razen socialistične — sovinstnično usmerjene in da so v njih nacisti ne samo našli zatočišče, ampak da jih dejansko tudi vodijo. Nacisti torej samo navidezno nastopajo pod firmo raznih strank, dejan-

sko pa imajo enoten program, ki gre za to, da oropajo Slovence vseh pravic in da se polastijo oblasti. Omeniti je tudi treba, da vodi vladno ljudsko stranko na Koroškem bivši Hitlerjev visoki funkcionar nacist Steinacher, ki smrtno sovraži Slovence.

Se pred volilno kampanjo se je mislilo, da bodo Slovenci nastopili na volitvah strnjeno ne glede na politično in strankarsko pripadnost, a klerikalizem je onemogočil enoten nastop Slovencev, kajti kominformisti tako nimajo pri Slovencih mnogo privržencev. Najmočnejša slovenska politična organizacija Demokratična fronta delovnega ljudstva se je z vsemi silami trudila, da bi Slovenci enotno nastopili, toda klerikalna skupina, ki nastopa pod imenom Krščanska demokratična stranka, je odklonila poziv. S tem je jasno pokazala, da so ji njene reakcionarne vezi k nacistom Steinacherjem bolj pri-

sre, kakor pa narodnostne koristi Slovencev na Koroškem.

Zato je Demokratična fronta pozvala vse Slovence, naj na deželnih in državnih volitvah glasujejo za avstrijsko socialistično stranko, ki se bori za socialni napredek in gospodarski dvig delovnega ljudstva, ki se zavzema za narodnostne pravice Slovencev in za prijateljske odnose z Jugoslavijo. Ogromna večina Slovencev je torej sklenila, da podpre socialistično stranko. Le manjši del bo oddal svoje glasove klerikalno-belo-gardistični Krščanski demokratiški stranki, ki jo vodi po navodilih škofijskega ordinariata in ubeglih belogardističnih zločincev dr. Tischler. Zavedni Slovenci so namreč v veliki večini spoznali, da sta Krščanska demokratična in Avstrijska ljudska stranka samo dve različni posodi z eno in isto vsebino, oziroma dve različni oznaki za eno protislovensko firmo, ki zastopa velekapital in veleposestnike.

Formoza v središču pozornosti

Ukaz ameriškega predsednika Eisenhowerja o deneutralizaciji Formoze, še bolj pa morebitne posledice vznemirjajo v zadnjem času javno mnenje po svetu. Ameriške vojne ladje, ki so dosedaj ščitile otok pred četami Ljudske republike Kitajske, so večinoma odplule. Po mnenju ameriške vlade je Čangkajšek danes že tako močan, da lahko začne misliti na napad proti kitajski celini. To pa lahko prinese nove zapletljive in celo razširitev vojne na Daljnem vzhodu. Nekatere agencije, za katerimi se skrivajo določeni interesi nekaterih krogov zlasti v Ameriki, razširjajo zadnje dni vesti, kot da bi lahko vsak čas prišlo do odprtja nove fronte na Daljnem vzhodu.

Formoza je otok ob srednji kitajski obali, 200 km od celine. Do leta 1945 je bila sestavni del Japonskega cesarstva. Naseljena je s Kitajci. Na 30.000 kvadratnih kilometrih živi sedaj s Čangkaškovim vojsko in begunci vred 6 milijonov ljudi. Leta 1949 so se namreč tja zatekli ostanki premaganih nacionalističnih čet, predstavnikov režima ter bankirji, oduhu in bogataši, ki so zbežali s kitajske celine iz strahu pred revolucijo. Teh 800.000 ljudi je spravilo prebivalce Formoze še ob tisto dvomljivo »blagostanje«, ki so ga uživali pod Japonci. Na otoku so se skoncentrirali vsi tisti, ki so prej na debelo upravljali plodove znoj 450-milijonskega kitajskega ljudstva. Čangkajšek, ki ga danes nekateri na Zahodu imenujejo prvobornik za demokracijo, je takoj po prihodu na otok pozaprl po ječah in koncentracijskih taboriščih 20.000 domačinov.

Ta posebljeni predstavnik kitajske reakcije je začel na Formozi z ameriško pomočjo opremljati in vežbati svojo razbito vojsko, ki šteje 600.000 mož. Danes je slišati predvsem iz ameriških virov mnogo hvale o tej armadi, ki naj bi zopet osvojila Kitajsko. Baje je uspel Čangkajšek rešiti celo delikatno vprašanje generalov, ki se jih je nateplo velikansko število na Formozo. Kdor je hotel ostati general, je moral za nekaj časa poskusiti trdo

življenje navadnega vojaka. To vedo povedati isti viri, ki govorijo o Čangkajškovi armadi kot o upoštevanja vredni sili.

Zanimivo so vesti, ki prihajajo seveda iz glavnega mesta Formoze, Tajpeha, o stotisočih, celo o milijonih gverilcev, ki se bore baje za povratek starega režima. Pred dnevi so iz Formoze razširili vesti, da je imenoval Čangkajšek svoje guvernerje v treh velikih kitajskih provincah in sicer v Junanu, v Fugien in v Čekiang. Baje so tam gverilske sile tako močne, da kontrolirajo velik del ozemlja. Od časa do časa se pojavijo, kot da bi bile naročene, tudi vesti o generalu Li-Miju, ki ima baje sedaj že 120.000 mož na meji med Burmo in Kitajsko. Še pred enim letom je imel ta general po istih vesteh samo 50.000 mož. Vesti iz resnih virov potrjujejo, da obstaja v resnici ta general in njegova vojska. Saj je zaradi njegove vsiljivosti burmanska vlada že svoj čas protestirala pri Združenih narodih, ker je zasedel del njenega ozemlja ob kitajski meji ter je zaradi tega stalna nevarnost obmejnih incidentov z Ljudsko republiko Kitajsko. Še bolj pa je zanimivo vprašanje, kdo dobavlja orožje in hrano tej armadi. Znano je le, da potuje general Li Mi večkrat v glavno mesto Siama Bangkok, kjer imajo Amerikanci veliko besedo.

Toda mnogi dobri poznavalci Čangkajške in njegovega korumpiranega režima ne verjamejo mnogo vestem, ki prihajajo iz Tajpeha. Čangkajšek in njegovi generali potrebujejo namreč tudi danes dosti denarja. Svoj čas se je mnogo govorilo, kako je znal generalisim odlično naložiti na svoj osebni račun del milijonov, ki jih je dobival med državljansko vojno iz Amerike. V ameriškem senatu so nekateri senatorji celo zahtevali, da imenujejo posebno preiskovalno komisijo, ki naj bi stvar razčistila. Toda vse skupaj je iz neznanega vzroka zapadlo.

S Formoze pa prihajajo tudi druge vesti. Neki novinar, ki je nedavno obiskal Tajpeh je napisal tole:

»Če hodiš po ulicah Tajpeha, ki je v zadnjih treh letih narasel od 200.000 na 600.000 prebivalcev, dobiš vtis, da je tu skoncentrirana vsa revščina obširne Kitajske. Povsod vidiš oddelke lačnih vojakov, ki topó korakajo po cestah, kot da bi jih vojaška disciplina težila kot mora...«

Osební odposlanec ameriškega obrambnega ministra O'Flery pa je izjavil po svojem obisku na Formozi: »Igralnice so polne ljudi, ki se ti ponujajo kot vojaški geniji«. Ti »geniji« tam igrajo za sterlinge, dolarje, za visoke položaje in za človeška življenja. Predvsem pa za dolarje, ki še vedno na debelo pritekajo v njihove žepce.

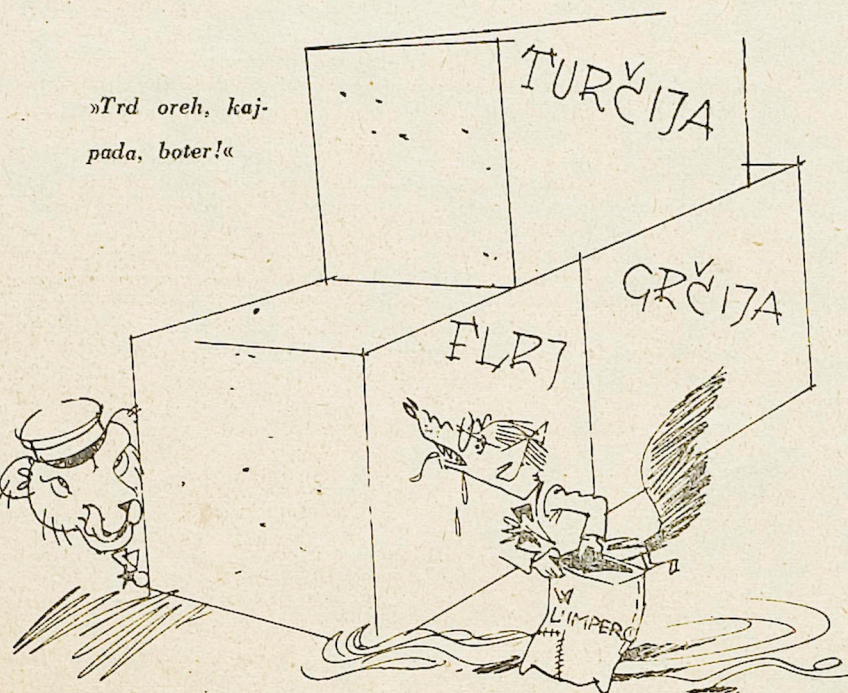
Zasedanje OZN

Drugi del sedmega zasedanja glavnega skupščine OZN se bo začel 24. februarja in bo trajal verjetno šest tednov, kakor je najavil glavni tajnik OZN Trygve Lie.

Na dnevnem redu je 9 vprašanj, ki jih niso pretresli na prvem delu zasedanja: korejsko vprašanje, razorožitev, kolektivna varnost, grška pritožba proti državam, ki nočejo repatriirati pripadnikov grških oboroženih sil, češkoslovska pritožba proti ameriški vmešavanju v notranje zadeve držav sovjetskega bloka, poljski predlog o ukrepih za odstranitev nevarnosti pred novo vojno, ameriška zahteva za uvedbo nepristranske ankete komisije, ki bi proučila utemeljenost sovjetske pritožbe o bakteriološki vojni, imenovanje generalnega sekretarja OZN in poročilo sekretariata OZN o personalni politiki.

Slovo generala Brandforda

V torek dopoldan je obiskal poveljnika Vojaške uprave JLA jugoslovanske cone STO polk. Milčo Stamatovića general William Brandford, komandant ameriških čet v coni A in namestnik komandanta angloameriške vojaške uprave. Gen. Brandford, ki odhaja v svojo domovino, se je zadržal v enournem prijateljskem razgovoru s polk. Stamatovićem.

PO NABREŽINSKI OBALI

(Nadaljevanje s 1. strani)

Babičeva, Gregotova, Martinčičeva in Gospodičeva. Pri naši hiši bomo lovili in obdelovali te vinograde, dokler bom jaz živ. Mislim, da bodo potem nadaljevali mojih sinov sinovi.

Ko sva prišla na novo cesto, ki je speljana po sredi »Brega«, se je ustavil in začel razkazovati: »Vidiš, oni vinogradič tam doli je od našega grunta. Zemlja je rodovitna in se jo splača obdelovati. Nekateri so zamenjali svoje parcele in se posvetili drugim poklicem. Tako je družina Radović prej pridelala do 80 hl vina, danes pa še 80 litrov ne.«

Počasi sva se spuščala po kamenitih stopnicah in prišla nad portič Konovel. Mimogrede sem vprašal: »Zdaj bova menda prišla po slovenskem obrežju prav do našega morja?«

»Res je, po naši zemlji k našemu morju sva prišla. Zato pa Italijane tako moti, da je vsa ta obala v naših rokah. Kaj bi dali, če bi nas mogli izrinuti od tod.«

»Ves brega nima niti enega italijanskega imena. Že prej sva videla na gmajni »V Rebreh« kamenitega moza, ki gleda tja proti Devinu k »Dvema sestram«. Od tam se ob obali proti Trstu vstijajo sama naša imena kot: Sajumovec, Dolenje, Mislj, Konovel, Pečica, Rabančevce, Draga, Pri Dedinci, Brojenca, Pod Stenami in Vir. Tisti skolič tam je »Rogača«, ker res spominja njegova oblika na to žival, tisti na drugi strani pa je »Kovačevce«. Tisto višino imenujemo »Na oljčcu«. Od tam smo nekdanj prišli do morja po samih oljčkah.«

»V »Bregu« imajo grunte poleg Nabrežincev še Slivenci, Šempolajci in Prečenci.«

Prišla sva do morja in stopila na prod.

Nabrežinski portič, portič slovenskih ribičev. Imel sem občutek, ko da sem stopil na domače dvorišče. Prav nič tujega ni tu, robida, trte, kameniti zidovi, zemlja, barke in stara ribiška hiša, vse je tako preprosto in domače. Moj spremljevalec je stopil na peščeno čer v morju in se zadržal po gladini. Pripravil sem aparat in sprožil. Naj vidiš ljudje

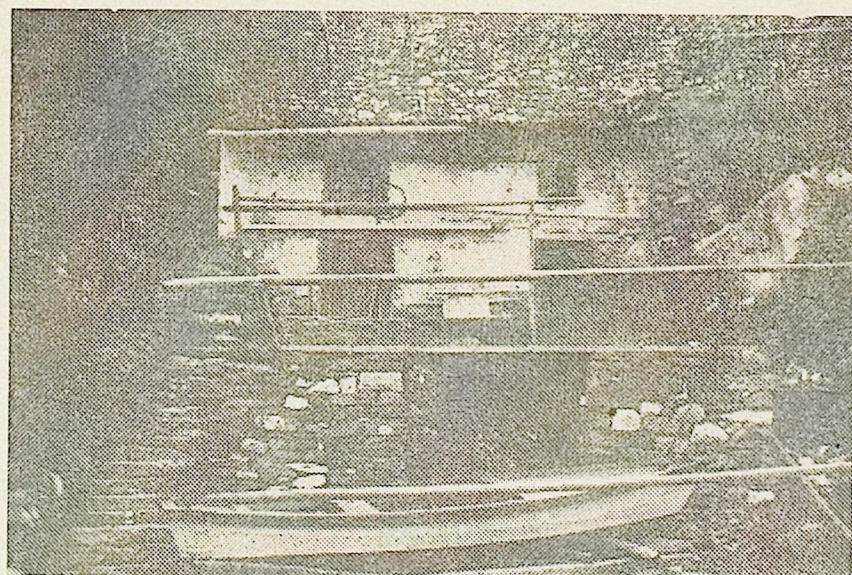
vse do Triglava in še dalje enega izmed tistih tisocev, ki tu ob morju niso klonili v težkih dneh. Še kar naprej je stal na čerih in spregovoril:

»Koliko valov je pasalo tod! Buči morje Adrijansko, bilo si in boš slovensko!«

Bilo mi je, ko da gledam davnega prednika, ki je prvič prišel k morju. Nikoli še nisem tako močno občutil trdnosti in moči naših ljudi. Tu ni potreba nobenih visokodonečih besed, nobene politike in diplomatičnega dokazovanja o »etnični črti«.

Ta »etnična črta« je prav tu ob morju, je v vseh prej naštetih imenih, je v navadah, je v vseh vinogradih, je v vseh ljudeh, ki živijo tod. »Etnična črta« je tudi naš spremljevalec Pertot, ki so ga hoteli preimenovali Bertotti, pa jim je dokazoval, da noče biti — mrtev medved — kar bi potem pomenilo tako spačeno ime, če ga zloguje v nemščini Ber — medved, tot-smrt.

Res, ne mrtev, ampak živ medved so tod ostali naši ljudje in bodo vedno bolj živ medved še naprej.

Zelo stara hišica nabrežinskih ribičev ob portič Konovel. Spredaj je vidna dolbina, kamor so zatekli barke, da so jih zavarovali pred viharjem.

Nizozemska-dežela pod morsko gladino

Po vsem svetu zbirajo za številne žrtve zadnjih poplav v Angliji in v Nizozemski, ki je bila najbolj prizadeta. Vihar z brzino 180 km na uro in visoka plima sta načele nasipe in morje je vdrló v obširne predele plodne zemlje. Samo na Nizozemskem je utonilo okoli 2.000 ljudi, 300.000 pa jih je ostalo brez strehe. Utonilo je tudi 40.000 glav živine. Škoda znaša nad 1 milijardo nizozemskih goldinarjev. Deželi pa bi grozila še veliko večja nesreča, če bi popustili nasipi ob reki MAAS, kar je v resnici malo manjkalo. Morje bi preplavilo ves južni del države, na severu pa bi dosegla poplava velika mesta Rotterdam, Utrecht in celo prestolico Haag.

Zakaj ta nevarnost lahko razumemo, če pomislimo, da je skoraj vsa Nizozemska pod morsko gladino. Ljudje so v stalni borbi z morjem, ki jim hoče požreti njihovo zemljo. Povsod so sami nasipi, ki jih je treba stalno višati. Po računih geologov se zemlja pogreza vsakih sto let za pol metra. Tako so danes ulice največjega nizozemskega mesta Amsterdama ob najvišji plimi pet metrov pod morsko gladino — seveda za nasipi. Za časa Rimljanov je bila današnja Nizozemska precej večja. Zaradi stalnega zniževanja zemlje je morje v dveh tisočletjih požrlo obširne pokrajine. Prebivalci so se branili z nasipi, ki pa so jih viharji in morje od časa do časa porušili. Zgodovina ve povedati, da take poplavne katastrofe, kot je sedanja, niso bile tako redke. V dvanajstem stoletju je zaradi ene same poplave zgubilo življenje 150.000 ljudi. Takrat pa ni bilo letal, helikopterjev in današnje odlične organizacije, ki je spravila na varno pri sedanjih poplavah preko 300.000 ljudi. Podobne nesreče so bile tudi v poznejših stoletjih.

Pokrajino Zelandijo, ki je bila pri sedanjih poplavah zelo prizadeta, je morje v stoletjih spremenilo v skupino otokov. Ljudje so jih obdali z visokimi nasipi, za katerimi je zemlja več metrov pod morskó gladino. Nekatere teh otokov je morje sedaj izbrisalo z zemljevida.

Sedanje Zuidersko jezero, ki je bilo pred letom 1932 še morje in so ga takrat z velikanskim nasipom odrezali od oceana ter ga sedaj izsušujejo, je nastalo pred 670 leti, ko je ocean predrl nasipe in prepravil 200.000 hektarjev zemlje.

TARIFNI PRAVILNIKI IN NJIHOVA UPORABA

Dosedanji pravilniki so imeli mnogo napak in pomanjkljivosti. Posledica tega je bila, da so upravni organi (upravni odbori in delavski sveti) in tudi direktor samovoljno in na različne načine, pogosto tudi protizakonito reševali važna vprašanja tarifne politike.

Predpogoj za pravilno izvajanje tarifne politike je v tem, da bodo tarifni pravilniki sprejeti demokratično, s sodelovanjem celotnega delovnega kolektiva. Pri dosednji izdelavi tarifnih pravilnikov smo ravno v tem pogledu ugotovili pomanjkljivosti, ker pravilnikov ni obdelal celotni kolektiv, temveč le ožji krog in mnogokrat le privilegirani uslužbenški aparat.

V marsikaterem podjetju se je dogajalo, da so plačni fond nepravilno delili in to največkrat na škodo delavcev. Tak postopek smo ugotovili ravno pri delitvi viška fonda plač ob dnevu Republike, ko so posamezna podjetja privilegirala nekatere uslužbenke, čeravno je bil njihov doprinos minimalen. Posamezni uslužbenki krčevito vztrajajo na tem, da imajo pravico do tega dela plače na osnovi svoje tarifne postavke, ne glede na to kakšen je njihov odnos do dela v sorazmerju s tistimi, ki so največ prispevali k realizaciji tega viška. Konkreten primer je bil pri Trgovskem podjetju Bor v Kopru, kjer je uslužbenec zahteval tak princip delitve dobička, sam pa je pri delu dokaj nediscipliniran. Trgovsko podjetje Prerad v Portorožu je delilo dobiček od 7.000.— do 13.000.— dinarjev na posameznika, medtem ko so oddelku za meso v Kopru, ki je bil svoj čas sestavni del tega podjetja, odstopili le 50.000.— dinarjev.

V mnogih primerih so delovni kolektivi zagrešili napako in pri delitvi niso upoštevali onih delavcev, ki so iz opravičljivih razlogov bili odpuščeni, imajo pa pravico do tega dela plače za tisto dobo, ko so bili v tem kolektivu zaposleni. Sindikalne podružnice v marsikaterem primeru niso odigrale svoje zaščitne vloge, ne samo v tem primeru, temveč tudi pri reševanju vseh ostalih problemov tarifne politike, odpuščanja delavcev, zaščiti delovnih mest itd.

Prav tako, kot višina tarifnih postavk vpliva na pravično razdelitev fonda plač tudi realnost norm in akordnih postavk. Vsaka pomanjkljivost v tem pogledu pomeni v bistvu neupravičeno prisvajanje presežka dela ene skupine delovnega kolektiva ali poedince na škodo ostalih. V tovarni ex Ampelea v Izoli je način obračunavanja norm krivičen, ker ne daje posameznim delavkam pravičnega stimulansa. Zato se morajo poleg pravilno odmerjenih tarifnih postavk za posamezna delovna mesta, določiti tudi realne norme in akordne postavke v vsakem podjetju. To se pravi, da je treba predvideti, kdo ima pravico določanja oziroma spreminjanja norm in akorda, obvezno predhodno obveščanje o tem, kakor tudi rok, do katerega morajo biti obveščeni, najkrajšo dobo veljavnosti norm in tarifnih postavk, kdaj se lahko izjemno tudi pred rokom menjajo, na primer v

slučaju spremembe tehnološkega procesa ali podobno.

Pri ugotavljanju veljavnosti delovnih norm in akordnih postavk je treba stremeti za tem, da rok ne bo krajši od 6 mesecev. Izjema nastane lahko le v slučaju, če bi zaradi nerealnih norm in akordnih postavk nastalo vprašanje pravilne razdelitve fonda plač. S tarifnim pravilnikom je treba precizirati tudi, kako se bodo iz fonda plač izplačevali zaslužki delavcev, ki delajo po normah ali na akord. Delavci, ki delajo po normi ali na akord, morajo prejeti celoten znesek, ki so ga zaslužili, v kolikor je dosežen planirani plačni fond podjetja, a sorazmerno več ali manj v kolikor je doseženi plačni fond podjetja večji ali manjši od potrebnega izplačila po tarifnem pravilniku.

Da bi se to vprašanje čim pravilneje rešilo, je treba kot sestavni del tarifnega pravilnika izdelati cenik norm in akordnih postavk v vsakem podjetju. Sindikalni svet okraja, ki je pristojen za potrjevanje tarifnih pravilnikov, teh ne bo potrjeval, ako ne bo priložen podrobno izdelan cenik vseh del po normah ali na akord. Zahtevati pa bo moral tudi obvezno vsako spremembo cenika med letom.

V tarifnih pravilnikih tarifne postavke za uslužbenke zelo presegajo tarifne postavke delavcev. Takšen način nagradjevanja, posebno pri nižjih uslužbenih ni pravičen ter nima opravičila. Pri obnovi tarifnih pravilnikov in sestavi novih, to velja za ona podjetja, ki tarifnih pravilnikov še niso sestavila, da se te nepravilnosti popravijo in da se tarifne postavke posameznih kategorij delavcev in uslužbencev vskladijo. Tarifne postavke uslužbencev za pomožna dela v gospodarstvu ne bi smela biti višja od tarifnih postavk nekvalificiranih delavcev. Nasprotno, imeti bi morali zadnji nekoliko višje tarifne postavke. Tarifne postavke uslužbencev z nižjo strokovno izobrazbo bi se morale postavljati v okviru tarifnih postavk polkvalificiranih delavcev. Uslužbenici s srednjo strokovno izobrazbo bi morali

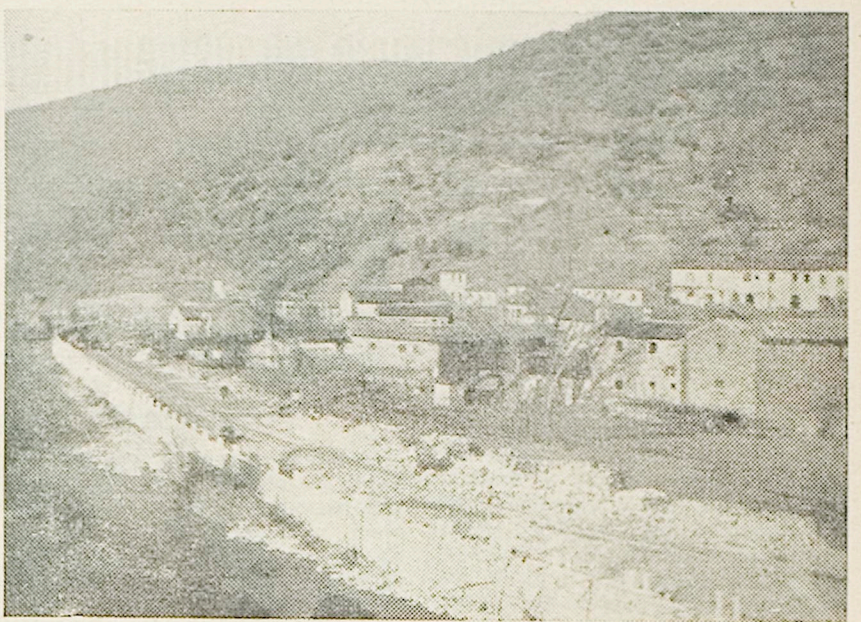
imeti tarifne postavke v okviru tarifnih postavk kvalificiranih delavcev. Postavke visokokvalificiranih delavcev pa se lahko vskladijo z uslužbenici, ki imajo višjo strokovno izobrazbo.

N. pr. daktilografka v tovarni Ampeleja ima po tarifnem pravilniku določeno plačo 15.000 dinarjev, pri OLO pa stenodaktilografka 13.000.— dinarjev. Če primerjamo, da ima normirec istega podjetja z nepopolno srednjo šolsko izobrazbo in dvoletno prakso mesečno plačo za 1.000.— dinarjev višjo kot uslužbenec OLO s popolno srednjošolsko izobrazbo in 10-letno prakso, tako da je sposoben prevzeti knjigovodstvo vsakega večjega podjetja. Nadalje nižjega finančnega knjigovodja v podjetju Bor plačajo 16.200.— dinarjev, medtem ko ima drugi knjigovodja s popolno šolsko izobrazbo 15.000.— dinarjev. Ta pojav je rezultat splošne nepravilne težnje uslužbencev v gospodarskih podjetjih za višji tarifnimi postavkami in zaslužki. Pri obnovi tarifnih pravilnikov in sestavi novih je treba ta problem upoštevati in vskladiti nenormalne razlike. Vsekakor pa morajo biti tarifne postavke za uslužbenke v gospodarstvu nekoliko višje kot plače v javni upravi in sicer iz razloga daljšega delovnega časa v gospodarstvu, kjer se dela 8 ur, v upravi pa samo 7 ur. Nadalje obstoja v upravi avtomatsko napredovanje in s tem povečanje plače, česar v gospodarstvu ni. Kljub temu pa te razlike ne smejo biti pretirane, posebno pri uslužbenih z nižjo in srednjo strokovno izobrazbo.

Pri sestavi dosedanjih tarifnih pravilnikov opazimo, da podjetja pri določanju kvalifikacij za posamezna delovna mesta predvidevajo višje kvalifikacije kot so stvarno potrebne, da bi na ta način posameznim delavcem in uslužbencem zagotovili višje tarifne postavke.

Pri sestavi tarifnih pravilnikov se moramo držati teh načel, ker le na ta način bo tarifni pravilnik dosegel svoj pravi namen.

Stojan Cink

Novo cesto bodo pri Rižani speljali pod vasjo

Misli o načrtu statuta Socialistične zveze

Razumljivo je, da je novi načrt statuta Zveze odraz dela Ljudske fronte v sedanjih družbeno političnih razmerah. Zelo važen je že prvi člen statuta, ki pravi, da se Zveza povezuje s socialističnimi in drugimi naprednimi demokratičnimi gibanji v svetu. To pomeni, da bodo izvoljeni funkcionarji naše Zveze težili za tem, da poglobljajo in nadalje razvijajo že obstoječa prijateljstva v drugih državah, z njihovimi naprednimi gibanji in strankami, ki se borijo za mir in za socialistične odnose v svetu, ki so proti kolonialnemu zatiranju, proti vojnim hujskačem, za neodvisnost malih držav itd.

Na drugi strani bo Socialistična zveza navezovala stike z gibanji in socialističnimi strankami v tistih deželah, ki s simpatijo spremljajo gospodarsko-politični razvoj v naši domovini in ki bi si na osnovi medsebojnih izkušenj in poznanj bistrili pojme ter vnašali v svoje vrste socialistične odnose. Prav v programu naše Zveze bodo socialistične stranke v svetu in druga gibanja videla, kakšen širok, elastičen in demokratičen program imamo.

Med zelo važna vprašanja Socialistične zveze spada brez dvoma članstvo. Član Zveze je lahko že 18-letni mladenič ali mladenka, ki ima volilno pravico. In ne samo član, temveč je lahko tudi že voljen odbornik, če pokaže, da je aktiven. V 5. členu pa, kjer so našteje pravice člana Socialistične zveze, bi bilo zelo primerno, da bi dodali še poleg diskusije o političnih vprašanjih tudi o združnih, gospodarskih, prosvetnih in društvenih vprašanjih. Tako bi frontovci na vasi vedeli, da na svojih sestankih lahko razpravljajo tudi o svojih prosvetnih in gospodarskih vprašanjih družbenih organizacij in njihovemu delu, kakor na primer delovnih združenj, splošno-kmetijskih, delu gasilcev, mladine, Zveze borcev, sindikata, ženske organizacije in tako dalje.

12. člen pravi, da članstvo lahko zamenja odbor ali posamezne odbornike tudi pred potekom roka, za katerega so bili izvoljeni. Ta člen naj bi dopolnil takole: ali se zamenja celotni odbor, ali samo posameznike, če ne delajo po statutu in programu, če so nedelavnostni, če so odborniki samo na papirju, če delajo škodo ugledu Zveze, skratka če ne spadajo v odbor.

V istem členu naj bi bil tudi odstavek, da nadzorni odbor poleg pregleda finančnega materialnega poslovanja poroča tudi o delovnem poslovanju nasploh. Prav tako bi bilo primerno, da bi istemu členu dodali, da se sklepi na letnih občnih zborih sprejemajo ob navzočnosti 50 odstotkov članstva in da za sklep glasujeta dve tretjini članstva. Prav tako bi istemu členu dodali, da osnovne organizacije do 30 članov ne volijo podpredsednika.

Glede 13. člena je mnenje odborov postojnske organizacije OF, da bi se odborniki osnovne organizacije in občinskega odbora sestajali obvezno enkrat na mesec. To ne bi bilo težko, če pomislimo, da take mesečne seje na vasi in v občini niso vezane s stroški. V 13. členu pa bi dodali odstavek, naj se okrajni odbori sestajajo po potrebi.

V glavnem pa so odborniki Fronte postojnskega okraja mnenja, da je načrt statuta Socialistične zveze tako širok, napreden in demokratičen, da bo privabil milijone naših državljanov in državljanek v svoje vrste, da bodo delali na vseh področjih političnega, gospodarskega, kulturno-prosvetnega in znanstvenega dela kot zavedni člani večmilijunske armade naše bodoče Socialistične zveze delovnih ljudi Jugoslavije. M. H.

Konferenca Rdečega križa v Postojni

Sklepali so o tem, da morajo biti po vaseh in občinah občini zbori do konca marca ter da je treba voliti v odbore predvsem zdravstvene in prosvetne delavce. Govorili so tudi o potrebi zvišanja članstva RK. Vsak zaveden državljan naj bi bil tudi član RK. Posebno bo treba skrbeti za prijavljanje brezplačnih krvodajalcev. Njihova imena bomo poslali glavnemu odboru RKS, ki bo potem poslal ekipo v naš okraj. Tovariš Zakrajšek je posebno poudaril skrb za higieno naših vasi. Pri tej nalogi so dolžne sodelovati tudi druge množične organizacije.

Tetajev za žensko vaško mladino imajo v okraju 34. P. F.

„Fructus“ bo letos nabavil za 60 milijonov deviznih din raznih potrebščin za zadruge

Glavna naloga koprškega združnega podjetja »Fructus« je odkup raznih kmetijskih pridelkov od zadržin in posameznih kmetov koprškega okraja, prodajati te pridelke v inozemstvo in nabavljati tam vse, kar kmet potrebuje pri svojem delu. Čeprav je lani suša precej zavirala dotok pridelkov, je podjetje izpolnilo svoj izvozni plan s 106 %. Po nepopolnih podatkih so izvozili lani v Trst, Avstrijo, Nemčijo in Švico za okrog 78 milijonov deviznih dinarjev raznega sadja in zelenjave, predvsem grah, fižol, paradižnike, češnje, grozdje in jagode. Letos nameravajo razširiti tržišča predvsem v Avstriji in Nemčiji, kjer jim je prodaja pridelkov tudi najbolj zasigurana.

Seveda je izpolnitev izvoznega plana enako odvisna od podjetja »Fructus« kakor od zadržin, ki mu prodajajo svoje pridelke. Zadržno podjetje

je se namreč dobro zaveda, da je na inozemskem tržišču močna konkurenca in da kupec ne gleda samo na kvaliteto, temveč tudi na embalažo. Na sestankih delavskega sveta ter upravnega odbora so že o tem razpravljali in sklenili, da bodo odselek konzervirali paradižnikovo mezo v pločevinaste doze po pol kg, 1 kg, 5 kg in 10 kg. Razen drugih izboljšav so predvideli tudi pakiranje marmelade v lesenih zabojčkih.

Kar zadeva zadruge in posamezne kmete, pa je predvsem važno, da dobavijo podjetju čim več kvalitetnega blaga, ki edino pride v poštev za izvoz. Lani se je namreč večkrat pripetilo, da so zadruge same iskale domača tržišča, na katerih so prodajale kvalitetno blago, čeprav bi lahko z njim dobili dragocene devize, s katerimi bi si podjetje nabavilo v inozemstvu stroje, gnojila in razne druge kmetijske potrebščine.

Kmetičke delovne zadruge in kmetijske zadruge imajo od združnega podjetja tudi velike koristi. Naj navedemo v ilustracijo samo nekaj števil. Lani je »Fructus« nabavil v inozemstvu za okrog 55 milijonov deviznih dinarjev zaščitnih sredstev, za 16 milijonov umetnih gnojil, za pet milijonov semen, za 10 milijonov dva velika in 8 majhnih traktorjev, za nad 8 milijonov raznega kmetijskega orodja in za 7 milijonov bager, ki ga bodo uporabljali pri melioraciji zemljišča.

Za letos predvidevajo, da se bo plan uvoza raznih kmetijskih potrebščin še povečal. Med drugim bodo porabili nad 34 milijonov deviznih dinarjev za uvoz raznih kmetijskih strojev in orodja, za uvoz umetnih gnojil pa za nad 10 milijonov deviznih dinarjev. Računajo, da bo skupna vsota materiala, ki ga bodo uvozili iz inozemstva za potrebe naših združ, presegla 60 milijonov deviznih dinarjev.

Zadržno podjetje je tudi sklenilo, da bodo del lanskega dobička razdelili med najboljše zadruge v okraju, ki so lani največ prispevale za izvoz. To dejanje je vsekakor stimulativen pomena, kajti zadruge bodo v prihodnje gledale, da preskrbe podjetju še kvalitetnejše pridelke, da izboljšajo sortiranje itd. Seveda se bo tudi podjetje trudilo, da bodo zagotovljene stabilne cene pridelkov v normalnih letinah in da bo mreža odkupovalcev čim boljje poslovala.

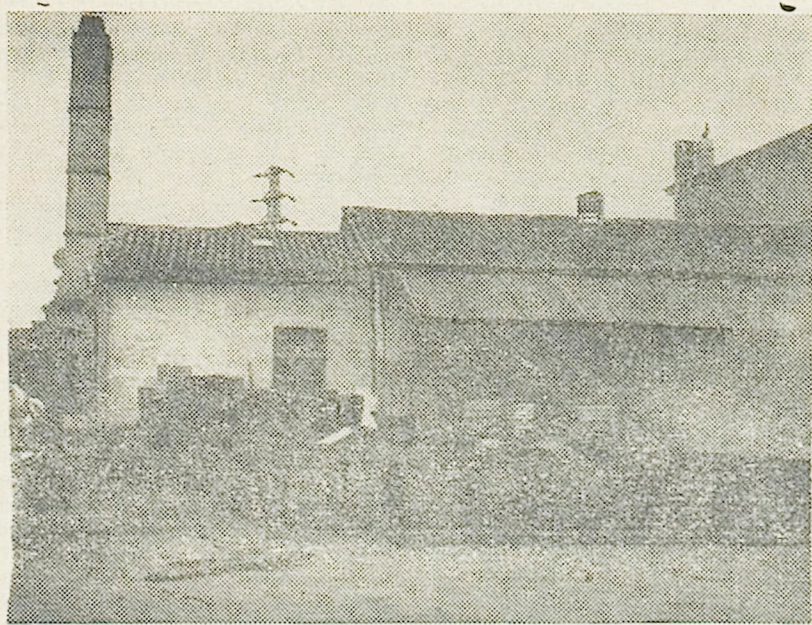
Da bi se podjetje čim bolj moderniziralo, so za letos predvideli zgraditev hladilnice za sadje. To bo zlasti važno za poletne mesece, ko se sadje hitro pokvari in ne pride več v poštev posebno za oddaljenejša tržišča v inozemstvu.

Močna burja je divjala tudi v koprskem okraju

Močna burja, ki je od nedelje na ponedeljek divjala v Trstu z brzino do 150 km na uro, tudi koprskemu okraju ni prizanesla. Gasilci so morali kar šestkrat intervimirati v Kopru in Izoli, kjer so se vnele saje v dimnikih in začele goreti strehe na posameznih stavbah. Med drugim se je vnela tudi streha šole v Dekanih. Vse požare so takoj pogasili in je škoda malenkostna.

V Kopru je močan sunek burje odnesel del strehe z neke hiše v ulici »Porta isolana«. Promet na tej ulici so morali začasno prekiniti. Po vaseh je burja napravila največ škode na stavbah, kjer je odnašala strešno opeko. Najbolj je bila prizadeta vas Tinjan.

Morje je bilo razburkano, kakor ljudje že dolgo ne pominjo. Pri piranskem svetilniku so dosegli valovi višino štirih metrov. Ves ladijski promet je bil prekinjen. — Človeških žrtev ni bilo.

Prazni zaboji čakajo na nove pridelke

Postojna bo do maja imela zdravstveni dom

(Zasedanje LO mestne občine)

V soboto je zasedal novi ljudski odbor mestne občine Postojna. Pravijo, da tako živahnega in plodnega zasedanja še ni bilo v zgodovini Postojne. Ni bilo nobenega predloga, da o njem niso diskutirali vsaj trije odborniki. Sprejeli so več gospodarskih predlogov in izvršili nekatere upravne spremembe. Najostrejša borba je bila za tako potreben zdravstveni dom, za katerega so končno izglasovali, da mora biti gotov do meseca maja. V zvezi s tem je prišlo skoraj do prekanja med ženskimi ljudskimi odborniki ter tovarišem Antonom Čehovinom, ki je zagovarjal predlog, naj bi se Zdravstveni dom napravil v sedanjem DID, na katerega so postojnske žene tako ponosne, saj je eden najlepših v Sloveniji.

Ljudski odborniki so nato predlog, naj bi se zdravstveni dom namestil v sedanjem DID, zavrgli in sklenili, naj posebna komisija pregleda stanje v dveh drugih vilah, ki se zde primerne.

Sprejeli so še vrsto drugih gospodarskih ukrepov. Tako so se odločili za pavšalno plačevanje najemnin od socialističnih gostinskih zakupnikov. Omenim naj, da se gospodarski krogi vse bolj ogrevajo za to, naj bi se v Postojni privatni gostinski sektor sploh ukinil, ker je menda na škodo državnemu.

Ker dosedanja tajnik LO MO Postojna tov. Kodrič Avgust na svojo lastno željo zapušča Postojno, ker gre na novo službeno mesto v Sežano, mu je bilo treba izglasovati razrešnico. Pri tem se je pokazalo, kako priljubljen je bil tov. Kodrič med odborniki. Kljub njegovim utemeljenim pojasnilom, zakaj se je odločil tako, nekateri niti slišati niso hoteli o njegovi razrešitvi in dejansko niso glasovali zanj. Ko so ga pa vendarle razrešili, pa so sklenili, da ga za njegovo zvesto in požrtvovalno delo nagradijo. Za novega tajnika so postavili tov. Zega Alojza, dosedanjega pravnega referenta pri LO MO, BRKO

Koper

Maršal Tito je poslal številnim delovnim kolektivom koprškega okraja zahvalna pisma za čestitke, ki so mu jih izrekli ob njegovih izvolitvah za predsednika republike. Zahvalna pisma so med drugim dobili člani delovnih kolektivov tiskarne »Jadrane«, podjetja »Fructus«, podružnice Narodne banke in hotela »Triglava« v Kopru, uslužbeni okrajnega ljudskega odbora v Kopru ter

delavci kamnoloma v Grozjanu, borba proti tuberkulozi ter razširjanje zdravstvene kulture s predavanji, razstavami in poukom.

Upravni odbor ustanove sestavljajo predstavniki Sveta za zdravstvo, Zavoda za socialno zavarovanje in predstavniki delovnih kolektivov podjetij.

Ankaran

Te dni so se začeli v kmečkih delovnih in splošnih kmetijskih združenjih koprškega okraja redni občni zbori, na katerih med drugim razpravljajo o razdelitvi čistega dobička na razne sklade in med člane zadrug. Hkrati se pogovarjajo tudi o bilancii za lamsko leto in o letošnjem delovnem planu.

Na občnem zboru ankaranske zadrug se ugotovilo, da je imela lani zaduga več lepših uspehov. Člani te zadrug so delali v petih samostojnih skupinah. Med temi skupinami je dosegla največ uspehov skupina, ki je delala na področju Ankarana in ki je presegla svoj plan za 10 odstotkov. Vrednost delovnega dne za člana te skupine znaša 650 dinarjev.

Krog

Na občnem zboru tukajšnje zadrug se so se združniki pogovorili o lamskoletnem delu in o letošnjih načrtih. Z dobro organizacijo dela in požrtvovalnostjo članov jim je uspelo lani doseči več uspehov. Vrednost delovnega dne znaša na vsakega člana povprečno 500 dinarjev.

VANGANEL

V naši vasi se skrbno pripravljamo na občni zbor splošne kmetijske zadrug, ki bo čez dober teden dni. Zadruga šteje sedaj 193 članov in so le še štirje kmetje izven nje. Lani so imeli okrog 1 milijon din čistega dobička, ki ga bodo porabili za nadaljnjo gradnjo zadrugnega doma ter za nabavo traktorja in kamiona.

Pred kratkim je začel v vasi z delom čevljar, ki mu je prostore uredila zadruga. Prebivalci so s tem zelo zadovoljni, saj so morali doslej nositi čevlje na popravilo v Koper.

MAREZIGE

V soboto je bila seja občinskega ljudskega odbora, na kateri so odobrili plan investicij in proračun občine za letošnje leto. Občina bo letos investirala 5 in pol milijona

bivalstvu in da bi dosegli udeležbo, ki ne bo v sramoto naši vasi.

Kulturno prosvetno življenje je še vedno precej mrtvo. Sedaj pripravljajo ustanovitev novega pevskega zbora in po možnosti tudi pionirskega pevskega zbora, kar bo nedvomno premaknilo vso stvar z mrtve točke.

Prihodnji teden bo tudi občni zbor kmetijske zadrug, na katerega se že skrbno pripravljajo. Zadruga je imela lani okrog 1 milijon čistega dobička, ki ga bodo med drugim uporabili tudi za nakup novega kamiona.

DEKANI

Pred dnevi je bil širši mladinski sestanek, ki se ga je udeležilo okrog 50 mladincev. Razpravljali so o bližnji ustanovitvi telesno vzgojnega društva »Partizan«. Za to društvo se je vpisalo že takoj 45 ljudi, po večini mladincev. V soboto bodo imeli ustanovni občni zbor, v nedeljo pa akademijo, na kateri bodo nastopili koprski telovadci in domačini s kulturno-prosvetnim programom.

Dekanske žene se pridno pripravljajo za 8. marec — mednarodni dan žena. Sovaščane mislijo presesteti z lepo kulturno prireditvijo, pri kateri bosta sodelovali tudi dramska skupina in vaška godba.

Občni zbor zadrug v Čezarjih

V nedeljo je bil v zadrugnem domu občni zbor kmetijske zadrug. Čeprav je pihala silovita burja, kot je že dolgo ne pomnimo, je bilo navzočih 154 članov.

Zadruga ima danes 209 članov, na novo je bilo sprejetih 22 članov. Čisti dobiček zadrug znaša okoli dva milijona din. Tov. Silvester Vatovec je predlagal, da se ta porabi v prid delovnega ljudstva. Kritiziral je dejstvo, kakaj še ni bila zgrajena nova trgovina. Tov. Jakomin Valerij je poudaril, da mora zadruga stremeti predvsem za dvig produkcije, za napravo večjih kompleksov zemlje in njihovo načrtno obdelovanje. V debato je posegel tudi tov. Zlobec, zastopnik okrajne poslovne zveze in poudaril, naj kmetje stremijo za dvig proizvodnje. Zadruga na vasi naj bo tisto središče, ki pomaga vsem članom in zadovoljuje njihove potrebe. Prav tako se morajo člani zadrug zavedati svojega poslanstva in pomagati vsakemu poštenemu kmetu. Treba je gledati na izboljšanje obdelovanja s stroji. Tovariš Srečko Pečarič je priporočal združevanje zemljišč v večje komplekse zaradi lažje in boljše obdelave. Skrbeti je treba za zgodnje pridelke, ki jih trg zahteva. Slabo živino je treba zamenjati z boljšo. Poudaril je, da bi bili po-

Dr. Branko Salamun:

Jadranska porodnišnica

IV.

Da je jadranska porodnišnica nujno potrebna, o tem so si edini vsi zdravstveni delavci in skoraj vsi merodajni ljudje na Koprskem in v Ljubljani. Kljub temu so mnenja o kraju, prostoru in času jadranske porodnišnice tako različna, da smo jo v zadnjih treh tednih, od 3. nadaljevanja do danes, selili od Izole do Pirana, od Pirana do Portoroža in od Portoroža nazaj v Izolo, kamor spada. Vzrok za prekladanje idejnih osnutkov ni posebno skrivnost. Po planu investicij za leto 1953 sta določena vsota 2,2% za zdravstvo, kar znaša 20 milijonov dinarjev za vse adaptacije v bolnicah v Piranu, Izoli, Kopru, Ankaranu in še za marsikaj. V tem grmu — oziroma v milijonih, ki zaenkrat še manjkajo — tiči trenutno jadranska porodnišnica.

Rodil se je predlog po finančni liniji: porodnišnica se naj uredi v stari bolnišnici v Piranu.

Piranska bolnica razpolaga s 140 posteljami, ki so zasedene le deloma, včasih niti ne 30 odstotno. Ob stari piranski bolnici čaka od leta 1948 novogradnja za infekcijski oddelk, da bi jo dogradili in rešili propadanja. Danes sprejema piranska bolnica bolnike z nalezljivimi in z drugimi boleznimi. Po prvem in na

gosti sestanki zadržnikov koristni, ker bi se na njih pogovorili o pravnem in načrtnem gospodarjenju.

Zatem so prebrali nekoliko popravljena zadržna pravila in je znova sledila živa razprava. Po razrešitvi starega odbora so izvolili novega s tov. Rinaldom Vatovcem na čelu. Nato so izvolili komisijo, ki ima nalogo, da pripravi stvaren načrt dela za tekoče leto. Komisiji je bilo priporočeno, naj pri sestavi načrta upošteva predvsem pospeševanje kmetijstva in določi največji odstotek čistega dobička v ta namen.

Člani zadrug se so se razšli z zaupanjem, da so si začrtali pot in da na tej poti ne sme biti ovir, ki bi zavirale dvig in napredek zadržnega gospodarstva. Dušan Kavšek

Kulturno-prosvetno življenje v Kobaridu

Pred nekaj meseci so ustanovili v Kobaridu mešanji pevski zbor, ki šteje 52 članov. Dne 7. in 8. februarja je zbor v počastitev Prešernovega tedna priredil svoj prvi javni nastop v Kobaridu in Idriškem. Za koncert je bilo veliko zanimanja in množice ljudi so prišle poslušati pevce, kajti kulturne prireditve v tem predelu so bolj redke.

Sporodil je bil sestavljen iz borbenih, narodnih in umetnih pesmi. Poleg mešanega zbora je nastopil tudi mladinski pevski zbor gimnazije ter solist Hrast iz Livka. Vsi nastopajoči so pokazali veliko voljo in veselje do dela, razumevali so kulturno-prosvetno politiko na tem zahodnem delu naše države.

Delo pevskega zbora je hvalevredno. Posebno pohvalo zaslužijo člani zbora iz sosednjih vasi, ki redno obiskujejo pevске vaje. Med člani zbora se čuti prijetno vzdušje, tovarištvo in disciplina, ki je za razvoj in dvig zbora zelo koristno. Seveda so še napake v zboru, katerih se sami pevci zavedajo, toda z vztrajnostjo in dobro voljo bo zbor odklonil napake, ki so bile pri izvajanju bodisi v intonaciji, dinamiki, artikulaciji itd. Posebno bi na to opozorili pevovodjo pevskega zbora nižje gimnazije.

Naj bo kolektiv kobarških pevcev vsej Soški in Baski dolini za zgled. V nadaljnjem delu želimo vsem pevčev in vodstvu kolektiva mnogo uspehov. zr

SKOFIJE

V zvezi z bližnjim praznikom žena je vaška organizacija AFŽ pokazala veliko aktivnost. Žene so sklenile, da mora letošnja proslava 8. marca še bolj uspeti kot prejšnja leta. V pripravah se zlasti odlikuje 70-letna Marija Hrvatini, ki je kljub visokim letom ena najaktivnejših žena v dekanski občini.

Od Triglava

Slabo vreme je zakasnilo setev graha

Burja na Primorskem

Na obletnico velike elementarne neizgode — več metrov snega in snežnih plazov — ki so lani napravili toliko škode, nas je v nedeljo spomnil snežni valar, ki je divjal čez Pivko in Postojno proti Trstu. Posebno močno je burja divjala po Goriskem in je v Ajdovščini dosegla brzino 125 km na uro. V Novi Gorici, Solkanu in Šempetru je napravila veliko škodo. Zlasti so trpeli železniški objekti in avtobusna postaja. Pretrgane so bile telefonske zveze, električna napeljava je bila na mnogih krajih tako poškodovana, da še v torek ni bilo toka.

V Trstu je burja dosegla brzino 150 km na uro, ruvala je drevesa, odkrivala strehe in metala ljudi po tleh. Šaljivo so govorili, da je hodela burja tudi priti na svoj račun, ker smo bili v pustnih dneh, le da je priredila pretrganje hater ples. Neke štiricilinske družino v Trstu je zasulo v stanovanju, ko je burja podrla dimnik, ki je padel na streho in jo prebil. Več desetih ljudi so morali odpeljati v bolnico zaradi večjih in manjših poškodb.

17 tečajev za prvo pomoč v koprskem okraju

Pretekli teden se je začelo v koprskem okraju 17 tečajev za prvo pomoč za žensko mladino od 16. do 22. leta. Tečaje organizirata okrajna odbora Zveze strelcev in Rdečega križa. Predavanja, ki bodo dvanaest tednov po dvakrat tedensko, bodo imeli zdravniški, zdravstveni strokovnjaki in učitelji. Po zaključku tečajev bodo mladinke polagale izpite in prejele spričevala.

tuberkulozo. Sedanja fluorografska akcija bo verjetno potrdila, da je tuberkuloza v Istri še vedno na prvem mestu. Vsi naštetih bolj ali manj nalezljivi bolniki spadajo v piransko bolnico za nalezljive bolezni vsakekor prej kot porodnice.

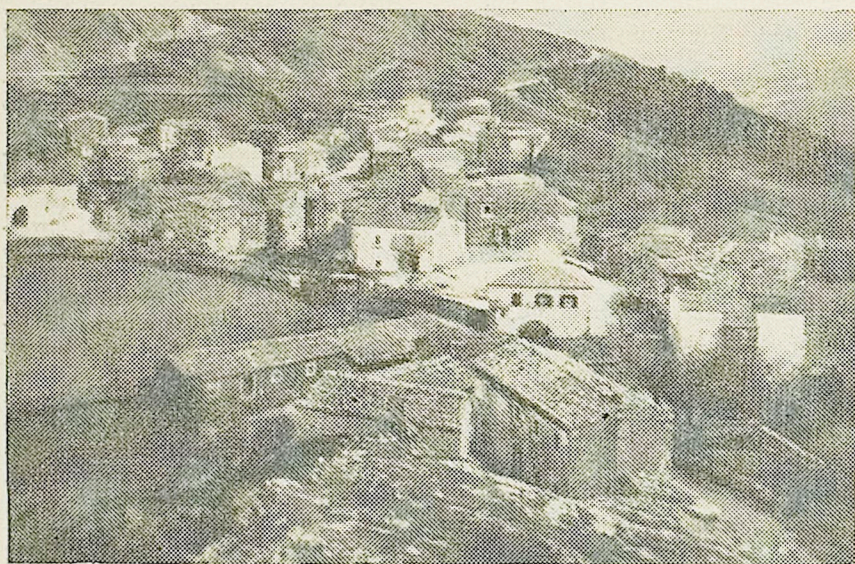
Ljubljanska infekcijska klinika ima rezervne prostore za primer epidemij — ki k sreči niso stalne — in sprejema obenem druge bolnike, za katere ni prostora na interni ali na drugih klinikah. Piranska bolnica je najbližja za bujski okraj in za Sečovelje z rudnikom. Če bi jo utesnili danes v nedograjeni infekcijski paviljon, jo bomo skušali jutri širiti — morda celo nazaj v adaptirano porodnišnico. Pametneje je, da stvar premislimo poprej.

Po medicinski liniji je obveljal pred dnevi drugačen načrt: Postaviti nov lesen paviljon s 40 posteljami in s porodno sobo v Izoli, tik ob kirurški bolnici, za katero je prevzela skrb in odgovornost ljubljanska kirurška klinika. Ginekološke in porodne operacije bi se vršile v operacijski sobi kirurške bolnice, normalni porodi pa v novi začasnji porodnišnici.

Po medicinski, pa tudi po finančni liniji novemu načrtu ni dosti oprekati. Sodelovanje kirurgov in ginekologov je naravno in potrebno. Prostor je primeren in lesena baraka z zidanimi temelji najcenejši in najhitrejši možni objekt. Za porodnišnico se mudi. Denarja je malo.

In vendar...

(Konec prihodnjič)

Slikovita istrska vas Hrastovlje

Maršal Tito je v teh pismih želel delovnim kolektivom tudi mnogo uspehov v nadaljnjem delu.

xxx

Pretekli teden se je sestel v Koprski iniciativni odbor za ustanovitev Društva prijateljev mladine in Pionirske zveze za koprski okraj. Na sestanku so se pogovorili o sedanjem in o smernicah za prihodnje delo. Obe organizaciji, ki sta v svojem delu tesno povezani, sta izvolili skupno okrajno vodstvo »Zveze prijateljev mladine«.

xxx

Pretekli teden so ustanovili v Kopru zdravstveni dom, ki bo vodil mestne in okrajne ambulante in dispanzerje okraja. Glavne naloge te nove zdravstvene ustanove s samostojnim financiranjem so: opravljanje preventivne in kurativne zdravstvene službe za vse bolnike, ki ne potrebujejo bolniške oskrbe, nadalje

dinarjev za dokončanje vodnjakov v Centuriu, Glemu in v Borštu ter za zgraditev novih vodnjakov v Topolovcu, Zernjencu in v Hrvoju.

Na seji so ustanovili tudi dve komisiji za popis prebivalstva in za revizijo socialnih podpor. Razgovorjali so se tudi o zaščiti gozdov in o nekaterih lokalnih gospodarskih zadevah.

SV. ANTON

V večernih izobraževalnih tečajih, ki so se začeli 15. decembra, smo sicer dosegli nekaj uspehov, vendar je v zadnjem času zelo slaba udeležba. Zalostno je predvsem to, da je za tečaje zelo malo zanimanja med mladino. Prav bi bilo, da bi tako mladinska kakor tudi druge množične organizacije prikazale pomen izobraževanja pre-

do Jadrana

Tovarna igel v Kobaridu - velika pridobitev

Pred dobrim letom je v Kobaridu začela obratovati tovarna igel. To je za sedaj edina tovarna te vrste v vsej Jugoslaviji. V začetku je izdelovala samo igle za navadne šivalne stroje in je tako pripomogla v veliki stopnji našim krojaškim delavcem in posameznim krojačem in šiviljam, da so lahko opravljali svojo obrt. Tovarna pa bo začela izdelovati tudi igle za ročno šivanje. Pred dobrim mesecem je dobila iz Nemčije 21 posebnih strojev, ki bodo služili pri izdelovanju igel. Devize za to je odobrila Narodna banka FLRJ v Beogradu z namenom, da bo tovarna sedaj lahko krila vse potrebe domačega trga z iglami. Letno bo lahko izdelala nad 50 milijonov ročnih igel in dnevno 2000 komadov igel za šivalne stroje. Ta proizvodnja bo še presegla zahteve domačega trga in bomo igle lahko izvažali. Na drugi strani bomo veliko pridobili, ker nam ne bo več treba trošiti dragocenišnih deviz v inozemstvu.

Dva strokovnjaka sta bila v Nemčiji v tovarni, kjer so naročili stroje, in sta se seznanila z delovanjem. Obiskala sta tudi več drugih tovarn, kjer izdelujejo igle s stroji. Ves postopek izdelovanja igel bosta sedaj razložila našim delavcem, tako da jim ne bo delalo nobenih težav.

Roja

Novice iz Cerknice

Letos nas zima ne ovira pri delu, zato se cerkniški odbor trudi, da bi čim hitreje premovil stavbo bivšega sodišča v lep dvonadstropen hotel s teraso in vrtni. Tudi stavbo bivše hranilnice bodo preuredili v udoben zdravstveni dom, ki je zaradi industrializacije trga nujno potreben. V načrtu je tudi adaptacija žumrove hiše v trgovske prostore kmetijske zadruge. KDZ pa bo letos dokončala gospodarsko poslopje pod Slivnico. Nameravamo pa še sezidati javno kopališče, novo šolsko poslopje, nov most, stavbo za kino, urediti javni park in telovadnico. Tudi nekatere ulice bodo dobile novo ime, tako na primer bo doseganja Velika ulica postala Partizanska ulica. Glavna cesta bo Notranjska cesta itd.

V soboto je KDZ imela svoj letni občni zbor v domu Svobode, ki mu je sledila družabna zabava.

K članku „Kvarne posledice protekcionizma na Belskem“

Kaže, da je članek, ki smo ga objavili pod tem naslovom zbudil precej prahu. Ne bi bilo pravilno, pa če ne bi dali možnosti vsem, da povedo svoje o zadevi. Odgovor na omenjeni članek nam je poslal tudi Jože Jurca, ki pravi med drugim, zakaj se članek ni podpisal, če je res, kar trdi. Lahko mu pojasnimo, da smo članek prav zaradi pomanjkanja prostora precej krajšali in je pomotoma izpadlo tudi avtorjevo ime. Jurca Jože nadalje pravi, da ni sam ni želel v zadruge in da o tem bi vedel povedati OLO Postojna. Iz tega ga ni moglo tudi govoriti o navičanju. Prav tako se ni vrnil v ZK v Borkovju, pač pa je bil član že od leta 1948. Na trditve, da je prespal v ženski družbi v hotelu Javornik v Postojni, odgovarja, da bi moral pisec poznati pravila hotela. Glede oblike in vodnjaka pa odgovarja, da si vsak lahko misli, koliko si jih je nabavil v devetih mesecih njegovega poslovanja in da si tudi vodnjaka v tem času ni mogel narediti.

Pisec sam pravi, da s tem zadeva še ni končana, da bo treba o zadruzi in o njenem poslovanju še pisati. Nekaj smo že napisali v naših prejšnjih številkah. Ko bo pa preiskava popolnoma končana in ko bodo sprejeli končne sklepe, se bomo na to stvar še povrnili.

Koliko časa še prebirani računi gospoda Simandla iz Ljubljane?

Že več časa se uprave raznih uradov v Kopru pritožujejo nad pretiranimi računi, ki jih prejema iz Ljubljane od gospoda Simandla za

manjša popravila in čiščenje pisalnih strojev. Gospod Simandl ima namreč v Verdijevi ulici v Kopru mehanično delavnico z enim delavcem in enim učencem, ki izvršujeta omenjena popravila za svojega gospodarja v Ljubljani.

Zadeva nas je zanimala in smo se obrnili do nekaterih prizadetih in zvedeli naslednje:

Metereološka postaja v Kopru je pred časom poslala čistiti in popraviti pisalni stroj znamke »Reimling-tale«, pri katerem je bilo napravljenega dela za največ 700 do 800 din. Gospod Simandl pa je iz Ljubljane poslal postaji račun za 1181 din! Uprava Metereološke postaje je bila upravičeno presenečena.

Mestna uprava lokalnega gospodarstva je prejela račun z naravnost »mestnim« natevanjem raznih popravil in zneskom 2332 din. Mnenja je, da je račun pretiran za najmanj 800 din, ker delo, ki je bilo napravljeno pri pisalnem stroju, nikakor ni takega obsega. Značilno pri tem je še to, da je bil račun izstavljen že 10. XI. 1952, prejela pa ga je šele sedaj v februarju.

Uprava Radia Jugoslovanske cone Trsta je prav tako prejela več pretiranih računov in prav tako več drugih podjetij in ustanov v Kopru in okolici. Značilno je, da gospod Simandl uporablja na vseh izstavljenih računih lepo sestavljeno besedilo kot na primer: Snaženje in oljenje stroja, demontaža, popravilo glavnega mehanizma, reguliranje polmeseca, ponovna montaža in drugo. Vse to seveda pride v račun. To omenjamo zaradi tega, ker so bili v večini primerov naštetih del izvršena le nekatera, drugo je gospod Simandl lepo dodal.

Prav bi bilo, da bi se tukajšnje kontrolne oblasti pozanimale za to in spravile zadevo v red. Imamo vtis, da je gospodu Simandlu v Ljubljani postal njegov mošniček vendarle malo preglobok in smo mnenja, da res ni dopustno in tudi ne dovoljeno, da bi ga — samo s pisanjem in pošiljanjem računov na škodo skupnosti — preveč napolnil. Vse, kar je prav in pošteno!

Vipava

Odkar je dobil garnizon JLA v Vipavi svojo kinodvorano, ki je lepo urejena, se je začela tudi uprava kinoposredstva »Nanos« v Vipavi brigati za izboljšanje stanja dvorane. Najprej so dvignili pod, nato pobelili ter uredili kabino za prodajanje vstopnic. Čakamo pa še vedno (koliko časa še?) na stopnicah namesto v prostoru pred dvorano. Prav tako čakamo na stolice. Sedanje klopi so že zdavnaj odslužile svojemu namenu in je res čudno, da še lahko držijo nekaj ljudi na sebi. F. L.

PISMO S TOLMINSKEGA

SEDANJE GOSPODARSKO STANJE S PERSPEKTIVAMI ZA PRIHODNOST

Okrajni gospodarski svet v Tolminu se zaveda važnosti demokratizacije uprave. V razne komisije in svete je pritegnil večje število ljudi, da omogoči sodelovanje širšemu številu državljanov. Že na svoji prvi seji je svet postavil pet odborov in več komisij. Tako odbori kot komisije so začeli delati že v januarju. Ko bo svet obdelal vso problematiko, bodo odšli njegovi člani na teren, da bodo tako na licu mesta spoznali stanje in razna vprašanja po vaseh in občinah, kar jim bo olajšalo njihovo delo.

Glede zadrugištva je svet ugotovil, da je bila še do pred kratkim vsa dejavnost kmetijskih zadrug le v trgovini ter delno na odkupih, za kar so bili posebni vzroki, ki so jih začeli odpravljati že lani. V bodoče bo potrebno jačati in utrjevati demokratičnost v kmetijskih zadrugah. Sprejeti bo treba nova pravila, ki bodo odgovarjala sedanji stopnji zavesti članstva in dala več poudarka razvoju in delu zadrug. Potrebno bo uvesti tako organizacijsko obliko in sodelovanje s člani, da bo ta priteg-

Rezervni oficirji sežanskega okraja se zanimajo za strokovno vojaško znanje

V Združenju rezervnih oficirjev v sežanskem okraju so vključeni vsi rezervni oficirji okraja razen nekaj izjem. V prejšnjem letu je Združenje napravilo v strokovnem vojaškem usposabljanju svojih članov lep korak naprej. Da bi delo laže organizirali in zaradi oddaljenosti vasi do središča, so lani razdelili okraj na tri sektorje: Sežana, Komen in Kozina. Največje zanimanje za študij in usposabljanje so

no, se je udeleževalo v začetku 64 %, na koncu pa le 39 % oficirjev, kar je vse graje vredno. Od 15 planiranih predavanj so jih imeli le 12. Člani so sodelovali v partizanskih patrolah in v napadu na Postojno ter so se udeležili proslave partizanskih brigad v Toplicah.

Izvolili so nov odbor, ki mu predseduje tov. Rudi Hoenn. V razpravi so obravnavali načrt dela, govorili o napredovanjih in odlikovanjih ter

Sveto pri Komnu

pokazali rezervni oficirji sežanskega sektorja. Tu so imeli redna mesečna predavanja, dvakrat strelske vaje, enkrat ogled novega orožja s predavanjem. Posebno predavanje so imeli o vojni na Koreji, o novem orožju in taktiki.

Večina rezervnih oficirjev je izšla iz delavcev in kmetov ter si je čin zaslužila s svojo lastno požrtvovalnostjo in sposobnostjo v naši narodnoosvobodilni vojni. Vsi pa kažejo zanimanje in potrebo, da se usposobijo v novem orožju in taktiki naše moderno-tehnične opremljene JLA.

Pred dnevi so rezervni oficirji zborovali v Sežani in pregledali svoje delo ter si zastavili nove naloge. Treba bo še več pomagati pri predvojaški vzgoji, poleg tega pa tudi aktivneje delati v Zvezi borcev. Za dvig strokovnega znanja bodo organizirali vrsto rednih predavanj po strokah. Poleg tega bodo organizirali več izletov k vojaškemu enotam, da si ogledajo moderno orožje in da prisostvujejo praktičnim vajam na terenu. Vsak mesec bodo predvajali vojaški film. V Sežani bodo uredili sedež Združenja in preskrbeli vojaške knjige in časopise. Izvolili so tudi nov odbor, nadzorni odbor in častno razsodišče. J. V.

Rezervni oficirji v Postojni so zborovali

Organizacija šteje 102 člana. Vsi redno plačujejo članarino. Rednih sestankov, ki so bili dvakrat meseč-

o sodelovanju pri predvojaški vzgoji, pri konjeniškem športu in društvu Partizan. — ili —

Organizacija Zveze borcev v Postojni

V Postojni so začeli zbirati gradivo za zgodovino Postojne v NOB. V komisiji so Lilija Bogomil, Hafner Viktor, Bizjak Joško, Vilhar Leo, Bizjak Viktor, Stegu Albin in tovarišica Valičeva. Vsi, ki imajo kakršnokoli gradivo, slike, dokumente in podatke iz časa NOB, naj jih izročijo članom te komisije, da bi tako mogla komisija v redu opraviti svoje delo.

Pivka

Pri nas imamo tedensko predavanje Ljudske univerze. Samo delavcev in uslužbencev je v Pivki okrog 800, članov ZK pa je okrog 300. Kljub temu opažamo veliko nezanimanje, ki jih obiskuje le po 10 do 15 ljudi. Kaj je temu vzrok? Tudi mladina se ne zanima dovolj za ta predavanja in s tem kaže, da ji ni do izobrazbe. Kako drugače je v sosednjih vaseh, kjer tudi gostuje Ljudska univerza. V Palčju na pr. se zbere na predavanja do 80 ljudi. Prav tako dobro so obiskana predavanja v Jurščah in Zagorju ter v drugih krajih. Nezanimanju v Pivki bo treba poiskati pravi vzrok in ga čimprej odstraniti. C. M.

krmi primanjkujejo rudninskih snovi. Želeli bi bilo, da bi čimprej začeli z rejo kvalitetne živine in selekcijo tako, kot že delajo v Česosci, Idriškem, Ljublinju, Otaležu, Ledinah, Slapu, Volčah in še v nekaterih krajih. Nujno čaka tudi graditev modernih gnojšč in tekalšč za mlado živino. Čakajo tudi zanamerni travniki in pašniki in to predvsem gnoja in umetnih gnojil.

Dela je povsod na pretek, le razumnih kmetov je še vedno premalo. To moramo poudariti, tudi če se bomo s tem marsikateremu zamerili. Resnica je namreč samo ena: vse napreduje in teži za izboljšanjem, le naš kmet je še vedno pretrdo uklenjen v svojo konzervativnost, ki mu danes toliko škoduje!

Konj je na vsem Tolminskem 1317. Treba bo rediti in selekcionirati kobarškega konja »Norika«, ker je poznan in upoštevan. Razen na Kobarškem naj bi se reja konj umaknila volom, ker je za tukajšnje razmere rentabilnejša.

Z rejo prašičev so na Tolminskem dosegli zadnja leta vidne uspehe. Še pred nekaj leti so uvozili do 5000 mladih prašičev, danes jih zredijo v okraju že nad 500 za izvoz.

Ovace je vsega 16.769, od teh 10.000 plemenskih. To je vsekakor premalo.

Razstava knjige v Idriji

V tednu knjige je knjižnični odsek »Svobode« organiziral zelo lepo in poučno razstavo slovenskih knjig. V veliki in okusno opremljeni dvorani Svobode so bile razložene knjige najnovejše izdaje, kakor tudi nekaj starejših knjig. Obiskovalce so posebno zanimale novejše izdaje, kjer so se lahko prepričali, da danes že razpolagamo z zelo bogato literaturo. Profesorji in učitelji so svojim učencem temeljito tolmačili pomen naše knjige in vso problematiko v zvezi z izdajo in založništvom. Žal pa je bil obisk ostalega občinstva zelo slab, saj si je razstavo ogledalo komaj 569 ljudi in to v glavnem šolska mladina. Prireditelji, ki so se res potrudili, so gotovo zaslužili med občinstvom večji odziv. L. S.

Seja odbora Primorske založbe v Tolminu

V nedeljo so se zbrali v Tolminu člani odbora in širšega odbora Primorske založbe v Tolminu. Razpravljali so predvsem o novih izdajah založbe in predlagali naj bi čimprej izdali Gregorčičeve pesmi, ki jih bo uredil član tolminskega pododborar: poleg tega so predlagali tudi, da bi založba izdala Pagliaruzzijsko, izbor pedagoških spisov Cirila Drekonje in Baumbach-Funtkovo pravico o Zlatorogu z izvršnimi ilustracijami akad. slikarja Kogejca. Tolminski člani odbora založbe so se v glavnem strinjali z delom založbe in poudarjali, naj bi založba dejansko združevala vse primorske okraje: pokazali so tudi veliko zanimanje za širjenje založbenih knjig.

Glede revije, ki jo namerava izdati uredništvo Slovenskega Jadrana so bili mnenja, naj postane res politična in kulturna revija, ki naj obravnava tudi vprašanje vseh primorskih okrajev.

Kaj je novega v Cajnarjih in okolici

Na osnovni šoli v Št. Vidu bi prišlo kmalu do nesreče. Izbruhnili je namreč požar, ki ga je pa pravčasno opazila učiteljica in pričela gasiti. Na njene klice so prihiteli ljudje, ki so pomagali požar pogasiti.

Iz Cajnarjev pa lahko poročamo lepše stvari. Posebno lepo je uspešna šolska Prešernova proslava. Pionirji se resno pripravljajo, da se med seboj pomerijo v smučanju. Radi bi zvedeli, kdo je najboljši. So sicer vsi kar dobri, ker imajo odličen teren. Saj je svet od Cajnarjev do Št. Vida kot nalašč za smučanje. Pri vsem tem pa ne pozabljajo na 8. marec. Pionirji že mislijo, kaj bodo pripravili ta teden svojim mamicam, da jih bodo čimbolj razveselili. V.

ker ima Tolminska še veliko neizkoriščenih pašnikov. Bovsko ovce bo treba selekcionirati in njeno kri osvežiti s sovrstnico iz Makedonije.

Mlekarstvo bo treba izboljšati in so se tega že dotkli. V Cerknem bo kmalu začela obratovati moderna mlekarica. V gradnji je velika sirarna v Kobaridu, ki bo skupno z opremo stala nad 80 milijonov din.

Sadjarstvo je v zelo slabem stanju. Rodi le 80% jablan, 67% hrusk, 68,5% češpelj in 62,5% orehov. Stanje je tako zaradi zanemarjenosti sadnih dreves, ker je v okraju le malo naprednih sadjarjev, ki skrbijo za redno gnojenje, čiščenje in škropljenje sadovnjakov. Da bi med sadjarji vzbudili več zanimanja, sta okrajni gospodarski svet in zadruga zveza prevzeli nalogo izvesti čim več sadjarskih tečajev. Teh tečajev bi se morali obvezno udeležiti vsi kmetovalci ali od vsakega gospodarstva po eden. Ta ukrep bi bil sicer oster, vendar zelo potreben, ker kmetje posebnost mlajši ne čutijo veselja do sadjarstva. Za tiste, ki iz malomarnosti ne bi hoteli čistiti sadnega drevja, naj bi sledile kazni, kot predvideva zakon. Morda bi bilo umestno pri tem nastopiti po določilih zakona posebno v Kobaridu in okolici, kjer je ameriški kapar že zelo razširjen.

— an.

Ivan Renko: VOJKOV VOD

Pred desetimi leti je padel narodni heroj JANKO PREMRL-VOJKO

Vojko se je počasi dvigal iz kritja in z očmi meril razdaljo do predhodnice. Nato je zagnal bombo, ki je v visokem loču poletela na fašiste. Padla pa je nekoliko preblizu, vendar je odskočila in se zvalila na cesto prav v trenutku, ko je predhodnica prišla do tega mesta.

Sledila je eksplozija, ki jo je odmev v ozki grapi podesetoril; zračni pritisk je dvignil oblak snega, ki je zavil fašiste v belo meglo in jih za trenutek zakril pred našimi očmi.

Naša desetica je udarila po glavnini. Nekaj fašistov je obležalo pod prvimi strelci, drugi so poskakali s ceste in iskali kritja. Trijle ali štiri je so se poskušali povzpeti v breg. Tedaj je odprla ogenj Borisova desetica. Jankova težka »Breda«, črna z Marofa, jih je na mestu pokosila. Poudarila so v sneg, ki je pordečil od njihove krvi. Razvila se je bitka.

Vojko je hipoma spregledal napako. Ker smo napadli predhodnico, glavnina ni prišla cela v zasled. Fašisti so polegali izza male vzpetine, ki jim je nudila dobro naravno kritje. Bili so tu odrezani in umikali, se niso imeli kam, ker jih je Borisova desetica prikovala k tlom. Prisiljeni so bili, da se branijo, ker jim je šlo za glavo.

Ce bi to bili navadni vojaki, bi se verjetno predali, toda, in mi tega nismo vedeli, fašisti so vojake poslali v predhodnico in na čelo glavnine. Sami pa so ostali zadaj in niso pri prvem napadu utrpeli nobene izgube. Dobro oboroženi so s svojimi brozastrelkami začeli divje sekati po naših položajih.

Borisovi skupini je Vojko izdal povelje, da ostane na mestu in s stalnim ognjem prepreči, da se sovražnik zbere. Naša desetica, pa je istočasno jurila na cesto. Dosegli smo predhodnico. Italijani so tiščali pod useko. Eden od njih je bil mrtev, dva laže ranjena. Sredi ceste je zapuštena ležala »Breda«; okoli nje so bile razmetane puške.

Vojaki so dvignili roke. Stopili smo do njih, da jim odvzamemo nabojne in opremo. Negibno so se naprej sedeli v snegu; le eden od

njih nam je, kdo ve zakaj ponujal hlebec kruha in nekaj momljaj.

Toda nismo imeli časa ukvarjati se z njim. Bitka med Borisovo desetino in fašisti ni ponehala; morali smo čimprej poseči tudi mi. Vojko je vrgel svojo puško čez ramo in zgrabil strojico.

»Vsi pod cesto. Stisnimo fašiste! Naprej!«

Vojkovo povelje je bilo jasno. Ko se ob neki približavši fašistom, ki so bili dosti zavzavani od te strani, se daje niso mogli več upirati. Toda tudi mi smo bili izpostavljeni njihovevemu ognju. Zato smo napredovali počasi, plažec se od kritja do kritja, ali prodirali smo nezadržljivo naprej.

Fašisti so uvideli, da bo trda. Nekateri so se poskušali bežati po edini močvirski poti — čez vodo. Dva, trije so se zvalili v ledeno-mrzlo idrijco.

Potem so se oglasili strelci iznad ceste. To so bili nekateri fašisti, ki

jim je uspelo pravočasno skokiti nad cesto. Ti so nas hoteli znesti. Napadli so Borisovo desetino od strani.

Vojka je zaskrbelo. Ves čas je bil z nami in je pustil Borisa delati samostojno po navodilih, ki jih je predhodno dal njegovi skupini. Tako zdaj ni imel več pregleda nad njegovo borbo, ker je bil teren zaradi gozda slabo pregleden.

Dvakrat, trikrat je poklical Borisa, toda ta ga zaradi streljanja ni slišal. Ker ni dobil odgovora, se je obrnil k meni:

»Pritisčaj naprej, ob robu ceste, kakor doslej. Grem do Borisa. Z njegovo desetino izvedemo nato jurisa od zgoraj. Ko slišiš, da jurisamo mi, jurisaj tudi ti. Bodi previden!«

»Skolil je na cesto in se izgubil na drugi strani.«

Prodirali smo dalje. Odpor sovražnika je že pojemal. Se ne dobrlih dvajset korakov pred nami, je ob cesti ležala težka strojica in zaboji z municijo. To je odvrgla mulla, ki se je ranjena povzpela na zadnje noge in se v smrtnem krču povaljala po cesti, predno je obležala. Še nekaj minut in naša zmaga bo tu.

Vsak čas smo pričakovali znak za jurisa in potokili bomo fašiste, do kraja.

V tem pa zaslišim, da me od zgoraj nekdo kliče po imenu. Po glasu spoznam, da je to Lado.

»Kaj je?«
»Umik takoj!«
»Umik? Čemu?«
»Umik, hitro! Ne sprašuj!«

Naša desetica zapušta položaje. Povzpemo se do Ladota, ki nam sporoči, da je Vojko težko ranjen in da ga moramo čimprej odnesti, da ne bo prepozno, če se mu še lahko pomaga.

Tovariši iz Borisove desetine so že naredili zasleda nosila. Vojko je sedel naslonjen na Borisa. Ranjen je bil v trebuh in videlo se je, da trpi neznosne bolečine. Bil je bled v lica in komaj je z veliko težavo govoril. Ko je videl, da se umikamo

Konec

PRALNICA AVTOMOBILOV. Na Dunaju je avtomobilska Steyr-Fiat pred nedavnim odprla najmodernejšo servisno službo za avtomobile. Avtomobilsko podjetje, ki je bilo prej znano po električnem pogonu, ki vleče voz skozi pralni tunel. Najprej se na avto usipa z vseh strani voda, nato sledi pranje s šamponom in potem sušenje s snimom usojenim in komprimiranim zrakom. Obenem dva sesalca za prah čistita avtomoto notranjost. Ta opravnica lahko očisti v eni uri tudi 25 najhitrej zamazanih avtomobilov.

NOVA NAPRAVA ZA HITRO PECOENJE. V inženrstvu so začeli z masovno proizvodnjo nove naprave za bliskovito pečenje mesa (dunajski zrezek lahko spečemo v dveh minutah). Naprava je kot majhen kovčeg, ki ga odpremo, položimo vanj meso in ga zapremo. Nato priključimo električni tok, in v napravi se razvije velika vročina, ki v najkrajšem času in na obeh straneh meso zapreče, tako da pri tem ne izgubi na sočnosti.

PRENOSNI OKSIGENSKI PROSTOR ZA RESEVANJE RUDARJEV. Na razstavi v Londonu so pred nedavnim pokazali prenosno oksigensko sobico, v katero položijo ponorečene rudarje, ki jim primanjkuje kisika za dihanje. Prednost te nove naprave je, da lahko malijo pomoč rudarjem takoj na licu mesta in ni potreben prenos v oddaljene bolnice, pri katerem so navadno slabotni že umrli.

PRAKTIČNA NAPRAVA ZA SUSENJE PERILA. Poznamo že naprave za sušenje, praktične zlasti v mestnih ulicah, ko smo po dveh koleških vrtilcih vrvi in obešali perilo. Nova naprava ima kolešek precej večji, zlasti je večji in globlji žleb, v katerem se vrvi vrtil, tako da gre po njem lahko vrvi tudi takrat, ko na njej že visi perilo. Seveda stoji

AVTOMOBILSKE »VODNE SMUČE«. Avstrijski konstruktor amater Karl Schuster z Dunaja je z uspehom preizkušal not tip avtomatskega vodnega vozila. Gre za vodne smučice, opremljene z majhnim beninskim motorjem. Te smučice lahko nosijo odraslega človeka, normalne teže, s hitrostjo 40 km na uro. V vsaki roki drži vozač »smučke« palice, ki ima dvojni namen: uravnava hitrost vožnje in obenem služi za ravnotežje. Šmer vožnje vozač menja z gubi telosa, prav tako kot pri navadnih smučkah.

NOTRANJOST BODOČEGA ENOTIRNEGA VLAKA. Slika takega vlaka na tirnici smo objavili v prejšnji številki.

HELIKOPTER — LETALO. Skonstruirali so zračno prometno sredstvo, ki je kombinacija letala in helikopterja, ima propeler za dviganje ali letenje na mestu in eliso za vodoravno letenje. Ta helikopter ali letalo, delo newyorskega konstruktorja Princa, stoji pred startom na repu.

Ob razpadu Avstrije smo morali oddati vse zastave državne in narodne. Društveno zastavo pa smo skрили, ker je bila naša in pridobljena z velikim trudom. Hranili smo jo zaradi večje varnosti zdaj v eni, zdaj v drugi hiši. Fašistični policarji ali slovenske propalce, so stalno vohunili za zastavo. Leta 1924 so ji prišli na sled in jo odnesli v Koper. Ker je zastava predstavljala veliko vrednost, smo se zanj zavzeli, posebno še ker je bila shranjena v muzeju v Kopru. Porečilo se nam je, da smo nekoga pridolali z denarjem. Tista oseba je dosegla, da so nam vrnili zastavo, le da so ji v diagonali našli italijansko trobojnico.

Vrnili so jo pod pogojem, da bo vedno shranjena v sobi namenjeni za fasjo, in da ne bo služila za kakšno demonstracijo. Vrata omejene sobe so bila vedno odprta, tako da je vsakdo lahko videl zastavo. Ob pritožbah domačih praznikov so cele skupine ljudi občudovalle zastavo.

Med »šagro« avgusta 1928 se je v sodež vihotapil tov. Albin Pečarič, vzel zastavo, jo skrbno zavil v vrečo in vrget na dvorčice. Z dvorčice

la je za nas poklonila 500 goldinarjev in je bila zato izbrana za kumico. Društvo je zastavo naročilo v Pragi.

V poletnih mesecih 1901 je na veliki veselici razvila zastavo ob sončnem zahodu kumica Milica z beledinami.

»Tj zastava Ilirija, ti si prva v koprski občini, jaz kot kumica te razvijam ob jadranski obali.«

Zastavo je nato izročila predsedniku Rudolfu Pečariču. Domači mešani pevski zbor, ki je štel okrog 50 pevcev je zapel za to svetčano slovesno priložnostno pesem na čast zastavi, ki se glasi:

Bratje, zapojmo veselo, bog naj Ilirijo živi. Bratje bo srce ogrelo, zmagilo težke nam dni. Pesem naj naše se čuje, krog čez doline in gore. Bratje naj naše zbuduje, z nami da se veselje.

Na veličastni veselici so nastopali številni povabljeni pevski zbori. Prvič in zadnjič smo v Pobjehih videli tako slavo združeno z umetniškim ognji in raketa. Naša zastava je bila res lepa in smo bili vsi ponosni nanjo. Zastava je bila slovenska trobojnica iz težke svile, široka poldrugi in dolga dva metra. Obšla je bila z dolgimi zlatimi resicami, v sredini je imela vsoto z zlato nitjo veliko kroga. Na srednem traku je bil uvezen naslov: Slovensko-bralno društvo Ilirija, na spodnjem traku pa ime botre Milice Siskovič.

Zastava nas je vedno spremljala na številnih gostovanjih smo ji izkazovali veliko spoštovanje in čast. Večkrat smo nastopali v Narodnem domu v Trstu in po vseh bližnjih vaseh.

Oh, da bi bili danes še mladi, kako bi pokazali navdušenje in voljo, ki smo jo imeli takrat!

Vadili so nas zelo znani učitelji Josip Valentič, Kurec iz Dekanov, Orič in Tul iz Kort. Komaj dobra pešica nas je bila, pa smo se vedno odrezali in branili čast naših zastav.

Zastavonoša Ivan Zidarič je imel ob društenih nastopih vedno bele rokavice in je nosil zastavo z velikim spoštovanjem. Zastavo smo hranili v veliki omari s sipo spredaj. Omara je bila tako velika kot zastava, da je bila vedno razvita.

Ob razpadu Avstrije smo morali oddati vse zastave državne in narodne. Društveno zastavo pa smo skрили, ker je bila naša in pridobljena z velikim trudom. Hranili smo jo zaradi večje varnosti zdaj v eni, zdaj v drugi hiši. Fašistični policarji ali slovenske propalce, so stalno vohunili za zastavo. Leta 1924 so ji prišli na sled in jo odnesli v Koper. Ker je zastava predstavljala veliko vrednost, smo se zanj zavzeli, posebno še ker je bila shranjena v muzeju v Kopru. Porečilo se nam je, da smo nekoga pridolali z denarjem. Tista oseba je dosegla, da so nam vrnili zastavo, le da so ji v diagonali našli italijansko trobojnico.

Vrnili so jo pod pogojem, da bo vedno shranjena v sobi namenjeni za fasjo, in da ne bo služila za kakšno demonstracijo. Vrata omejene sobe so bila vedno odprta, tako da je vsakdo lahko videl zastavo. Ob pritožbah domačih praznikov so cele skupine ljudi občudovalle zastavo.

Med »šagro« avgusta 1928 se je v sodež vihotapil tov. Albin Pečarič, vzel zastavo, jo skrbno zavil v vrečo in vrget na dvorčice. Z dvorčice

La je za nas poklonila 500 goldinarjev in je bila zato izbrana za kumico. Društvo je zastavo naročilo v Pragi.

V poletnih mesecih 1901 je na veliki veselici razvila zastavo ob sončnem zahodu kumica Milica z beledinami.

»Tj zastava Ilirija, ti si prva v koprski občini, jaz kot kumica te razvijam ob jadranski obali.«

Zastavo je nato izročila predsedniku Rudolfu Pečariču. Domači mešani pevski zbor, ki je štel okrog 50 pevcev je zapel za to svetčano slovesno priložnostno pesem na čast zastavi, ki se glasi:

Bratje, zapojmo veselo, bog naj Ilirijo živi. Bratje bo srce ogrelo, zmagilo težke nam dni. Pesem naj naše se čuje, krog čez doline in gore. Bratje naj naše zbuduje, z nami da se veselje.

Na veličastni veselici so nastopali številni povabljeni pevski zbori. Prvič in zadnjič smo v Pobjehih videli tako slavo združeno z umetniškim ognji in raketa. Naša zastava je bila res lepa in smo bili vsi ponosni nanjo. Zastava je bila slovenska trobojnica iz težke svile, široka poldrugi in dolga dva metra. Obšla je bila z dolgimi zlatimi resicami, v sredini je imela vsoto z zlato nitjo veliko kroga. Na srednem traku je bil uvezen naslov: Slovensko-bralno društvo Ilirija, na spodnjem traku pa ime botre Milice Siskovič.

Zastava nas je vedno spremljala na številnih gostovanjih smo ji izkazovali veliko spoštovanje in čast. Večkrat smo nastopali v Narodnem domu v Trstu in po vseh bližnjih vaseh.

Oh, da bi bili danes še mladi, kako bi pokazali navdušenje in voljo, ki smo jo imeli takrat!

Vadili so nas zelo znani učitelji Josip Valentič, Kurec iz Dekanov, Orič in Tul iz Kort. Komaj dobra pešica nas je bila, pa smo se vedno odrezali in branili čast naših zastav.

Zastavonoša Ivan Zidarič je imel ob društenih nastopih vedno bele rokavice in je nosil zastavo z velikim spoštovanjem. Zastavo smo hranili v veliki omari s sipo spredaj. Omara je bila tako velika kot zastava, da je bila vedno razvita.

Ob razpadu Avstrije smo morali oddati vse zastave državne in narodne. Društveno zastavo pa smo skрили, ker je bila naša in pridobljena z velikim trudom. Hranili smo jo zaradi večje varnosti zdaj v eni, zdaj v drugi hiši. Fašistični policarji ali slovenske propalce, so stalno vohunili za zastavo. Leta 1924 so ji prišli na sled in jo odnesli v Koper. Ker je zastava predstavljala veliko vrednost, smo se zanj zavzeli, posebno še ker je bila shranjena v muzeju v Kopru. Porečilo se nam je, da smo nekoga pridolali z denarjem. Tista oseba je dosegla, da so nam vrnili zastavo, le da so ji v diagonali našli italijansko trobojnico.

Vrnili so jo pod pogojem, da bo vedno shranjena v sobi namenjeni za fasjo, in da ne bo služila za kakšno demonstracijo. Vrata omejene sobe so bila vedno odprta, tako da je vsakdo lahko videl zastavo. Ob pritožbah domačih praznikov so cele skupine ljudi občudovalle zastavo.

Med »šagro« avgusta 1928 se je v sodež vihotapil tov. Albin Pečarič, vzel zastavo, jo skrbno zavil v vrečo in vrget na dvorčice. Z dvorčice

la je za nas poklonila 500 goldinarjev in je bila zato izbrana za kumico. Društvo je zastavo naročilo v Pragi.

V poletnih mesecih 1901 je na veliki veselici razvila zastavo ob sončnem zahodu kumica Milica z beledinami.

»Tj zastava Ilirija, ti si prva v koprski občini, jaz kot kumica te razvijam ob jadranski obali.«

Zastavo je nato izročila predsedniku Rudolfu Pečariču. Domači mešani pevski zbor, ki je štel okrog 50 pevcev je zapel za to svetčano slovesno priložnostno pesem na čast zastavi, ki se glasi:

Bratje, zapojmo veselo, bog naj Ilirijo živi. Bratje bo srce ogrelo, zmagilo težke nam dni. Pesem naj naše se čuje, krog čez doline in gore. Bratje naj naše zbuduje, z nami da se veselje.

Na veličastni veselici so nastopali številni povabljeni pevski zbori. Prvič in zadnjič smo v Pobjehih videli tako slavo združeno z umetniškim ognji in raketa. Naša zastava je bila res lepa in smo bili vsi ponosni nanjo. Zastava je bila slovenska trobojnica iz težke svile, široka poldrugi in dolga dva metra. Obšla je bila z dolgimi zlatimi resicami, v sredini je imela vsoto z zlato nitjo veliko kroga. Na srednem traku je bil uvezen naslov: Slovensko-bralno društvo Ilirija, na spodnjem traku pa ime botre Milice Siskovič.

Zastava nas je vedno spremljala na številnih gostovanjih smo ji izkazovali veliko spoštovanje in čast. Večkrat smo nastopali v Narodnem domu v Trstu in po vseh bližnjih vaseh.

Oh, da bi bili danes še mladi, kako bi pokazali navdušenje in voljo, ki smo jo imeli takrat!

Vadili so nas zelo znani učitelji Josip Valentič, Kurec iz Dekanov, Orič in Tul iz Kort. Komaj dobra pešica nas je bila, pa smo se vedno odrezali in branili čast naših zastav.

Zastavonoša Ivan Zidarič je imel ob društenih nastopih vedno bele rokavice in je nosil zastavo z velikim spoštovanjem. Zastavo smo hranili v veliki omari s sipo spredaj. Omara je bila tako velika kot zastava, da je bila vedno razvita.

Ob razpadu Avstrije smo morali oddati vse zastave državne in narodne. Društveno zastavo pa smo skрили, ker je bila naša in pridobljena z velikim trudom. Hranili smo jo zaradi večje varnosti zdaj v eni, zdaj v drugi hiši. Fašistični policarji ali slovenske propalce, so stalno vohunili za zastavo. Leta 1924 so ji prišli na sled in jo odnesli v Koper. Ker je zastava predstavljala veliko vrednost, smo se zanj zavzeli, posebno še ker je bila shranjena v muzeju v Kopru. Porečilo se nam je, da smo nekoga pridolali z denarjem. Tista oseba je dosegla, da so nam vrnili zastavo, le da so ji v diagonali našli italijansko trobojnico.

Vrnili so jo pod pogojem, da bo vedno shranjena v sobi namenjeni za fasjo, in da ne bo služila za kakšno demonstracijo. Vrata omejene sobe so bila vedno odprta, tako da je vsakdo lahko videl zastavo. Ob pritožbah domačih praznikov so cele skupine ljudi občudovalle zastavo.

Med »šagro« avgusta 1928 se je v sodež vihotapil tov. Albin Pečarič, vzel zastavo, jo skrbno zavil v vrečo in vrget na dvorčice. Z dvorčice

la je za nas poklonila 500 goldinarjev in je bila zato izbrana za kumico. Društvo je zastavo naročilo v Pragi.

V poletnih mesecih 1901 je na veliki veselici razvila zastavo ob sončnem zahodu kumica Milica z beledinami.

»Tj zastava Ilirija, ti si prva v koprski občini, jaz kot kumica te razvijam ob jadranski obali.«

Zastavo je nato izročila predsedniku Rudolfu Pečariču. Domači mešani pevski zbor, ki je štel okrog 50 pevcev je zapel za to svetčano slovesno priložnostno pesem na čast zastavi, ki se glasi:

Bratje, zapojmo veselo, bog naj Ilirijo živi. Bratje bo srce ogrelo, zmagilo težke nam dni. Pesem naj naše se čuje, krog čez doline in gore. Bratje naj naše zbuduje, z nami da se veselje.

Na veličastni veselici so nastopali številni povabljeni pevski zbori. Prvič in zadnjič smo v Pobjehih videli tako slavo združeno z umetniškim ognji in raketa. Naša zastava je bila res lepa in smo bili vsi ponosni nanjo. Zastava je bila slovenska trobojnica iz težke svile, široka poldrugi in dolga dva metra. Obšla je bila z dolgimi zlatimi resicami, v sredini je imela vsoto z zlato nitjo veliko kroga. Na srednem traku je bil uvezen naslov: Slovensko-bralno društvo Ilirija, na spodnjem traku pa ime botre Milice Siskovič.

Zastava nas je vedno spremljala na številnih gostovanjih smo ji izkazovali veliko spoštovanje in čast. Večkrat smo nastopali v Narodnem domu v Trstu in po vseh bližnjih vaseh.

Oh, da bi bili danes še mladi, kako bi pokazali navdušenje in voljo, ki smo jo imeli takrat!

Vadili so nas zelo znani učitelji Josip Valentič, Kurec iz Dekanov, Orič in Tul iz Kort. Komaj dobra pešica nas je bila, pa smo se vedno odrezali in branili čast naših zastav.

Zastavonoša Ivan Zidarič je imel ob društenih nastopih vedno bele rokavice in je nosil zastavo z velikim spoštovanjem. Zastavo smo hranili v veliki omari s sipo spredaj. Omara je bila tako velika kot zastava, da je bila vedno razvita.

Ob razpadu Avstrije smo morali oddati vse zastave državne in narodne. Društveno zastavo pa smo skрили, ker je bila naša in pridobljena z velikim trudom. Hranili smo jo zaradi večje varnosti zdaj v eni, zdaj v drugi hiši. Fašistični policarji ali slovenske propalce, so stalno vohunili za zastavo. Leta 1924 so ji prišli na sled in jo odnesli v Koper. Ker je zastava predstavljala veliko vrednost, smo se zanj zavzeli, posebno še ker je bila shranjena v muzeju v Kopru. Porečilo se nam je, da smo nekoga pridolali z denarjem. Tista oseba je dosegla, da so nam vrnili zastavo, le da so ji v diagonali našli italijansko trobojnico.

Vrnili so jo pod pogojem, da bo vedno shranjena v sobi namenjeni za fasjo, in da ne bo služila za kakšno demonstracijo. Vrata omejene sobe so bila vedno odprta, tako da je vsakdo lahko videl zastavo. Ob pritožbah domačih praznikov so cele skupine ljudi občudovalle zastavo.

Med »šagro« avgusta 1928 se je v sodež vihotapil tov. Albin Pečarič, vzel zastavo, jo skrbno zavil v vrečo in vrget na dvorčice. Z dvorčice

la je za nas poklonila 500 goldinarjev in je bila zato izbrana za kumico. Društvo je zastavo naročilo v Pragi.

V poletnih mesecih 1901 je na veliki veselici razvila zastavo ob sončnem zahodu kumica Milica z beledinami.

»Tj zastava Ilirija, ti si prva v koprski občini, jaz kot kumica te razvijam ob jadranski obali.«

Zastavo je nato izročila predsedniku Rudolfu Pečariču. Domači mešani pevski zbor, ki je štel okrog 50 pevcev je zapel za to svetčano slovesno priložnostno pesem na čast zastavi, ki se glasi:

Bratje, zapojmo veselo, bog naj Ilirijo živi. Bratje bo srce ogrelo, zmagilo težke nam dni. Pesem naj naše se čuje, krog čez doline in gore. Bratje naj naše zbuduje, z nami da se veselje.

Na veličastni veselici so nastopali številni povabljeni pevski zbori. Prvič in zadnjič smo v Pobjehih videli tako slavo združeno z umetniškim ognji in raketa. Naša zastava je bila res lepa in smo bili vsi ponosni nanjo. Zastava je bila slovenska trobojnica iz težke svile, široka poldrugi in dolga dva metra. Obšla je bila z dolgimi zlatimi resicami, v sredini je imela vsoto z zlato nitjo veliko kroga. Na srednem traku je bil uvezen naslov: Slovensko-bralno društvo Ilirija, na spodnjem traku pa ime botre Milice Siskovič.

Zastava nas je vedno spremljala na številnih gostovanjih smo ji izkazovali veliko spoštovanje in čast. Večkrat smo nastopali v Narodnem domu v Trstu in po vseh bližnjih vaseh.

Oh, da bi bili danes še mladi, kako bi pokazali navdušenje in voljo, ki smo jo imeli takrat!

Vadili so nas zelo znani učitelji Josip Valentič, Kurec iz Dekanov, Orič in Tul iz Kort. Komaj dobra pešica nas je bila, pa smo se vedno odrezali in branili čast naših zastav.

Zastavonoša Ivan Zidarič je imel ob društenih nastopih vedno bele rokavice in je nosil zastavo z velikim spoštovanjem. Zastavo smo hranili v veliki omari s sipo spredaj. Omara je bila tako velika kot zastava, da je bila vedno razvita.

Ob razpadu Avstrije smo morali oddati vse zastave državne in narodne. Društveno zastavo pa smo skрили, ker je bila naša in pridobljena z velikim trudom. Hranili smo jo zaradi večje varnosti zdaj v eni, zdaj v drugi hiši. Fašistični policarji ali slovenske propalce, so stalno vohunili za zastavo. Leta 1924 so ji prišli na sled in jo odnesli v Koper. Ker je zastava predstavljala veliko vrednost, smo se zanj zavzeli, posebno še ker je bila shranjena v muzeju v Kopru. Porečilo se nam je, da smo nekoga pridolali z denarjem. Tista oseba je dosegla, da so nam vrnili zastavo, le da so ji v diagonali našli italijansko trobojnico.

Vrnili so jo pod pogojem, da bo vedno shranjena v sobi namenjeni za fasjo, in da ne bo služila za kakšno demonstracijo. Vrata omejene sobe so bila vedno odprta, tako da je vsakdo lahko videl zastavo. Ob pritožbah domačih praznikov so cele skupine ljudi občudovalle zastavo.

jo je potem odnesel na Prade in skril pod kamenje. Bil je dogovorjen z odvetnikom Čokom v Trstu, da jo bo ta spravil čez mejo v Jugoslavijo. Sreča pa mu ni bila naklonjena, ker so ga pri dejanju opazili domaći fašistični podrepaniki. Tovariši Pečariča so zapeli in mu za družbo v celico dali nekoga iz Popeter. Temu neznanu je vse zaupal in so tako lahko prišli na sled skriti zastavi. Fašisti so se tedaj poslužili zvijače. Dali so zastavo nekemu, ki jo je odnesel v Trst odvetniku Čoku s pretezo, naj jo odnese v Jugoslavijo. Odvetnik pa je razumel nastavljen past in se naredil nevednega za vse. Vedel je, da bi bil spravljen v nevemost svo vas.

Ze 25 let je preteklo, odkar nismo več videli naše zastave, ki je danes v muzeju v Benečkah. Kako bi bili

Izpolnil je Kraševce recept v polni meri. Kupil je veliko kango beno in jo je napopolnil z njim vse krožnikar jih je bilo pri hiši; našli so jo v razne umivalnike, sklede, kozice in poneve. In ko je vso to posodo razpostavil po najboljši strategiji mestih hiše, je s prestankom poskropil se stene in podove, postelje in omare, da bo zares zaleglao. In so potem hišo slovesno zaklenili, prepustili stenice bradki usodi ter odšli vsi skupaj k okopavanju krompirja na polje.

Zvečer, ko se je do dobra stemnilo, so se vrnili domov. Gospodar, ki je imel ključ, je vstopil prvi; prvi je hotel gledati smrt stenjenega rodu in zato je rekel ostalim, naj počakajo zunaj, da on napravi luč.

In jo je bil napravil — da bi je tako nel! Kakor hitro je namreč vprsnil vžigalico, so se beninski blapi vneli okoli njega kakor smodnik. Osmojenih obrvi in po žgani parkljenih dišečih brki (kar mu je šel dlak ostalo, so vse dobile trajno ondulacijo), je planil bistri Kraševce na dvorčice in vpil:

»Pomagajte, ljudje božji!«
Na zalost ni bilo kaj pomagati. Vsa hiša je gorela, kakor da bi bila zunaj in znotraj namazana s smolo.

Vsa družina je v dostojni odda-

li ljudje srečni in tudi jaz, če bomo dosegli vrnitev naše »Ilirije!«

Takrat smo njeno vrednost cenili nad 30.000 lir, kar bi bilo danes mnogo več. Danes imam 73 let in sem eden redkih še živih člaov, ki so spremljali zastavo in s petjem širili našo lepo slovensko besedo tudi v sredini Trsta. Pomladil bi se za 20 let in je še napravil pot do Škofljic ali v Koper, če bi vedel, da tam čaka naša zastava »Ilirija!«

Ko sem na občnem zboru stalal, da nameravate zahtevati zastavo nazaj, so mi prišlo slovo v oči.«

Še po tolikih letih končane vojne, najdemo stvari, ki kažejo načine in metode fašističnega zatiranja. S tem, da so Požežanom ukradli dragoceno zastavo, so jim ukradli del njihovega kulturnega bogastva. Zato vsi Požežani več kot upravičeno zahtevajo: Vrnite nam nazaj našo zastavo »Ilirijo!«

S. M.

PRIMORSKI LJUDSKI

OBISK PRI MATEJU BORU

Med njegovim bivanjem v Kopru, smo se oglašili pri Mateju Boru, da bi nam povedal kaj o sebi in o svojem delu, razen tega pa tudi, da bi zvedeli za njegovo mnenje o nekaterih kulturnih vprašanjih. Pesnik Matej Bor, ki smo ga našli pri pisanju novega scenarija »Vesna«, nam je rad ustregel, mučila ga je le bolezen na obeh, ki se mu je to zimo ponovila.

Zanimalo nas je najprej, da bi nam kaj povedal o sebi, ker ga vsi naši bralci poznajo po njegovih delih, o njem pa vedo le malo. Matej Bor — Vladimir Pavšič — je primorski rojak, rojen 1913 leta v Grgarju pri Gorici, kmalu pa se je izselil zaradi vojne na Štajersko, kjer se je njegova družina stalno naselila, leta 1941 pa so jih Nemci izgnali še od tam.

V ljudsko šolo je Bor hodil v Štoreh, gimnazijo pa je obiskoval v Celju. Po letu 1932 je študiral slavistiko v Ljubljani.

O svoji deželi pripoveduje Bor takole: »Vso svojo mladost sem preživel izven svoje ožje domovine — Primorske. O svojem rojstnem kraju sem slišal samo iz materinih ust, ko je popisovala Senožeti na Tolminskem, razne ljudi in podobno. Imel sem pa le predstavo o svoji ožji domovini, od katere sem bil po sili odtrgan in sem z njo živel le v domišljiji. Na Primorsko me veže prav posebno čustvo, saj sem tu doma. Že kot otroka me je zlasti zanimala vsa literatura, posvečena Primorskemu, ker je popisovala svet, ki je bil moj in ki mi je bil nedostopen.«

Pesnik je nato pripovedoval, kako se je vračal na Primorsko. Trikrat, ko je bil partizan na Dolenjskem, se mu je nudila priložnost, da bi šel na Primorsko, a vsakokrat ga je nekaj odvrnilo. Šele, ko se je vračal kot dopisnik Tanjuga iz Rima v Slovenijo, je obiskal tudi svoj rojstni kraj. Bilo je v tistih usodnih dneh, ko je naša zmagovita armada morala zapustiti osvobodjene kraje.

»Bil sem deležen usode primorskih otrok — je dejal tovariš Bor — ki so morali že v rani mladosti zapustiti svojo ožjo domovino in so se šele, ko je bila Primorska priključena, povezali z njo.«

Potem smo tovariša Bora vprašali, kdaj je začel pesnikovati.

»Pišem že dolgo. Spominjam se, da sem prve verze napisal, ko sem bil še čisto majhen. Ko so se okoli mene pogovarjali o pesmih, sem molčal, ponosen, da vem za skrivnost pesnikovanja. Odkril sem namreč rimo. V prvih letih gimnazije sem pisal seveda »pustolovske« po-vesti. V četrti gimnaziji pa je prišla na vrsto ljubezen in z njo tudi ljubezenske pesmi. Takrat smo imeli že literarni krožek. Pisal sem domače romantične zgodbe: o drvarjih, grobarjih itd. Isto leto sem napisal tudi dramo »Mara« in sem z njo začel celo v Zagreb med duhovnike, bankirje in oficirje. Ta drama mi je pridobila prijateljstvo literarno izredno nadarjenega Adolfa Jaklja, ki mi je postal nekaj mentor. Padel je kot eden prvih komandirjev partizanskih čet na Dolenjskem leta 1941. Pod njegovim vplivom sem se začel zanimati tudi za socialno vprašanje, kar je vplivalo na moje poznejše pisateljsko delo. Ne bom vam obširneje govoril o njem, samo to: stalno sem objavljaj svoje stvari od leta 1935, ko sem postal urednik Akademске-

ga glasu in sodelavec Ljubljanskega zvona.

Med NOB sem se bojeval več s peresom, kakor s puško. Moja prva zbirka je bila napisana že junija 1941 leta. Opremil jo je arhitekt Mihevc. Zveze sem imel tudi z Dušanom Kraigherjem, a on ni vedel, kdo je Matej Bor, niti jaz, da je on tisti skrivnostni človek, ki tiska mojo knjigo. Zbirka je izšla v petti-soč izvodih in je ponos naše partizanske tehnike.

Leta 1944 je izšla druga zbirka, ki pa je v celoti propadla razen štirih izvodov, od katerih je baje samo še eden ohranjen.

V partizanih sem napisal razen skečev tudi »Težko uro« in »Raztrgance«.

»Pesmi«, ki so izšle leta 1946, so zbrane partizanske pesmi. Nato sem objavil še nekaj drugih del; tako »Bršljan nad jezom«, »Uganke«, »Bele vode« itd.

Rad bi, da bi nam povedali kaj o svojih načrtih.

»Najbolj me mika lirika, zanima me pa tudi drama. Napisal sem novo dramo iz sodobnega življenja, ki jo bo v kratkem uprizorilo Narodno gledališče v Ljubljani. Sedaj pripravljam scenarij »Vesna«. Vse-bina zanj je vzeta iz pomladne Ljubljane in iz študentskega življenja. Pripravljam tudi zbirko lirike in izbor svojih balad, ki bodo izšle pri Cankarjevi založbi. Dolgo čaka na tisk »Ropo — Talo in ptice«, pravljica za mladino in odrasle. Mladinska knjiga ni še mogla izdati te pesnitve, ker so ilustracije večbarvne in zelo težavne.

Glede prevodov je moje poglavitno delo Shakespeare. Prevedel sem tudi Bodenstettovo zbirko »Mirsa šafik«, ki jo bo letos izdal Slovenski knjižni zavod. Pravkar so izšle tudi Krklječeve »Telegrafske basni«. Državna založba pripravlja v priredbi Lojza Filipiča izbor mojih kritik in proz pod naslovom »Umetnost in slovenska lirika«.

Po tako izčrpnem pripovedovanju o svojih načrtih smo vprašali pesnika, kaj meni o slovenski povojni ustvarjalnosti.

»Glede poezije imam vtis, da je zadnje čase na boljši poti, kakor je bila prva povojna leta. To pa zato, ker se je otrsela tistih spon, ki so jo ovirale, da bi se razmahnila. Znano je, da so jo oklepale razne teorije, ki so mlademu gibanju jemale umetniški značaj. O naši mladici poeziji so mnjenja deljena. Zase sem prepričan, da bo mladi rod uspešno nadaljeval delo starejših

pesniških rodov, zlasti ker se opira na zdravo tradicijo. Seveda je tu vprašanje talenta. Ne smemo se vstrašiti, če mladina malce razgraja, zato je strah pred »Besedo« neupravičen. Pustimo mladim ljudem, da povedo kaj mislijo.

Naša stvarnost je popolnoma nova, originalna stvarnost in zato bi morala biti tudi literatura, ki jo odraža, originalna. Verjetno je vzrok za nekako mrtvilo v naši prozi strah pred odgovornostjo, ki je zvezana z opisovanjem zapletenih dogajanj v naši družbi.

Ker se Matej Bor ukvarja tudi s scenaristiko, smo ga vprašali, kaj meni o našem filmu.

»Film je pri nas nova panoga umetnosti. Imamo tehnično osnovo in gnotne možnosti, ki to umetnost pospešuje, vendar pa vzlic temu ni vidnejših uspehov. Vzrok temu, je, po mojem mnenju, prešibko strokovno znanje. Goethe je nekdaj dejal: »Značilno za diletanta je, da se ne zaveda težavnosti naloge, ki se je loteva.« To velja do neke mere za naše filmske delavce.

Naposled smo vprašali tovariša Bora, kaj meni o tukajšnjih kulturnih razmerah in kako bi naše osrednje ustanove pomagale, da bi bilo naše kulturno življenje živahnejše.

»Pogrešamo bolj živih stikov med Ljubljano in Koprom. Ljubljansko gledališče je n. pr. obiskalo cono B samo leta 1949, kar je premalo. Saj bi lahko gostovalo s takimi komadi, ki imajo majhno zasedbo, pa bi bili stroški manjši. Pa pustimo gledališče! Kje so koncerti, razstave, recitacijski večeri, predavanja pomembnih kulturnih delavcev itd.? To so stvari, ki bi utegnile utrditi prerahle vezi med kulturnim središčem in vami.«

Kaj pa sodite o našem kulturnem življenju v Trstu?

»V Trstu sem bil nekajkrat in sem kot slovenski kulturni delavec

ogorčen nad tem, v kakšnih razmerah mora tam delati naše gledališče. Zapoštevajo naše življenje in naše kulture v Trstu je barbarstvo zoper katero ne protestiram samo kot Slovenec, marveč tudi kot kulturni človek. Čudim se, da je spričo pogojev, v katerih delajo, tržaško gledališče doseglo tako zavidljivo višino. Mislim, da bi morali temu gledališču krepko pomagati. Potrebno bi bilo nekaj novih ljudi. V majhnem ansamblu morajo biti vsi ljudje kar najbolj uporabni.«

Pogovorili smo se s pesnikom Matejem Borom še o tem in onem, toda kaj več ob kaki drugi priložnosti.

Istranka Nina

Tamkaj v samotnem pristanu,
kjer se sušijo mreže,
mlada Istranka poje,
poje in mreže veže.
Poje, da jadro belo
z morja bo prislumelo,
pa bo prišel večer,
ko bo tri sode vina
stočil Mate oštr,
ker se možila bo ona,
mlada Istranka Nina.
Poje, da vzame mornarja,
ki so oči mu zelene,
kakor je morje o burji,
poje, da vzame mornarja,
ki so mu lica temna,
kakor nebo v neurji,
Poje, da vzame mornarje,
ki se na morje ne vrne,
saj bolj kakor valove
ljubi nje kodre črne.
Poje, da v skalo pekočo
trto njen ljubi sadil bo,
poje, da v kevdru za kočo
stare mornarje gostil bo.
Poje Istranka Nina,
poje, da jadro belo
z morja bo prislumelo,
pa bo prišel večer,
ko bo tri sode vina
stočil Mate oštr...
Poje, a Mate oštr
ve da že davno
vina je dal za sedmino.

Ob desetletnici smrti Ivana Roba

Slovenci imamo le malo dobrih satirikov in humoristov. Častno mesto med njimi moramo priznati Ivanu Robu. Kot mnogo drugih slovenskih umetnikov je tudi on žrtvoval svoje življenje za boljše in lepšo domovino, žrtvoval ga je s pogumom in prepričanjem, da se bo iz njegove in vseh drugih žrtev rodil nov pravičnejši družbeni red. Ni se bal smrti, vedel je, da brez žrtev ni svobode. Ko je padel Lahom v pest, je vzkliznil: »Kdor umre za domovino, je živ dovolj!«

Dne 13. februarja smo praznovali desetletnico Robove smrti zato je prav, če si nekoliko ogledamo njegovo življenje in delo.

Ivan Rob je Tržičan. Rodil se je 17. avgusta 1908. S štirinajstimi leti je zapustil Trst in odšel na gimnazijo v Ljubljano. Tam je začel revno življenje dijaka, trpel pomanjkanje. Vendar tega ni kazal svojim sošolcem, ampak se je z duhovitostjo in dobrodušnostjo zatajeval. Že v gimnazijskih letih je začel pisati pesmi, zlasti satirične in krajšo prozo. Po maturi se je vpisal na filozofsko fakulteto v Ljubljani, oddelke za Slovensko filologijo. Ves ta čas je živel v pomanjkanju in mu in bilo mnogo do šolskega študija, ampak je študiral bolj zase. Poglobljal se je v

staro literaturo in je celo prevajal najstarejšega umetnega pesnika Elmatona, ki je živel v 16. stoletju pred našim štetjem v Egiptu. Dalje ga je zanimala klasična latinska in grška literatura, študiral je Horacija, Homerja in druge. Od modernih pesnikov pa mu je bil najbolj pri srcu nemški romantik Heine. Prevzela ga je zlasti njegova satirična in socialna pesem, pa tudi njegov mehki lirizem je našel v Robu sorodno dušo. Med študenti je bil Rob zelo priljubljen, njegova duhovitost in njegov smeh sta bila vedno dobrodošla.

Vendar pa med literati Robovo ime ni veliko pomnilo, dokler ni 1938 leta izdal »Desetega brata«, ki je parodija na istoimenski Jurčičev roman. Ta njegova satira v verzih — opremil in ilustriral jo je njemu soroden umetnik Pirnat — je razgalila vse gnulilo in puhlost predvojnega meščanstva in malomeščanskega življenja. Neredko se je Rob lotil v svojih satirah tudi uradnih osebnosti, kapitulistov, birokratov, itd.

Poleg satir in epigramov je Rob pisal tudi lirčne pesmi, v katerih je razodeval bol svojega ranjenega srca, in krajšo prozo. Od te moramo omeniti zlasti »Matatarske plazove«, ki so njegovo najdaljše in najboljše delo v prozi.

Ko je bil nekaj pred vojno ustanovljen v Mariboru prvi slovenski satirični in humoristični list, je Rob zapustil Ljubljano in odšel v Maribor, da si kot stalni sodelavec pri listu zagotovi osnovne življenjske pogoje. Toda na pragu je bila že vojna. Takoj ob izbruhu se je Rob vrnil v Ljubljano. Režimu se je zdel nevar. Začel so ga zasledovati. Moral se je skrivati po okoliških vaseh in gozdovih do leta 1942, ko je odšel v partizane. Do avgusta se je z nekatereimi prijatelji potikal po gozdovih, ko pa je bila ustanovljena Cankarjeva brigada, je stopil vanjo. Urejal je njen humoristični list. Toda trdo partizansko življenje ga je oslabilo. Februarja so ga laške tolpe ujele, skupno z nekaterimi drugimi partizani neke na Dolenjskem. V Ljubljani so ga kot komunisto obsojili na smrt in ga 13. februarja odpeljali proti Vrhniki, kjer so ga umorili.

L. K.

Na rob Prešernovemu dnevu v Postojni

Slovensko časopisje (tudi »Slovenski Jadrani«) je že v januarju opozarjalo kulturne ustanove na proslavo obletnice Prešernove smrti, ki je obenem kulturni praznik, in na teden slovenske knjige. Videti je bilo, da so se pisci člankov zavedali slovenske dolžnosti do genija in pomembnosti kulturne manifestacije, ki naj bi enkrat na leto pokazala svojo višino. Prepričani smo, da njihove besede niso našle povsod gluhih ušes.

Toda brez ovinkov! Postojna se imenuje mesto in ima gledališče (stalno!), študijsko knjižnico, ljudsko knjižnico, mestno in okrajno LU, nekaj kulturnih in prosvetnih odborov in društev: torej dovolj ustanov, da bi lahko dostojno proslavile naš kulturni praznik. Vse omenjene ustanove pa so storile iste malenkostne nujnosti, ki so potrebne, da jim nihče ne more očitati, da so se dele križemrok. Knjižarna DZS je razstavila z dvodnevno zamudo 20 knjig in nad njimi postavila Prešernovo sliko. Pri mestni LU je predaval tukajšnji slavist o Prešernu, a je bila šolska soba porazno prazna (poleg nekaterih prosvetnih delavcev, vsega skupaj štirje odrasli, ostalo dijak, pa še teh na prste!) Po neuspeli organizaciji je morala prevzeti LU tudi prireditve svečane akademije, ki jo je pripravila na hitrico tako, da je točkam interne gimnazijske proslave dodala dve nevsiki točki in prostovoljne prispevke. Zaradi tega se je akademija zakasnila na dan po minulem kulturnem tednu. Mišlim, da je odveč opomniti, da so bile zmede primerne tudi točke. Med tednom je bilo opaziti tudi plakat za koncert lahke glasbe, ki pa je bil prestavljen. To so bile proslave na čast kulture slovenstva v Postojni!

Molčalo je gledališče, četudi bi lahko uprizorilo za ta datum premiero, če te ne, vsaj reprizo. Levji delež za brezbržnost in neodgovornost nosi uprava študijske knjižnice, ki se kljub objavam po časopisih ni zavedla svojega poslanstva (v tednu knjige, prosim!) in ni čutila potrebe, da bi priredila Prešernovo razstavo ali razstavo slovenske knjige ali vsaj predavanje o knjigi.

In kar nečast še poveča je velika pustna veselica na dan Prešernove smrti (torej na kulturni praznik; verjetno je morala zaradi tega akademija za en dan naprejš!), ki je bila do zadnjega kotička obiskana. Lepo in prav, da je bil namenjen dobiček socialnim namenom, a pred pustom je vendarle še ena nedelja, če že ni dovolj norenja na pustni torek!

Oproščeno naj mi bo torej vprašanje, kako dolgo bo trajala kulturna malomarnost v Postojni, ko si izven našega kraja prizadevajo ustvariti v njej časosun središče Primorske; žarišče torej, ki naj bi zopet zanetil plamen slovenske kulture!

Ro.

ODPRTA VRATA

(Nadaljevanje s 7. strani)

V navalu ledenega strahu se je Framton naglo obrnil na svojem stolu in pogledal v isti smeri.

V globokem somraku so se tri postave približevale vходу. Vsi trije so imeli pod rokami puške, nekdo pa je imel čez ramo vrženo belo pelerino. Potem pa se je iz mraka zaslišala pesem: »Rekel sem Berti, zakaj poskakuješ.«

Framton je kot brez uma zagrabil svoj klobuk in palico; vrata, ključa, prag, in glavni vhod so bile povsem nedoločene etape njegovega odhoda. Kolesar, ki je pridrvel po cesti je moral zapeljati v ograjo, da je preprečil nesrečo.

»Prišli smo, draga,« je rekel oni s pelerino. »Precej blatni smo, pa to se bo že hitro posušilo. Kdo pa je ta, ki je pravkar zbežal čez prag?«

»Nenavaden človek, neki gospod Nuttel,« pravi gospa Suppleton. »Samo o svoji bolezni je govoril, potem pa je pobegnil brez slovesa. Človek bi mislil, da ima prideve.«

»Zdi se mi, da zaradi prepeličarja,« je mirno odgovorila nečakinja. »Razlagal mi je, da se zelo boji psov. Pravil je, da ga je nekoč na obali Gangesa preganjala tropa občinskih psov prav do pokopališča, tako, da je moral reže celo noč prebiti v sveže skopanem grobu, medtem, ko so psi z odprtimi gobci renčali in si brusili zobe. To je dovolj, da bi vsakdo izgubil živce.«

Hitro si izmisljati najbolj nenavadne zgodbe; to je bila njena posebnost.

Rokopis iz roba
Prešeren:
Šlo bi dete, prinesite knjig vsa,
od mene slave vam bo bolj čen.
Zapisnik:
Za slavo kupiva in dolga vsa,
ki tam vofa, kar praz. vofa
Pr. in.

Faksimile Borovega rokopisa

Gozdarske naloge v koprskem okraju Ali je naše sadno škropivo še uporabno

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Izredno važno vlogo mora prevzeti cipresa in sicer ona ozke oblike, kakršno vidimo na pokopališču Koprca in kot posamezna drevesa v okolici. To je drevo, ki naglo raste, ne duši sosedov in ne odvzema hrane sosednim drevesom. Njen les je zelenkast in primeren za oblaganje notranjih prostorov v lokalih. Vendar pa je njena zaščitna vloga, kot obramba pred burjo, še neprijemljivo pomembnejša. Znano je, da je huda zima 1929 težko prizadela oljčne gaje tudi v tem okraju in so se oljke obdržale le v zavarovalnih legah, kjer burja ni imela takega učinka. Povsod drugod je oljka propadla. V deželah Sredozemlja uporabljajo z velikim uspehom cipreso kot živ obrambo pred nevarnimi vetrovi, za katerim gojijo drevje in rastline občutljivih vrst, ki brez takega varstva ne more obstati. Kamniti zidovi tudi varujejo določeno površino za seboj, vendar poleti odbijajo sončne žarke, izžarevajo toploto, burji pa ne morejo odvzeti njene sile. Vse to je povsem drugače pri naravnem zelenem zidu, sestavljenem iz dvojne vrste cipres. Ta ne odbija svetlobe niti vročine. V njegovem zelenem, gostem zidu burja, kakor skozi rešeto izgublja svojo moč. Zid odraslih, od 25 m visokih cipres bo varoval v ravlini več sto metrov široki pas pred burjo ali južnimi suhim vetrovi, ki so včasih enako nevarni, posebno ob času cvetenja dreveja. Tudi v Dalmaciji so ljudje kmalu razumeli važnost prirodne zaštite pred burjo in na veliko zasajali ob roboh oljčnih gajev in vinogradov ozke pasove cipres. Kar je v stepskih predelih polja zaščitni gozdni pas, to naj postanejo v primorju vrste cipres.

Na mejah travnikov in drugih kmetijskih površin naj bi zasajali kamnadske topole v redkih vrstah, po 7 m drevo od drevesa. Taki nasadi ne škodujejo livadam. Drevesa pri 15 letih dosežejo debelino 30 cm, dajo telnice in celozeluzni les ter kurivo. Francija in Italija sta začeli z zasajevanjem te drevesne vrste po prvi svetovni vojni ter dobivata danes na leto že vsaka po 1 milijon kubičnih metrov tehničnega lesa, izključno s kmetijskih površin. To je važen »opstranski« kmetijski proizvod.

Videti je, da na njivskih površinah ljudje v znatni meri gojijo plemenite vrbe za domače potrebe pletarstva. Pletarstvo kot obrt bi se lahko razvilo v večji meri in izdelovalo kvalitetne izdelke tudi za izvoz, kakor se bavi s pletarstvom tudi okraj Tutj v Sloveniji, čigar proizvode kupuje in izvažja v inozemstvo »Dome« v Ljubljani. Z lahkoto bi se dalo to izvesti tudi okrog Koprca, kjer so že dani vsi potrebni pogoji.

V severnih predelih okraja — od Ospa na sever — se dajo s svetjavo žajblja na pustem kamnitem terenu ustvariti pogoji za čebeljo pašo. Dosedanja setev žajblja l. 1950 na sezanskem in ilirskobistriškem

krasu je pokazala lep uspeh in grmički takrat posejanega žajblja bodo letos že cveteli. Pri Senju v Hrvatskem Primorju so gozdarji razširili žajbelj od morske površine do skoro 1000 m visoko v kamnitih puščavah. Tudi rožmarin bi se dal marsikje na velikih površinah razširiti, na primer na južnem pobočju Tinjana, če drugače ne, v zaščiti gozdnih pasov iz cipres. S tem bi se povečala osnova za čebelarstvo. Pred zadnjo vojno je neka zadruga na Hvaru v Dalmaciji na veliko proizvajala rožmarinovo olje in ga prodajala v inozemstvo. Za tem oljem je veliko povpraševanje. Ista zadruga je proizvajala tudi žajbljevo olje.

To bi bile le neke od gozdarskih dejavnosti za koprski okraj, ki so vse že drugod, pod enakimi razmerami dobro preizkušene v praksi. Vendar se je treba še ozreti na dejavnost gozdarjev na istrskem, hrvaškem in dalmatinskem krasu zadnjih povojnih let ter izkoristiti njihove izkušnje, v kolikor pridejo v poštev za razmere koprškega okraja.

Uspešno gozdarsko delo pa je mogoče le ob vsestranskem razumevanju in podpori ljudstva. Za dela večjega obsega je to neogibno potrebno. V ta namen so koristna poljudna predavanja po vaseh, ob spremljavi diapozitivov (slik), posnetih v koprskem okraju in iz ostalih predelov Istre. Slike naj bi predstavljale gozdne predele, posledice opustošenja, važnost in estetski pomen, ki ga nudijo pogozdene površine. Tako bodo poslušalci dobili pravi vpogled o važnosti gozda, njegove zaštite in obnove. Samo tehnično izvajanje del ni posebna težava, čeprav zahteva solidno znanje in temeljito delo, če je le dovolj razumevanja in podpore med samim ljudstvom. Vse delo pa se mora odvijati postopno in solidno, ker le ob uspešnem začetku bo ljudstvo pridobilo zaupanje v stvar.

Nad vse važna naloga je zmanjšati potrošnjo drv. Že visoka cena drvam vpliva na to, da jih ljudje čim manj trošijo. O tem prepričevati ljudi ni potrebno. Sami varčujejo s kurivom, kolikor je mogoče. Za časa druge svetovne vojne je bilo v Beogradu veliko pomanjkanje kuriva. Tedaj so se pojavili v prodaji domači štedilniki iz pločevine, z lito-železno ploščo, težki vsega 12 kg, neke vrste »namizni« štedilniki. Ploščo ima 2 luknji z obročki. Štedilnik ima kurilnice s šamotom, pepelišče in pečico za 2 kg kruha. Na njem se kuha tudi za 6—8 oseb. Izredno nizka cena, splošna uporabnost kakor pri navadnem štedilniku in malenkostna potrošnja kuriva, so napravili ta štedilnik zelo popularen. Še danes najdete v Beogradu v vsaki hiši take štedilnike, na katerih Beograjanci kuhajo najmanj po pol leta, dokler jih huda zima ne prisili, da zakurijo veliki štedilnik, ki bolj greje, pa tudi trikrat toliko kuriva porabi. Brez dvoma se bi take vrste štedilnik vpejljal kaj hitro tudi v koprskem okraju, ker bi znatno ublažilo pomanjkanje drv in zavarovalo ostanke goz-

da v okraju in njegovem kraškem zaledju. Po vojni so ti štedilniki prodali tudi v Dalmacijo na otok Korčulo, v Boko Kotorsko in drugam. Ni le važno pogozdovati kras in gojljave, pobrigati se je treba tudi za varovanje obstoječih ostankov gozda in rešiti jih nadaljnjega propadanja. Tega pa ni mogoče doseči s samimi administrativnimi ukrepi (prepovedmi sečnje, paše itd.), temveč je potrebno gospodarsko pristopiti k reševanju tega vprašanja.

Kakor vidimo iz izloženih smernic, je gozdarsko delo v koprskem okra-

Ža lansko zimsko škropljenje je več kmetijskih zadrug nabavilo po OZKZ mineralno olje »drevosana«. Lani so tudi prodajali škropivo »durla«, po vojni so tudi nekatere zadruge nabavile »arborina« (karbolinej). Vsa ta škropiva imajo še mnoge zadruge, ponekod so že pokvarjena, drugod še uporabna.

Vsa tri sredstva so črno-rjavkaste oljne tekočine, ki nam pozimi rada zamrznejo in postanejo ne samo neučinkovita pač pa nevarna za sadno drevje. Da se prepričamo, če je škropivo še uporabno, napravimo poskus. V stekleno posodo natoči-

skev in meralic na Primorskem morda ne bi škropili z mineralnimi olji ali karbolineji. Izkušnje so pokazale, da ti dve ta škropiva težje prenašajo. Škropili pa bi posebno breskve proti kodravosti s 3% bakrenim apnom (zeleni prah). Uporabljajo tudi modro galico in to v februarju proti luknjičavosti in kodravosti.

Z mineralnimi olji uničujemo češpljevega kaparja, krvavo uš, jajčca listnih uš, mahove, lišaje in razne druge škodljivce pod lubjem. Vsa ta mineralna olja delujejo dotikalno, zato moramo škropiti, da lubje premočimo in da od drevesa teče. Poleti pa škropimo sicer z drugimi škropivi v obliki drobne meglice, da je kapljica pri kapljici, ker se nam sicer naredi prevleka škropiva, ki ovira dihanje.

Ker ta škropiva razjedajo tudi kožo, jo prej utremo malo z vazelinom, glavo pa zavarujemo s klobukom. Mineralna olja uporabljamo tudi, da mažemo od raka izrezane rane z 20—30% karbolinejem, drevosanom ali durla. Tudi krte iz vrta preženemo, če v njihove rove stlačimo krpe, namočene v karbolinej. I. K.

Za pogozdovanje v Istri sta zelo primerna cipresa in bor, ki sta zelo značilna za istrsko pokrajino, kakor vidimo na sliki.

ju ne le potrebno, temveč nujno, bogato in vsestransko. Le začetek je težak, dokler se ne ustvari pravo razpoloženje in razumevanje ljudstva. Že po petih letih intenzivnega dela bodo sadovi vidni. Čez deset let pa se bo pokrajinska slika spremenila, postala po lepši, mikavnejša...

Zares, veliko, toda hvaležno delo!
Inž. Vlad. Beltram

V Sloveniji so lani nabrali za skoraj 60 milijonov dinarjev zdravilnih zelišč in za okrog 76 milijonov dinarjev užitenih gob. V zbiranju zdravilnih zelišč so se najbolj izkazali Novo mesto, Nova Gorica, Ilirski Bistrica in Grosuplje. Največ suhih gob so izvozili v Italijo, Svico in ZDA.

Naš izvoz živine se je lani povečal. Izvozili smo 15.000 krav (l. 1951 1900), 21.000 volov (leta 1951 1550), 43.000 telet in 63.000 svinj. Izvoz je bil tako velik v glavnem zaradi pomanjkanja krme. Izvozili smo največ v Italijo, Avstrijo, Grčijo in Zahodno Nemčijo.

mo vode in vanjo vlijemo še malo drevosana, durla ali karbolineja ter dobro premešamo. Če nastane enakomerna mlečna tekočina, ki je stalna vsaj en dan, je škropivo uporabno. Če pa nam splava na vrh plast olja, je škropivo neuporabno in nevarno sadnemu drevju. Če bi uporabljali tako škropivo, nam lahko občutno ožge popje. Tak primer je bil lansko leto v Tomaju in morda še kje drugje. Kmetijska zadruga je prodajala pokvarjen drevosan, kmetje pa so imeli škodo na sadnem drevju. Kjer bi ugotovili, da je škropivo pokvarjeno, ga ne smejo prodajati, pač pa, če je možno, ga je treba poslati tovarni, da ga predela.

Če je škropivo uporabno, bomo drevosan in durla uporabljali 6%, to je 6 litrov na 94 litrov vode. Arborin uporabljamo v nekoliko močnejši koncentraciji (6—9%). Za vsa navedena mineralna olja pa velja, da jih za koščičasto drevje uporabljamo v šibkejši koncentraciji. Bre-

Kmetijske zanimivosti

Po podatkih, ki so jih objavili italijanski gospodarski listi, je italijanska proizvodnja (v odnosu na leto 1938) porasla v kmetijstvu za 8 odstotkov, v industriji na 39. Značilno je, da je industrijska proizvodnja preseгла raven iz leta 1938 šele 1949. leta. kmetijska proizvodnja pa šele leta 1950.

xxx

Pridelek olja v koprskem okraju bo boljši, kot je bil lani, in je tudi odstotek olja višji. Po podatkih komisije, ki je ocenila letošnji pridelek znaša odstotek olja 17 do 22%, lanski le 15,6%. Skupni pridelek oliv je 1.687.000 kilogramov.

xxx

V Angliji so izdelali aparat za hitrejšo in uspešnejšo prehrano prašičev. Aparat napolnijo z mlekom, ki ga sesajo prašiči iz štirinajst umetnih dojk. Posebna svetilka pa obseva prašičke z infrardečo svetlobo, ki stopnjuje tek.

xxx

Letos je bil v Kopenhagnu šesti mednarodni kongres živalorejcev. Hkrati je bila razstava goveje živine. Udeleženci kongresa, ki so člani Evropskega živalorejčeskega društva, imajo od tega velike koristi, ker si lahko medsebojno posredujejo izkušnje in najnovejše uspehe v živalorejstvu.

xxx

Portugalska je pridelala leta 1952 le 4.813.000 hl vina nasproti 9.849.000 hl v letu 1951. Zato so se cene vinu precej zvišale.

B. TRAVEN

Zaklad
SIERRE MADRE

40. NADALJEVANJE

»Cena bi ne bila previsoka,« je rekel stric. »Le temu se močno čudimo, da prodajate tako dobre osle za tako nizko ceno.«

Miguel se je široko zasmejal in rekel: »Glejte, senjor, potrebujemo pač denar in zato jih moramo prodati.«

»Kaj imajo osli vžgano znamenje?« je vprašal stric kar tako mimogrede.

»Seveda,« je rekel Miguel, »vsi imajo znamenje.« Ozrl se je po oslih, da bi videl znamenje, toda moške so osle tako zakrili, da ni mogel ničelne izmed tatov videti znamenja.

»Kakšno znamenje pa imajo osli,« je vprašal stric.

Miguelu je prišlo postajati prav neprijetno, njegova tovarna pa sta se pričela obračati in se ozirati, da bi videla znamenje. Toda Indijanci so jih začeli potiskati dozdnevno brez namena zmeraj dalje od oslov. Stric je uprl pogled v Miguela. In Miguel je postajal zmeraj bolj zmeden. Čutil je, da se mu nekaj bliža, kar bi moglo postati odločilno za njegovo življenje. Ko mu je stric še dalje tako čudno ostro zrl v obraz, ne da bi ponovil vprašanja, je dobro vedel Miguel, da mu mora odgovoriti na vprašanje. Nekaj je mečkal in se dušil, nato pa je rekel: »Znamenje — da, znamenje, to je krog s črto pod njim.«

Stric je zaklical možem, ki so stali pri oslih, in vprašal: »Ali imajo tako znamenje, hombres?«

»Ne,« so oni zaklicali.

»Zmotil sem se,« je rekel nato Miguel, »znamenje je krog s križem.«

Možje so rekli: »Tudi tega znamenja nimajo.«

»Sem popolnoma zmešan,« je rekel sedaj Miguel in se skoroda sesedel, znamenje je kajpada križ in okrog križa krog.«

»Ali je to prav?« je vprašal stric.

»Ne,« so rekli možje, »to je napak.«

»Saj ste mi vendar pravili,« je rekel stric mirno, »da so osli vaši.«

»Saj so tudi,« je Ignacio nesramno bruhnil.

»Toda nobeden od vas ne ve za znamenje, to je čudno.«

»Se pač nismo brigali zanj,« je rekel Miguel in skušal napraviti zaničljiv obraz.

»Ali ste,« se je obrnil sedaj stric k vsem navzočim možem, »že kdaj videli človeka, ki je imel osle ali pa kako drugo žival in ni poznal znamenja, pa četudi so bila različna in četudi so živino zredili različni ljudje?«

Vsi možje so se zasmejali, rekli pa niso nič.

»Vem,« je rekel stric, »dokod so osli.«

Miguel se je ozrl po svojih tovariših, vsi pa so se ozrli nato na vse strani, ali bi se ne našla morda kje kaka odprtina, ki bi skozi njo mogli pobegniti, še preden bi stric izgovoril nov stavek.

»Osli so bili last senjore Rafaela Motoline v Avinu, vdove senjora Pedra Leona. Poznam njegovo znamenje. Je L in P zadaj na el-ovi črti. Ali ni tako, hombres?« je zaklical stric.

Možje, ki so stali pri oslih, so zaklicali: »Tako je. Tako je znamenje.«

Stric se je ozrl po gruči in zaklical: »Porfirio, stopi sem.« Nekaj Indijancev je pristopil in se mu postavil ob stran.

Sedaj je rekel stric: »Moje ime je Alberto Escalona. Sem alkade tega kraja, po vseh pravilih izvoljen in od guvernerja potrjen. Ta mož tule, Porfirio, je v našem kraju policaj.«

Dežele in podnebja so raznovrstna, prav tako pa so na svetu tudi raznovrstni ljudje, ki podležejo vzgoji in vplivom, in še marsikaj na to svetu raznovrstnega. Vsekakor pa je takole: Če se predstavi kdo v Srednji Evropi z naslovom, potem hoče zbuditi s tem v onem, ki z njim govori, grozoten občutek, namreč občutek spoštovanja; pri tem pričakuje, da se bo njegov znanec, ves pretresen od veličine dogodka, poln

spoštljivosti priklonil in da bo od tega hipa nositelju naslova zmeraj izkazoval dolžno spoštovanje. Tu, na tem kontinentu pa ne velja naslov prav nič, ime ne mnogo, vse pa je osebnost. Nihče se nikomur ne priklanja, le v izjemnih slučajih se prikloni kdo dami, in tisti, ki bi rekel prezidentu ekselencu, bi vplival prav tako smešno kakor prezident, ki bi se dal ogovarjati z ekselencem. Prezident je mnogo redkeje mr. prezident ali senjor prezident, prav čisto pravzaprav skoraj je mr. Coolidge ali senjor Calles in, kdor ima kak opravke pri njem, mu stisne roko, kadar pride in kadar odide, in govori z njim prav tako, kakor bi vse življenje jedel z njim iz iste skledice. Tega se morajo na novo zlikani oclindrani prezidenti novo pečenih evropskih republik šele naučiti. Kajti evropski prezidenti se še zmeraj zgledujejo po absolutističnih kraljih, medtem ko tukajšnji prezidenti nikogar ne posnemajo; če že potrebujejo kak zgled, si izberejo za zgled kar sebe in zato so prav taki ljudje kakor vsi drugi v deželi. In če kdo tu reče: »Naš prezident je velika živina!«, ga radi tega noben prezident ne zapre za nekaj mesecev v ječo, nego če to izve, potem pravi pri sebi ali pa svojim prijateljem: »Ta mož ve o meni več kakor jaz sam. Utegne biti prav razumen mož.«

Če se pa kdo predstavi tu z naslovom in reče: »Jaz sem v tem kraju župan, tale pa je policijski predstojnik,« potem pomeni to nekaj povsem drugega kakor v Evropi.

Vsi trije roparji so takoj vedeli, kaj to pomeni, in so se zavedali, da je sedaj, ko sta bila izrečena naslova, konec seganju v roke. Takoj so skušali pobegniti, ne da bi videli oslov s sabo. Sedaj bi dali vse osle tudi za pezo, celo podarili bi jih rade volje, samo da bi mogli zapustiti vas. Toda sedaj so jih pošteno zgrabili.

Miguel je poizkušal izvleči revolver. Toda žep je bil prazen. Bil je tako razburjen, da niti opazil ni, da mu je Porfirio ta trud že prihranil. Revolver bi, kajpak, prav malo pomagal, kajti zmeraj ni bil nabit. Toda ljudje tega niso mogli vedeti in morda bi ga izpustili, če bi nameril vanje revolver.

»Kaj pa hočete od nas?« je zakričal Miguel.

»Dostoj nič,« je rekel alkade.

»Samo čudimo se, da nas hočete tako hitro zapustiti, ne da bi vzeli osle s sabo.«

HITROSTI NEKDAJ IN DANES

Tisočletja so ljudje premišljevali, kako bi hitreje in lažje prišli iz kraja v kraj. Neštoto poskusov so naredili, da bi dosegli ta cilj. Vendar so bili vsi napori dolgo časa brezuspešni, kajti še v začetku 19. stoletja je bil konj v galopu, prav kakor pred tisoč leti, najhitrejšo prometno sredstvo.

Če listamo po starih potopisih in primerjamo čase, ki so bili nekoč potrebni za to ali ono potovanje s časi, ki so potrebni za isto potovanje danes, pa nam bo prav jasno, kakšno velikansko delo je izvršil človek v zadnjih 50 letih.

Pred tisoč leti je arabski učenjak Musadi domneval, da bi potovanje okrog zemlje trajalo pet stoletij. 500 let pozneje so Magellanove ladje objadrale svet v treh letih. Isti čas je bil potreben Marko Polu (1271—1274), da je dopotoval na Kitajsko. Ko je holandski kapitan Barrend Fokke v 17. stoletju prepotoval od Amsterdama do Batavije in nazaj v 8 mesecih, so ga osumili čarovništva. Še leta 1683, so evropski izseljenci mogli stopiti na ameriška tla šele po 74 dnevnem potovanju; sto let pozneje je trajalo isto potovanje še vedno 45 dni.

1804. leta so zgradili prvo železnico za prevažanje raznega materiala, 1819. pa je prvi parnik preplul ocean v 26 dneh. Prvo in drugo je vzbudilo veliko pozornost. Učenjaki so celo smatrali za potrebno, da svariijo ljudstvo pred — za takratne pojme — visoko hitrostjo.

Z iznajdbo parnega stroja in lokomotive se je pričel čas neslutene razvoja. Iznajdbi železnice in parnika je kmalu sledila iznajdba avtomobila. Z izpopolnitvijo avtomobilskega motorja se je izpolnila ena najstarejših človeških želja: letenje! Komaj dobrih 50 let je minilo, ko se je bratoma Wright posrečil prvi motorni polet. Nekaj čez 40 let je, kar so prvokrat preleteli Rokavski preliv — to je bilo takrat nekaj izrednega, danes pa se tak polet razume sam po sebi. Hitrosti poto-

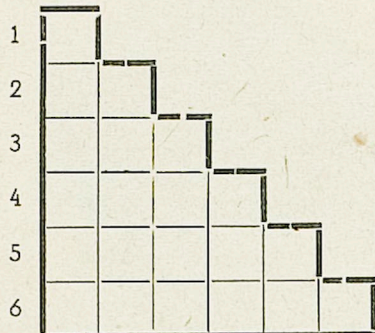
vanja, ki so se pred leti zdela nemogoča, so danes že resnične.

Morda ni več daleč čas, ko bo mogoče z raketnimi ali atomskimi letali hitreje leteti okrog zemlje, kakor se naš planet vrti okrog svoje osi.

Lešniki

- 117) Ves okrogel ima trebušček, masten je —lepo diši, rad ima ga sladokusček, jemo pa ga radi vsi!
- 118) Vija, vaja, vaja vija, okrog oglov ti zavija, bodi debel ali suh, z glave zbije ti klobuk!
- 119) Ga niti ne vidiš, ga niti ne slišiš, kadar pa prihaja, za njim led ostaja!

Stopnice

Vsaka naslednja beseda je sestavljena iz črk prejšnje, ki jim eno novo črko dodamo.

Besede pomenijo: 1. samoglasnik, 2. velika reka v Italiji, 3. moderno orožje, 4. lesena ograja, 5. nasproti od »mrzla«, 6. poljedelsko orodje.

MLADIM UGANKARJEM

No, pa si oglejmo zdaj, kdo je pravilno rešil vse uganke iz predzadnje številke »Slovenskega Jadrana«! Vse uganke so pravilno rešili naslednji pionirji in pionirke: Stefančič Tončka iz Trnovca pri Ilirski Bistrici, Marko Vilhar iz Velikega Otoka pri Postojni, Zalar Francka iz Cajnarjev, Milharčič Evgen iz Velikega Otoka pri Postojni, Krnel Ana iz Koč pri Prestranku, Urbas Olga iz Begun nad Cerknico, Blažek Mihaela iz Hruševja pri Postojni, Hrobat Metka iz Sečovelj, Zevnik Saša iz Sečovelj in Fuks Milena iz Nabrežine. Samo Lešnike pa so mi poslali: Belčič Valči iz Planine pri Rakeku, Rupnik Berto iz Strmea pri Postojni, De Corti Rafko iz Maribora in Bauman Serafin iz Studenega pri Postojni. Nekaj vam moram povedati Valči, Berto, Rafko in Serafin! Če hočete, da vas bom prihodnjico upošteval pri žrebanju nagrad, mi morate poslati rešitev vseh ugank! No, če boste tako storili, bo stric Miha prihodnjico na vso moč tiščal pesti za

IGO GRUDEN:

Na Krasu

Danes po dolgem času spet vozili se po Krasu. Šli smo najprej k znancem v Saleš; tam prebiva sveti Aleš; potlej bili smo v Zgoniki; tam doma so vsi svetniki; in nazadnje v Sempolaju voznja je bila pri kraju. Če pa misliš, da ni res, ti povemo prav potih, tiho, da ne čuje Miho: bogve kje, a prav zares je Kolúdrovica vmes.

Tole ljubko risbico nam je poslala pionirka HVALA MARIJA, učenka V. razreda osnovne šole v Ponikvah, pošta Slap ob Idriji.

RESITEV UGANK IZ PREDZADNJE ŠTEVILKE

LEŠNIKI:

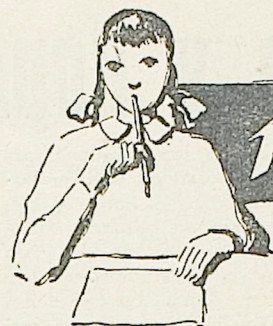
108) vreteno pri kolovratu, 109) brana — vrana.

CRKOVNICA:

1) snop, 2) dvor, 3) klet, 4) Etna, 5) saje, 6) delo, 7) ukam — NOVO-LETNA JELKA.

PREMIKALNICA:

Trg ob Soči: KOBARID. Mesto v Istri: MOTOVUN.

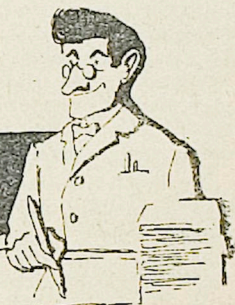
mladi pišejo...

tako zanimivo! Le slabo vreme ni prizanašalo. Snežilo je na vso moč. — V imenu vseh pionirjev. Vas iskreno pozdravljam
Darko Hreščak, uč. IV. razr. osn. šole
Podgorje na Krasu

Dragi stric Miha!
Prav z veseljem Ti pišem to moje prvo pismo! Ker sem do danes v Jadrano čitala več Tvojih odgovorov dobrim učencem in učenkam, sem se tudi jaz odjunačila in Ti pisala. Koliko dobrega in poučnega si jim že povedal in tudi dosti knjig si že razdelil med najboljšje. Prav rada bi tudi jaz prejela Tvoj odgovor! Obljubljam Ti, da Ti bom še kaj pisala! Sprejmi najlepše pozdrave
Milena Fuks
uč. III. razr. osn. šole, Nabrežina

Dragi stric Miha!
Tudi jaz sem se morala malo oglašiti pri Tebi in poizkusiti srečo! Pazi prosim, da ne bo šlo moje skromno pismo s pesmico vred v Tvoj košek! Jaz tako rada prebiram pesmice in pravljice, zato tako težko čakam naslednje številke, ki mi prinese polno presenečenj. Srečna sem, ker Ti morem kaj pisati in Ti obljubljam, stric Miha, da se bom večkrat oglašila. Prav lepo Te pozdravlja pionirka
Krajanja Majda
Bolnica Valdoittra

...stric Miha odgovarja

Ljuba Avrelija!
Res je, dolgo časa sem moral čakati! Toda star pregovor pravi: »Kdor čaka — dočaka!« In tako je bilo tudi z menoj! Dočakal sem Tvoje pismo! In prav vesel sem ga bil! Veseli pa me tudi Tvoj sklep, draga Avrelija, da boš še naprej ostala tako pridna učenka, kot si bila doslej. Veš pridne pionirje ima stric Miha še posebno rad. Za lešnike, ki si jih nabrala ob potoku in mi jih poslala, hvala lepa! Enega med njimi sem kar danes objavil, da ga bodo reševali naši mali ugankarji! Bova videla, Avrelija, kdo bo rešil pravilno. Lepo pozdravljena, pa še kaj se mi oglaš! Za Tvojo srečo bom pa že močno tiščal pesti!

Ljubi Darko!

Vidiš, kakšna čast je doletela Pra-proče! Škoda, da tudi mene ni bilo zraven, ko ste pozdravljali visokega gosta! Malemu trinajstemu junaku pa želim, da bi rasel v zdravju in zadovoljstvu in postal velik in priden pionir ter vreden svojega botra! Ti, Darko, pa se le še kaj oglasi stricu

Miha! Boš? No, bomo videli! Lepo pozdravljen!

Draga Milena!

Zelo me veseli, Milena, da si se končno odjunačila in mi pisala pismo! No, upam, da to ni bilo prvo in obenem zadnje! Vidiš, kar takoj prvi dan Te je obiskala Sreča! Izgleda, da Te ima zelo rada! Če mi boš še kaj pisala, Milena, pa mi v svojem pismu opiši, kaj delajo pri vas pionirji in seveda tudi Ti! Velja? No, dotlej pa bodi prav lepo pozdravljena, pa vse ostale nabrežinske pionirje in pionirke lepo pozdravi!

Ljuba Majda!

Tudi Tvoje pismo je stric Miha z veseljem prejel in prebral! Tvoj strah je bil, kot vidiš, neupravičen, kajti pismo ni romalo v koš! Tvoje pismo bom prav tako priobčil. Kot boš videla, sem jo malo opilil, tako, da je zdaj prav ljubka! Pa mi še kdaj kaj pošlji!

Narisal ZVONE LJUBIČIČ, učenec prvega razreda gimnazije v Kopru.

»Osle smemo odvesti ali pa ne, s svojimi osli smemo napraviti, kar hočemo,« je jezno zakričal Miguel.

»S svojimi že, toda ti osli niso vaši. Poznam zgodovino teh oslov. Senjora Montelina je prodala te osle pred desetimi ali enajstimi meseci trem Američanom, ki so nameravali na Siero na lov. Tudi Američane poznam.«

Miguel se je zarežal in rekel: »Potem pa je vse v redu. Od teh treh Američanov smo kupili osle.«

»Za koliko?«

»Dvanajst pez smo dali za vsakega.«

»In sedaj jih hočete prodati po štiri peze? Prav slabi trgovci ste.«

Indijanci so se smejali.

»Saj ste mi vendar pravili,« je rekel alkade, »da imate osle že zelo dolgo. Koliko časa pa?«

Miguel je nekaj časa premišljeval in potem dejal: »Štiri mesece.« Spomnil se je, da je rekel, da so delali v mini in so bili že dolgo na potu.

Alkade je rekel suho: »Štiri mesece? To je čudna zgodba. Američanci so pred nekaj dnevi prišli z gora. Videli smo jih v vaseh. Tedaj so imeli še vse osle, ki ste jih vi kupili od njih pred štirimi meseci.«

Miguel je tedaj znova poizkusil srečo z zaupljivim smehljajem: »Da povem resnico, senjor, osle smo kupili pred dvema dnevoma od Američancev.«

»To bi se že prej ujemale. Torej trije Američanci so vam prodali osle?«

»Da.«

»Toda trije Američanci niso mogli biti, kajti vem, da je eden od trojice onstran Sierre v neki vasi, on je zdravnik.«

»Bil je samo en Američanec, ki smo od njega kupili osle.« Miguel se je praskal po obrazu in lasih.

»Kje pa ste kupili osle?« je alkade neusmiljeno izpraševal dalje.

»V Durangu.«

»To pa je komaj mogoče,« je rekel alkade, »Amerikanec še ni mogel dospeti v Durango, in če bi prispel, bi vi še ne mogli biti tu.«

»Potovali smo vso noč.«

»Je že mogoče. Toda čemu naj bi Američanec prav vam prodal osle, če je bil v Durangu; tam bi našel vendar mnogo drugih kupcev.«

Sedaj se je vmešal Ignacio: »Kako pa naj vemo, čemu je prav nam prodal osle in ne drugim? Je bil pač take volje.«

»Potem pa morate imeti pobotnico,« je rekel alkade. »Pobotnico s ceno in znamenjem, sicer sme senjora Montelina vsak hip zahtevati osle, ko je v nje vendar vžgano njeno znamenje.«

»Pobotnico nam ni dal,« je odvrnil Miguel. »Ni maral plačati kolkov.«

»Tistih nekaj centov bi že sami plačali, če zaradi dokaza, da ste osle kupili,« je rekel alkade.

»Prekleto,« je zakričal sedaj Miguel in zagrozil s pestmi, »kaj pa vendar hočete od nas? Mimi smo šli svojo pot, vi nas pa tu obkolite. Pri guvernerju se bomo pritožili proti vam, da vas bo odstavil, razumete?«

»To pa je že preveč,« Alkade se je smehljajal. »Prišli ste v našo vas, da bi nam prodali osle. Osle nameravamo kupiti in tudi za ceno smo se že pobotali. In tako imamo vendar pravico, da poizvedemo, od kod so osli. Sicer priso morda jutri vojak in nam poreko, da smo banditi, češ, da smo pravemu lastniku odvedli osle, njega samega pa ubili; tako nas lahko celo ustrelje.«

Miguel se je obrnil k prijateljema in jima pomežiknil. Potem je rekel: »Sedaj pa sploh nočemo več oslov prodati. Niti za deset pez. Sedaj pa gremo.«

»Toda orodje in kože nam pa boste pač prodali?« je vprašal alkade.

Miguel je nekaj premišljal, in ko se je spomnil, da nimajo kože in orodje nikakega znamenja, je rekel: »Dobro, če že hočete imeti kože in orodje. — Kaj menita?« se je obrnil k tovarišema.

»Dobro,« sta rekla. »Pa prodajmo.«

»Te reči so vendar vaše?« je rekel alkade.

»Seveda je odgovoril Miguel.

»Zakaj pa ni prodal Američanec kož v Durangu? Čemu

pa vlačite vendar kože sedaj sem nazaj? Saj tudi vode ne nosite na hrbtiščih oslov v reko?«

»V Durangu niso bile ugodne cene, pa hočemo počakati na boljše čase.« Miguel je stopil nekajkrat sem in tja, kolikor so mu pač možje pustili prostora.

»Ali je odšel Američanec nag na železnico?« Alkade je to kar nenadoma vprašal.

»Kaj menite?« Miguel je prebledel.

»Saj ste vendar obuti v njegove škornje, tale je pa oblečen v njegove hlače. Zakaj pa mi nihče oblekel njegove srajce, ki je bila še popolnoma dobra? Bila je prav tako dobra kakor nova, če je primerjam s cunjami, ki jih nosite.« Miguel je molčal.

»Čemu je ni nihče vzal?« je ponovil alkade. »Vam pa jaz povem.« je nadaljeval, »zakaj ni hotel srajce nihče izmed vas obleči.«

Niti Miguel niti ostala dva niso čakali, kaj bo Alkade povedal. Kakor bi trenil, je vsak izmed njih skočil na moža, ki mu je bil najbliže. To je bilo tako iznenadilo, da jih niso dovolj hitro zgrabili. Tako so jim fantje usli in zdijali po vaski cesti navzdol, da bi čimprej prišli na planjo.

Alkade je pomignil nekaterim možem in čez nekaj minut je dirjalo pet mož na konjih za ubežniki. Niti toliko se niso pomudili, da bi osedlali konje. Samo uzde so vrgli prek živali.

Roparji niso prišli daleč. Indijanci so jih prehiteli, še preden so dosegli poslednjo vasko hišo. Ujeli so jih z lasom in jih privedli spet na vaski trg.

Sedaj pa gremo iskat Američanec in ga vprašati, za koliko vam je prodal osle in čemu se je do nagega slekel, da vam je podaril škornje in hlače. Tudi srajco bomo prinesli s sabo, ki je nihče od vas ni maral.« Vse to je rekel alkade s pomilovalnim glasom, ne da bi čakal odgovora.

Fante so zvezali, nato pa so jih stražili trije Indijanci, ki so počenili nasproti njim, v naročju pa so jim ležale mahete.

Možje so odsedlali konje, dali v torbice iz bičja tortile in odpotovali. Alkade in Porfirio sta odjezdila z njimi.

Nekaj misli o današnjem položaju žene

Naša revolucija je ponovno potrdila pravilnost marksistične teorije o ženskem vprašanju, da je popolna rešitev ženskega vprašanja možna samo hkrati z zmago proletariata nad kapitalizmom. Pri tem pa ne gre samo za proglašanje politične, družbene in ekonomske enakopravnosti, ampak gre tudi za posebno zaščito materinstva, posebno zaščito žene v delovnem odnosu in posebno družbeno skrb za pomoč v družini pri negi in vzgoji otrok. Pri tem nam je seveda popolnoma jasno, da ne gre le za deklaracijo teh pravic, temveč za aktivno borbo žena za te pravice in po revoluciji za aktivno sodelovanje žena pri graditvi nove, socialistične družbe, pri ustvarjanju materialnih možnosti, da bo družba mogla skrbeti za potrebe svojih državljanov.

Socializem gradimo lahko samo ob sodelovanju vseh delovnih ljudi, lahko je le plod njihovih skupnih naporov. Enako je s sodelovanjem v oblasti. Zato je potrebno — in v tem je naša stalna naloga —, da bodo žene čimveč sodelovale v vsem političnem življenju naše države, v ljudski oblasti, kakor tudi v proizvodnji. Le prevzemanje dolžnosti daje tudi pravice.

Najbistvenejša in najvažnejša za resnično enakopravnost žene pa je njena vloga v družbeni proizvodnji. To je vprašanje ekonomske neodvisnosti žene, ki ji edina daje možnost, da se dejansko v življenju čuti neodvisno in samostojno. Ne gre pri tem za to, da je prav vsaka žena zaposlena, kolikor za to, da so ženam odprte vse možnosti izobrazbe, kvalifikacije in zaposlitve, da imajo možnost razvoja v svoji stroki ter da so po uspehu svojega dela tudi plačane.

Aktivno sodelovanje v družbeni proizvodnji postaja vedno važnejša osnova vseh demokratičnih pravic. Proizvajalci dobivajo v sorazmerju svojega družbenega prispevka nove pravice pri upravljanju tovarn, pri gospodarjenju s plodovi svojega dela, po novih organih oblasti — po zbornicah proizvajalcev pa postajajo važen činitelj graditve socialistične družbe.

Ne bo odveč, če navedemo iz Engelsovega dela o »Izvoru družine, privatne lastnine in države« mesto, kjer to jasno in nedvoumno podčrta, ko pravi: »... osvoboditev žene in njeno izenačenje z moškim je nemogoče in bo nemogoče, dokler bo žena ločena od družbenega produktivnega dela in omejena na zasebno domače delo. Osvoboditev žene bo mogoča šele tedaj, kadar bo lahko žena sodelovala pri proizvodnji v velikem družbenem merilu in kadar jo bo domače delo zaposlovalo samo še v neznatni meri. To pa bo mogoče šele z veliko, moderno industrijo, ki ne samo dopu-

šča žensko delo v velikem merilu, ampak ga takorekoč zahteva in teži čedalje bolj tudi za tem, da spremeni zasebno gospodinjstvo v javno industrijo.«

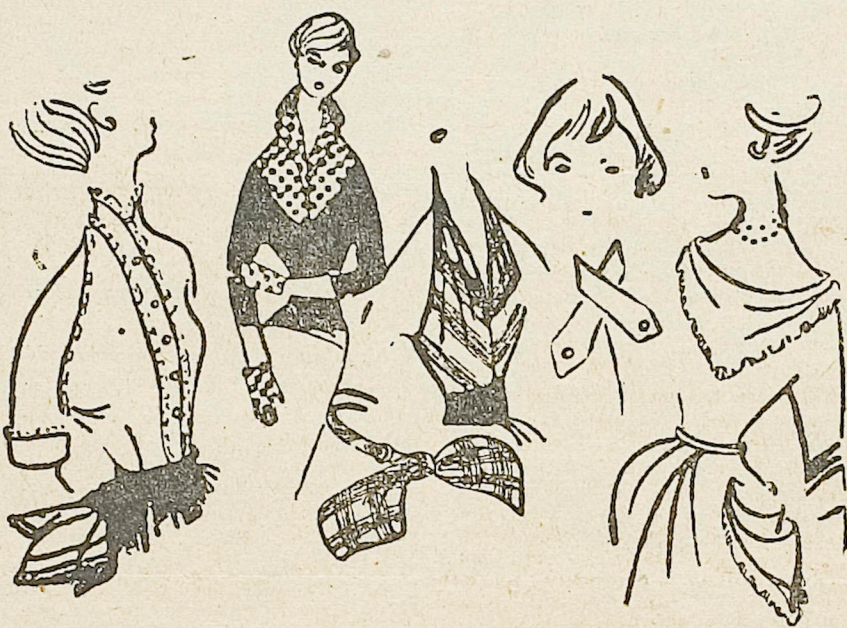
Te Engelsove besede so izredno važne tudi za današnji čas. Nakazujejo nam rešitev tistega vprašanja, ki je danes čisto tako zelo težko za mnoge delovne žene. To je vprašanje o nasprotju, ki nujno nastaja v prehodni dobi med ženinim delom v družbeni proizvodnji in njenim položajem v družini.

Graditev moderne industrije v naši doslej industrijsko nerazviti državi zahteva na eni strani veliko število delovne sile, na drugi strani pa zaostalo gospodinjstvo zahteva še vedno nesorazmerno mnogo ženinovega dela v hiši.

Rešitev tega nasprotja pa je mogoča samo v modernizaciji današnjega načina gospodinjstva in z uveljavitvijo materialne možnosti za družbeno skrb pri vzgoji otrok. Naša naloga seveda ni samo čakati, da se dokončno ustvari velika industrija in potem postavljati vpra-

šanje modernizacije gospodinjstva, pravtako pa to še ne spada in tudi ne sme spadati v prioritete naloge naše socialistične graditve. Moramo pa ta problem postavljati in ga poskušati sproti reševati (n. pr. ob planiranju graditve stanovanj, ob ustanavljanju uslužnostnih podjetij in ustanov, ob delu za izboljšanje trgovinskih uslug, prehranbene industrije itd.). V bolj razvitih industrijskih deželah je že razvita produkcija najraznovrstnejših tehničnih pripomočkov, ki so zrevolucionirali ne samo gospodinjstvo, ampak način življenja družine in celo odnose med družinskimi člani. Naposled še ni tako dolgo, odkar so se naši pradedje zgražali nad želeno cesto, ki je danes sestavni del našega življenja, zakaj pa ne bi bližnja leta socialistične graditve omogočila mehanizacija in tehnizacija gospodinjstva do take mere, da bo, kot pravi Engels, »zaposlovalo ženo domače delo samo še v neznatni meri«, ne da bi to hkrati pomenilo uničevanje družine in prijetnega doma.

OKUSNO IN POCENI

Katera žena ne bi hotela z majhnimi izdatki oblepiti in izpopolniti svoje garderobe? Čudežev seveda ne moremo delati, toda z malo okusa in iznajdljivosti lahko naredimo efektne stvari. Na sliki vidite nekaj takih primerov:

1. Iz ostanka platna ukrojujemo bluzo po prvem modelu. Na enostavnem krilu imamo v žepu robček.

2. Temni pulover dobi vložek in ovratnik iz volnenega karirastega blaga. Notranja stran ovratnika je obložena z ostanki od puloverjevega

ostanka. K temu nosimo lahko tudi rokavice iz karirastega materiala.

3. Stari, ozki pas preoblečemo v vzorčastim blagom, kretonom, taf-tom ali volnenim blagom. Razen tega naredimo iz istega blaga tudi pentljo okoli vratu.

4. Iz ostanka kretona ali svile naredimo za poletje primerno bluzo.

5. Majhen ostanek pikea ali žameta je potreben za ta lepi ovratnik, ki ga prekrizamo in pripenemo na obleko.

6. Enostavno štiriozglatno ruto lahko porabimo k temni popoldanski obleki. Ruto razrežemo in en del zasijemo v izrez okoli vratu, drugega pa uporabimo kot žep ali pa ga imamo enostavno v roki.

ŽENE PO SVETU

Moderno gospodinjstvo pomeni za ženo veliko olajšanje pri njenih vsakodnevnih opravilih. Pri nas še vedno porabi žena mnogo dragocenega časa za zamudna gospodinjstva dela. Pa poglejmo, kako so si uredile žene drugje!

O vtisih svojega potovanja po Angliji piše naša študentka med drugim: »Dva prijetna večera sem preživela na domu nekega angleškega študenta medicine, ki živi s svojo ženo (Kanadčanko) in dvema otrokoma v zelo priukupnem delu Londona. Po prvem tipajočem medsebojnem seznanjanju, smo se kmalu spopadli in preživeli nekaj prijetnih ur ob kramljanju o študiju, in življenju pri nas in pri njih.

Ko sem gledala njegovo ženo, sem se čudila, kako more imeti gospodinja tako lepo negovane roke z dolgimi rdečimi nohti. Ko smo bili dovolj domači, sem jo tudi vprašala, kako to napravi. Uganko je razvozljala tako, da me je peljala v svojo majhno kuhinjo. Tam stoji nekaj belih omar, ki skrivajo vse tajne moderne urejene kuhinje. Električni in plinski štedilnik, električni pomivalnik za posodo, hladilnik, mešalnik za

Kaj bo dobrega na mizi

HITRO PRIPRAVLJENO PECIVO

Kupimo pol kg keksov pravokotnih ali kvadratnih oblik. Pripravimo si še 250 g margarine ali presnega masla, 150 g sladkorja, 75 g smetane in malo limonine lupinice.

Margarino ali maslo, kakav in sladkor denemo v lonec in ga postavimo v drugega večjega z vročo vodo. Mešamo, in ko se je maslo raztopilo, dodamo še jajca, smetano in limonino lupinico. Paziti pa moramo, da se nam zmes ne razgreje in nam jajca ne zakrknijo, margarino pa sesiri. Ko je zmes lepo gladka, jo postavimo na hladno, da se nekoliko strdi.

Medtem vzamemo podolgovato obliko za piškotno testo in jo obložimo s pergamentnim papirjem. Na dno denemo plast keksov, namažemo jih s pripravljeno zmesjo, nato damo zopet kekse. To ponavljamo, navrh pa morajo biti kekci. Obliko postavimo čez noč na hladno. Zjutraj jo zvrnemo, odstranimo papir in narežemo rezine.

OREHOVO PECIVO

Stetamo 4 jajca, nato pripravimo isto količino sladkorja, za težo treh jajc moke, skodelico na debelo zrezanih orehov, pol pecilnega praška. Rumenjake in sladkor penasto zmešamo, nato dodamo moko, orehe in sneg dveh beljakov. Zmes vlijemo v pomazan pekač za dva prsta na debelo in spečemo. Ohlajeno zrežemo na poljubne oblike. To pecivo je tečno in hitro narajeno.

PISAN ČAJNI KOLAC

40 dkg moke, 20 dkg sladkorja, 4 cela jajca, žlica pecilnega praška, 4 dkg presnega masla zamesimo v testo. Enemu delu primešamo 2 žlici kakava, drugemu 10 dkg zrezanih orehov ali lešnikov, tretjemu 10 dkg izbranih rozin ali narezanega suhega sadja. Vsak del posebej oblikujemo z rokami v klobaso, ki je malo daljša od pekača. Iz vseh treh pramenov spletemo kito in jo pletemo v pekač, pomagamo z jajcem in spečemo. Ohlajeno zrežemo na rezine. Ker je lepo pisan, je otrokom v veliko veselje.

Križanka

Vodoravno: 1. staro orožje, 4. muhiška potreščina, 7. zveza, 8. razum, 11. egiptsko božanstvo, 12. zora, 15. povratno osebni zaimek, 16. oden izmed durov, 17. sin tako (kratica), 18. pritrđilnica, 19. premikati, 22. dva enaka samoglasnika, 23. predlog, 26. naravniki, 29. okrel, trd, 30. član družine.

Navpično: 1. modriko, 2. staroslovenska pijača, 3. začimba, 4. sanje (2. sklon), 5. igralna karta, 6. utežna enota za zlato, 9. drgne, gnetite, 10. del voza, 11. delati risbo, 13. vrsta cigaret (množina), 14. znanost, 19. vojaški gojenec, 20. kazalni zaimek, 21. zunaj, 24. neporačen gozd, trata, 25. domača žival, 27. reka v Italiji, 28. osebni zaimek.

1	2	3	4	5	6
7					
8	9	10		11	
12		13		14	
		15		16	
		17		18	
19		20		21	
22				23	
		24		25	
26	27			28	
29				30	

Kako šivamo tkanine nylon in polivinil

Moderna industrija izdeluje iz raznih plastičnih mas izdelke, ki so tako tanki, da sličejo najfinjšim tkaninam. Najbolj poznani tkanini iz teh mas sta nylon in polivinil. V gospodinjstvu ju uporabljamo za zavese, predpasnike, senčnike, prte, pa tudi za perilo in obleke. Kar si čisto iz teh tkanin tudi same kaj sestijemo ali predelamo uvožene komade po svojem okusu in rabi, moramo vedeti, kako jih šivamo. Obe vrsti blaga pri delu drčita iz rok. Da to preprečimo, potresemo oba dela, ki ju hočemo sestiti, s pudrom, ali pa vtaknemo vmes svilen papir, ki ga po končanem delu previdno izlečemo izpod šiva. Šivalni stroj naravnano na najdaljše šive, kajti kratki in gosti to blago trgajo. Tudi če šivamo na roke, vzamemo tenko šivanko in šivamo s prednjim vbrdom. Debeli šivanka pušča velike luknje in tudi upor tkanine, ki je gosta, je veliko večji.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

OTROŠKA PARALIZA

(Nadaljevanje in konec)

Kakšni so bolezenski znaki?

Doslej zdrav otrok bo postal zlovoljen, tožil bo o glavobolu, morda bo celo bruhal ali imel drisko. Temperatura telesa bo okrog 38 stopinj, le redkokdaj bo vročina visoka. Tako stanje lahko traja samo en dan ali pa več dni. Vsekakor pa se zelo zgodaj pojavijo bolečine v mišicah telesa tako pri mirovanju kot pri gibanju udov. Paralizirana je lahko ena sama mišica, ali pa več skupaj, lahko cel ud, lahko prav vsi udje telesa, lahko seveda tudi mišice trupa, dihanja. Najčreše so prizadete mišice spodnjih udov. Paraliza zgornjih udov je redkejša, paraliza mišice trupa pa najbolj redka, zato pa najnevarnejša za življenje, ker lahko nastopi nagla zadušitev.

Približno po enem tednu se stanje prav počasi začne izboljševati, paralizirane mišice polagoma oživljajo, pridobivajo na moči, nekatere več in hitreje, druge manj in počasneje, žal nekatere nič. Počasno izboljšanje lahko upamo in pričakujemo v enem letu. Ta čas temeljito in potrpežljivo izkoristimo in s primernim zdravljenjem skušamo oboleli mišici povrniti kar največ moči.

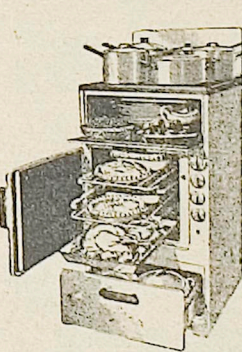
Zdravljenje bolezni spada samo v roke zdravnika, bodje rečeno v bolnico. Naj navedem samo nekaj

osnovnih potez: zaradi močne nalezljivosti je bolnika treba takoj osamiti, onemogočiti stik z nepoklicanimi odraslimi in predvsem z otroki. Bolnikovo blato je zaradi kužnosti treba zažgati, robove in ostalo perilo temeljito prevreči. Glavno pravilo pri zdravljenju je popolno mirovanje in ležanje na čvrsti, trdi žimnici. Proti bolečinam dajemo potrebna zdravila in na bolečine ude polagamo tople obkladke, kar bolniku zelo prija. V začetku boleznj skrbimo, da bolnik obolelih udov ne premika, pozneje pa, ko bolečine izginejo, skrbimo za razgibavanje sklepov in za vaje za jačanje mišic. Prav ta telovadba spada v roke strokovnjaka, ki edini zna presoditi kakovost, jakost in trajanje potrebnih vaj. Ta vadba je prvi bistveni del vsega zdravljenja in bo zmanjšala invalidnost ali pa jo docela preprečila.

Drugo bistveno pravilo v zdravljenju otroške paralize je, da strogo in neprekinjeno skrbimo, da se ud ali del uda ne popači, ne skrni. Zato bo zdravnik v začetku bolezni zna presoditi kakovost, jakost in trajanje potrebnih vaj. Ta vadba je prvi bistveni del vsega zdravljenja in bo zmanjšala invalidnost ali pa jo docela preprečila.

Končni izid bolezni v glavnem zavisi od bolnikove volje in vztrajnosti, če le gibalni živci niso bili preveč uničeni.

Dr. M. K.

Tale štedilnik imenujemo »Jaksom«. Avtomatično kuha, nadzoruje vrenje, ima velik prostor za jedilno omaro in več premičnih pečic, tako da več jedi lahko kuhate oziroma pečete obenem.

Ta ekonomič-

ni štedilnik je

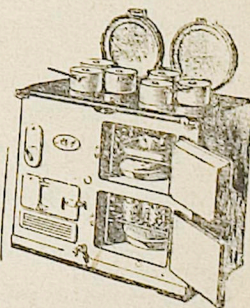
izdelan iz e-

majla ali je-

kla, prav iz-

datno greje,

odlično peče.

OLJA, GORECE MASČOBE NE GASIMO Z VODO. Olja in masti, ki sta se polila po štedilniku in od vročine vnela, ne gasimo z vodo, ker bi maščoba, ki je lažja od vode, priplavala na vrh in naprej gorela. Ogenj posujemo s pepelom, ki ga imamo vedno pri roki. Prav nam pride tudi pokrovka, s katero pokrijemo ogenj

RAZGOVOR

z jugoslovanskim športnikom št. 1

Že nekoliko dni je v Beogradu toplo in sončno — neobičajno vreme za ta letni čas. Prava pomlad. Morda je prav zato na velikem stadionu S.D. Partizana tako živo.

Na vratih, ki vodijo v slačilnice, je največja gneča. Vstopajo in odhajajo mladi ljudje, oblečeni v teniske. Prvikrat sem tu in se ne znajdem. Blodim po hodnikih. Ob vходу v neko slačilnico zopet opazim veliko gnečo. No, vrata so odprta,

krat pa je začel teči kot prerojen. Dohitel je drugega Šveda in se začel bližati Nistremu. Več tisoč gledalcev je sredi največjega naliva ostalo na stadionu in začelo skandirati: »Miha, Miha!« Dal je vse od sebe, pojačal je tempo in le za malenkost zaostal za Nistremom. Postavil je nov jugoslovanski rekord, čeprav mu pogoji niso odgovarjali. Zdela se mi je, da Mihalič živi le zaradi steze. Sedaj ko sem ga spoznal,

minuto. To je bil moj življenjski tek. Prejšnji dan sem skoraj ležerno pretekel progo in postavil čas, skoraj enak staremu rekordu. Bil sem siguran, da bo naslednji dan porušil dosednji rekord proge. Bilo je zelo vroče. Stantali smo v skupini. Kmalu sem bil na čelu. Na cilj sem prišel 300 metrov pred drugoplasiranim Fincom Julinom. Nisem imel prave konkurence. Zmaga je bila sigurna, vendar jaz ne tečem zaradi zmage, temveč zaradi rezultata. Da bi bilo nekoliko hladneje, bi bil rezultat boljši.

Mihalič je osvojil publiko v Sao Paulu. Na tisoče naših izseljencev mu je navdušeno ploskalo. Seznanil se je z Ademijem da Silvo, svetovnim rekorderjem v troskolku, s Kruzickim, Julinom, z japonskimi tekači in z Italijanom Pepicellijem. Z Italijanom je treniral nekaj dni skupno in Pepicelli je zrušil državni rekord. Dejal mu je, da bo prosil italijansko federacijo, naj povabi Mihaliča za nekaj mesecev v Italijo, da bo treniral njihove tekače.

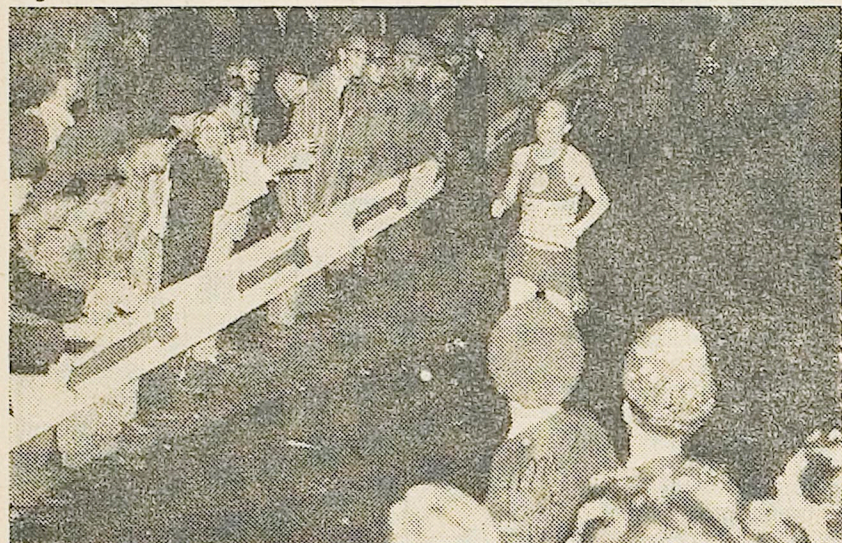
Mihaliču so ponujali velike vsote denarja, da bi ostal v Braziliji. Odklonil je. Vrniti se je v Beograd, kjer se pripravlja za nove uspehe v letošnji sezoni.

»V čem je skrivnost vašega uspeha?«

»Nobene skrivnosti ni tu. Marljiv in vztrajen trening. Tekel sem mnogo. Najprej pol ure dnevno, potem vedno več. Danes tečem tudi po uro in pol dnevno. Ves uspeh je v tem.«

Mihalič ima danes 30 let. To so leta, v katerih dolgoprogaši dosežejo najboljše življenjske rezultate. Tudi od Mihaliča pričakujemo nove rekorde. Vendar o tem ne mara govoriti.

Pol ure nato sem zapuščal stadion. Mihalič je tekkel že pol ure, to je okrog 10 km. Tekel je ves svez, kakor da je pravkar začel. Opazoval sem njegove dolge, enakomerne korake in zopet so mi stopile v spomin njegove besede o skrivnostih uspeha. Da, od človeka, ki trenira vsak dan pošteno in vztrajno, lahko še mnogo pričakujemo! L.J.S.

Mihalič na cilju

in sklenil sem, da bom kar tu poskusil srečo:

»Oprostite, ali bi lahko govoril z Mihaličem?«

»Seveda, tu je,« mi je odgovoril eden od športnikov, ki so pravkar prihajali iz kopalnice. »Da, da,« so potrdili tudi drugi v slačilnici. »Tako je, če je nekdo slaven.« Uganili so, kaj hočem.

Mihalič mi je kazal hrbet, pravkar je oblačil majico.

»Ali imate 15 minut časa, morda po treningu?«

»Najbolj bo takoj, potem bom utrujen.« Sedla sva poleg okna, skozi katerega so se vsipali sončni žarki.

Že takoj v začetku je napravila name velik vtis nenavadna skromnost tega športnika. Človek, ki ima kopice jugoslovanskih in meddržavnih rekordov in ki ga smatrajo za najresnejšega tekmeča Zatopeku, se je pogovarjal z menoj povsem enostavno, mirno in brez kakršnega koli pretiravanja. Že iz prvih besed sem spoznal, da ni lahka atletika Mihaliču samo v osebno zadovoljstvo, temveč je zanj tudi resno delo ali morda celo življenjski cilj.

Teči je začel pred desetim leti. Do leta 1947 je živel v Zagrebu, kjer je rojen in bil tudi zaposlen kot grafični delavec. Tedaj je pretekel 10 km v času 34 minut. Z resnejšim treningom je začel šele s prihodom v Beograd v S.D. Partizan. Treniral je redno in vztrajno in kmalu so se razvile njegove sposobnosti. Svoj rekord na 10 km je porušil 13-krat. Toda z rezultati ni bil zadovoljen. Videl je, da bo lahko z vztrajnim treningom dosegel še mnogo več.

Dobro se spominjam njegovega teka na 10 km koncem lanskega leta proti Švedski. Boril se je za Nistremom, enim najboljših tekačev na tej progi na svetu. Bližal se je že konec tekme in »Miha« je zaostal. Naen-

BARBA VANE pravi...

Dragi moji Istrijani, Čiči, Brkini, Kraševci in tako naprej! Ves teden sem hodil okoli in se vrnil z zvrhano torbo, toda po pravici vam povem, da je ta moja služba težka in tudi delikatna. Prav lahko se zameriš levo in desno, tako da ne veš, komu bi ugodil. Edino v Kopru se ne moreš nobenemu zameriti, ker je na ozkih ulicah zmajnkalo prostora za levo in desno in je zato vse »dritoc«.

Pač pa se v Kopru lahko razžaljš, kolikor te je volja. Mi Bržani rečemo, da smo se ne muti ofendiralici. Če nam ni prav, gremo na sodišče in to razžaljšanje in nerazžaljšanje. Tam se sodniki z nami nekaj časa prepirajo, nas sprašujejo delikate stvari in na zadnje nam rečejo, naj malo počakamo. Skrijejo se v posebno sobo, da mi ne bi slišali, kaj se menijo. Tam »vaga« in vagojo vse izrečene besede, »pomarendajo« in se veselili obrazov vrnejo v dvorano. V lepi slovenščini nam naštejejo kakih dve sto paragrafov o lepem vedenju, o časti, poštenju, o spoštovanju bližnjega in tako naprej. Ko končajo, smo silno zadovoljni, da se je vse srečno speljalo. Plačamo takse in se odpravimo »porkorativno« v prvo oštarijo. Če imamo dovolj denarja, se še enkrat skregamo in tudi »ofendiramo«, če je potrebno, toda neslužbeno, dokler nas proti večeru ne zvlečejo domov naše žene.

Tako so tudi prejšnjo soboto na koprskem sodišču obravnavali razžaljšne in časti, toda niso mogli priti »resnici do dna«, kakor temu rečejo udeleženi kritiki in književniki. Sedaj se bodo dobro opremili s »pago in skarponi« in se spustili v globino, kakor v kakšno kraško jamo. Tja bodo prišli šele 28. februarja in pogledali »resnici« v oči. Kako se bodo nekateri s tega d...a zvelikli ven, ne vem. Če bi jaz močno ženo Juco tožil za razžaljšne časti, bi se do smrti preselila v »pržica«.

Kako bi pa jaz revež potem brez ženske, a?

Razmišljajoč tako o svoji žalostni usodi sem se nekako prerinil v avtobus za Marezige, ker sem obljubil že zadnjič, da jih obiščem. Marčegani so me kisló sprejeli in mi grozili: »Ti, Vane, glej, kaj delaš z nami. De si velje demontirati v časopis, de mi ne krademo kekuši, če ne ne buoš nesev zdravega nusa nazaj v Kuopri!« Taku so mi rekli, sem se branil, anke ženske, de jem čez nuč zmankevalo v kurnikih debele kekuši, jenu de se ani z njim gostijo! »Gostiti se je anu, jen, krast je pa drugu, so s tridimi besedami poudarili Marčegani, tako da me je obšla resnična »kurja« polt. »Nu, pa recte, kaku je bli,« sem vprašal.

»Tu ti je taku« je rekel Pepi Sabadinov: »Mi smo napredni jenu tudi na predavanju huodimo. Tam smo slišali, de so najbulje kekuši stajerke, ki znesajo 500 jajc na mesec. Sej znaš, Vane, de so jajca draga. Če bi imeli v šiši stajerke, bi imeli tudi duasti sovdo, za sovde pa lahko vse kupiš. Naše ženske, ki so starinske, pa stajerke ne in ne. Zatu smo mi množi sklenili, de te debele domače zakuoljemo, de bi pršili ženske, de kupijo stajerke. Taku je pršu do gostije, de so krali nismo!« »A taku je tu,« sem rekel. »Puatlje zdej jest javno demontiram, de ni res, de je res, de v Marezigah kekuši kradejo, ma je res, de bi tli punu jajc jenu sovdo.«

Tako sem z zdravim nosom odšel iz Marezige, toda v Sv. Antonu bi bil skoraj tudi popek pustil, če ne bi imel nog št. 49, ki preskočijo tudi najvišje brajde. Na dan pred pustom so imeli v oštariji vajo v boksanju v trebuhe, trde prijeme za golšo, brcanje v glavo, lomljenje stolic in tiganje ovratnikov. Vsa čast gostilničarju, ki je dal vzpodbudo za ta vesplošen sport. Menda ga bodo sedaj izvolili tudi za predsednika strelcke

Mladinsko prvenstvo v smučanju

Letos se je prvič zgodilo, da so naši mladi smučarji iz Primorske odšli organizirano na republiško mladinsko prvenstvo, za letos samo še člani Idrijskega »Rudarja«. Velikih uspehov seveda nismo smeli pričakovati, ker vemo, da je smučanje v drugih predelih Slovenije na mnogo višji stopnji. Najlepsi uspeh je vsekakor dosegel med mlajšimi mladinci v teku na 4 km Mi-kuž Marijan, ki se je ne pričakovanostno plasiral na 3. mesto. Dober uspeh sta dosegla tudi starejša mladince Podobnik Jože in Erjavec Jože z 10. o. odnosno 11. mestom, medtem ko je prvak Primorske Franko Pavel prišel na 18. mesto. Od štafete 3 krat 5 km smo sicer več pričakovali, vendar smo s 7. mestom tudi zadovoljni.

Mnogo hujšo konkurenco so imeli alpski vozači nad Skofjo Loko. Primorski prvak Logar Ivi je v smuku dosegel 16. mesto, v slalomu, kjer smo od njega več pričakovali, pa je zlomil smučko. Zaseženo 9. mesto pa je med mlajšimi mladinci dosegel prvak Primorske Likar Rudi.

Uspehi so na videz morda skromni, vendar moramo biti za letos z njimi zadovoljni. To je bil prvi večji korak, s katerim smo našli stik z najboljšimi smučarji Slovenije in se mnogo naučili. Prepričani smo, da bodo rezultati že prihodnje leto boljši in da se bodo prvenstva udeležile tudi druge primorske smučarske enote. Ponovno se je pokazalo, da imamo mnogo večjo možnost za doseg uspehov v tekih,

kakor pa v alpskih disciplinah, zato ponovno priporočamo vsem društvenim funkcionarjem, da gojijo teke, ki so tudi praktično pomembnejši. L.S.

Zakaj ni bilo nogometne tekme AURORA - PROLETER?

V nedeljo bi se moralo začeti nogometno prvenstvo koprskih združenj, ki pa je bilo v zadnjem trenutku iz nerazumljivih vzrokov odloženo. Nekateri trdijo, da je bila temu vzrok burja, kar pa je le slab izgovor, kajti v Trstu sta se srečala Triestina in Juventus ob neprijetno slabšem vremenu.

Za srečanje med starima koprskima rivaloma Aurora in Proleterjem je vladalo v Kopru veliko zanimanje, zlasti še, ker je Proleter v zadnjih tekmah dokazal, da lahko sicer boljšemu nasprotniku, zmeša račune. No, gledalci to pot niso prišli na svoj račun, kajti ob določenem času se je pojavilo na terenu samo moštvo Proleterja. Sodnik, ki bi moral po vseh pravilih priti na teren in počakati določen čas, je odšel spraševati funkcionarje, ali bo tekma ali ne. Vse to, zlasti pa še, da niso bili niti igralci, niti sodniki in publika pravočasno obveščeni o odgoditvi tekme in da jim niso obrazložili vzrokov tega postopanja, meče kaj čudno luč na razmere v koprski nogometni podzvezi. Vsekakor bo treba energičnih ukrepov, da se v prihodnje taki dogodki ne ponovijo več.

RADIO - OGLASI - OBJAVE

Najvažnejši sporedi

od 22. februarja do 27. februarja 1953

SOBOTA 21. II.: 14.30 Jezikovni pogovori; 17.40 Pesmi in plesi narodov Jugoslavije; 18.30 Morja široka cesta; 21.00 30 minut najlepših melodij; 21.45 Pisan spored zabavnih glasbe. — NEDELJA 22. II.: 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Mladinska oddaja: Brkonja Čeljustnik — in pogovor s pionirji; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Z mikrofonom med na-

šim ljudstvom; 15.20 »Sem deklica mlada, vesela«, pisan šopek slovenskih narodnih; 16.00 Slušna igra: Ustinov »Ljubezen štirih podpolkovnikov«; 18.30 Slovenska pesem ob slovenskem Jadranu. — PONEDELJEK 23. II.: 11.00 Igna orkester JLA iz Portoroža; 11.30 Žena in dom; 14.30 Iz športnega sveta; 18.45 45 minut prijetne zabave. — TOREK 24. II.: 14.30 Strani naše zgodovine; 18.30 Jezikovni pogovori; 18.45 Liszt: Koncert št. 1 v Es-duru za klavir in orkester; 20.00 P. J. Čajkovski »Evgenij Onjegin«, opera v treh dejanjih; 22.00 Vabimo za ples. — SREDA 25. II.: 11.00 Dopoldanski simfonični spored; 11.30 Šolska ura; »Veter pripoveduje«, povesti iz prirode; 14.30 Kulturni pregled; 18.15 Glasbeni portreti skozi svet in čas: A. Dvorak v luči svoje »Amerikanske simfonije«; 20.30 Pojo jugoslovanski zbori; 21.00 Nexö »Sirota Stina«, roman v nadaljevanju; 21.30 Pol ure nemške glasbe. — ČETRTEK 26. II.: 14.20 Od Triglava do Jadrana; 18.15 Iz zakladnice južnoameriških ritmov; 18.30 Iz ljudske revolucije; 18.40 Koncert baritonista V. Ruždjaka.

ISTRSKA BANKA

odobrava kratkoročna denarna posojila za področje okraja Koper in Buje:

- delavcem in nameščencem v potrošniške namene,
- obrtnikom za nabavo surovin in materiala,
- kmetom za nabavo semen in umetnih gnojil.

Vse potrebne informacije v zvezi z gornjim prejemajo reflektanti na sedežu banke v Kopru.

Prosvetno društvo »ZORA« iz Opaticje gostuje v nedeljo ob 20. uri v koprskem gledališču s folklornimi plesi in pesmimi.

HRVATIN Koren Ermida, roj. 3. VI. 1925. v Centur-Marezige, bivačja v Fijerogi št. 13 je izgubila osebno legitimacijo, izdano od obč. LO Šmarje in jo proglašajo za neveljavno.

KLJUČE so našli 4. t. m. na nogometnem igrišču v Kopru. Lastnik jih lahko dvigne na okrajni komandni Narodne zaščite v Kopru.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Milko Stofa — Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštne predal 2 — Številka tekočega računa pri Narodni banki v Kopru 657-T-162 Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

Razpored fluorografiranja v koprskem okroju

21. 2. 8—12 ure: Padna, šola;
24. 2. 8—12 ure: Bertoki, Scemin, združni dom; 14—16: Prade, stara šola;
25. 2. 8—16 ure: Čezarji-Pobegi, združni dom;
26. 2. 8—12 ure: S.Tomaž, graš. por.; 13.30—16.30: Škocjan, kmet. šola;
27. 2. 8—12 ure: Semedela-Zusterna, gostilna; 13.30—16: S. Marko, šola;
28. 2. 8—12 ure: Prove-Kampel, vila S.; 14—16: Truban, vas;
3. 3. 8—10.30 ure: Salara, vas; 11—12.30: Manžan, šola; 14—17: Sv. Obald, zadruha;
3. 3. 8—11 ure: Valdokra, bolnica; 13—16: Ankaran, bolnica.